

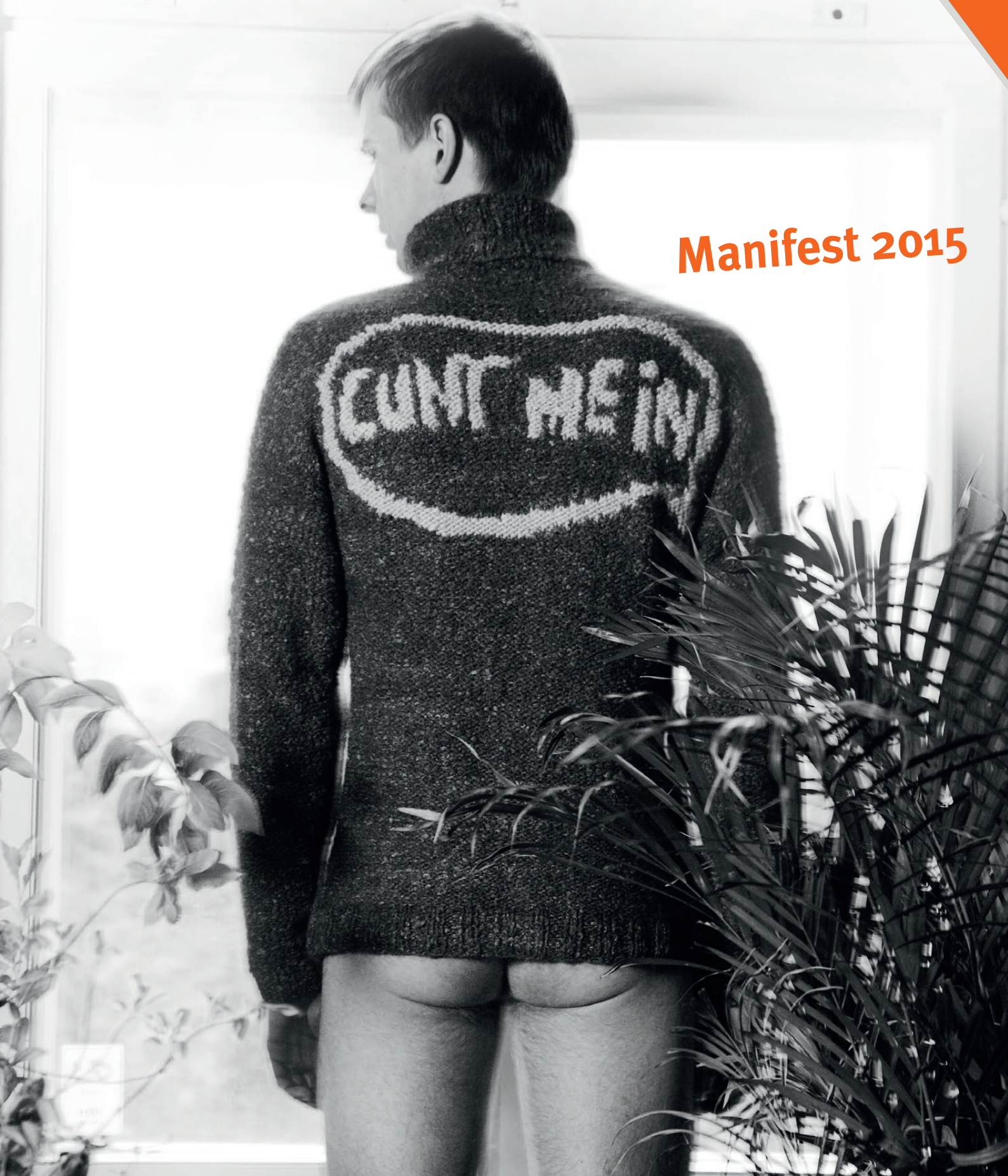
Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 5 (63)

talv
2014

Manifest 2015

MARIS JÕGEVA

Vabaühenduste liidu EMSL juhataja

Tummise koogi retsept

Poliitikute suust kuuleme, et kaasamine on uus reaalsus, lausa nagu hingamine, ja et kodanikuühiskond on Eestis nii tugev, et sellest pole vaja enam rääkidagi. Aga räägitakse ikka.

Mõned sellepärast, et kodanikuühiskonnast ja selle ideaalidest saab niivõrd kaunilt ja kõrvapaitavalt kõnelda.

Teised sellepärast, et nad ei usu kõlavaid sõnu ega pea piisavaks seda, mida siiani tehtud – teemeärasid, rahvakogusid, eri elualadel tegutsevaid ühinguid, sotsiaalseid ettevõtteid, seltse.

Emmal-kummal põhjusel müüvad vabaühendusedki oma argitegemiste kõrvalt ikka ja jälle kodanikualgatuse olulisust manifestide ja muude pöördumistega – veenmaks ennast ja teisi, et oleme rohkem, usume kodanikuühiskonda ja vajadusel teeme revolutsiooni.

Novembri lõpus Lõuna-Aafrikas Johannesburgis toimunud rahvusvahelisel kodanikuühiskonna nädalal räägiti muu hulgas ühiskondlikest kokkulepetest. Mitte sellest, kui tähtis on sõbralikult koostööd teha, vaid sellest, kuidas ühiskonnas olulistel teemadel kokku leppida nii, et tulemuseks oleksid soovitud muutused me ümber.

Eestis on, mida korda teha, ja väga sageli tunnetavad asjaosalised probleeme ka ühtmoodi. Aga sellest üksi ei piisa. Heaks kokkuleppeks on vaja ka väärtuste ja visiooni jagamist. Niimoodi päriselt, mitte ainult sõnadega.

Kodanikuühiskond ei ole ainult vabaühenduste ega mingi väikese heade kodanike klanni asi. Sest kodanikuühiskond ei ole töökoht ega hea kodanik amet, mida peetakse kaheksa tundi päevas ja viis päeva nädalas.

Kodanikuühiskonna tugevus sõltub sellest, mida inimesed sõltumata oma ametist tähtsaks peavad, kuhu oma energia suunavad ja mille nimel nad on valmis riskima. Nii et vahet pole, kas kokkulepetes osalevad poliitikud, ametnikud, kodanikuaktivistid või ükskõik kes, keda otsused puudutavad – kodanikuühiskonnas tehakse otsused kodanikualgatus toetavate väärtuste järgi.

Kodanikuühiskond ei ole paljalt tuhkshukur koogil, vaid see kook ise, tummine ja hea.

Vabaühenduste manifest puudutab seda, mida kõik ihkame – sotsiaalset turvatunnet ja heaolu, võimalust oma kogukonnas koos tegutseda ja otsustada ning avatud valitsemisega vaba riiki.

Manifesti sõnum on lihtne: kui teie, kelle võimuses on luua kodanikualgatuseks paremad tingimused, need tingimused loote (sest me ju kuuleme te sõnadest, kuidas usute kodanike aktiivsuse tähtsusesse), saame meie, kes me vabaühendustes iga päev vabatahtliku või palgalisena osaleme, teha veel rohkem ja olla veel mõjusamad kõigis neis teemades.

Tahaks ju arvata, et kõigis, kes kodanikuühiskonna sõna suhu võtavad, peitub sisimas põhimõttekindel revolutsionäär, ning muutuste tahe ulatub sügavamale kaunite sõnade suhkruvaabast.

Tõmmake see müür maha!

Berliini müüri langemise 25. aastapäeval meenutati taas ka Ronald Reagani 1987. aasta kõnet Brandenburgi värava ees, kust pärineb kuulus üleskutse “Härra Gorbatšov, avage see värav! Härra Gorbatšov, tõmmake see müür maha!”.

Samad laused, vaid teise adressaadiga, keerlevad mu peas, kui otsin infot Eesti vabaihenduste kohta, ja pöran vastu müüri, mille taga riik neid andmeid hoiab.

Kuue aasta eest muutis Riigikogu seadust, nii et ka MTÜd hakkasid esitama oma aastaaruandeid äriregistri. Jah, paljudele väikestele organisatsioonidele oli muutus tülikas (ehkki aastaaruandeid nõuti ka varem, lihtsalt nende esitamist ei kontrollitud), ent teoreetiliselt tekkis siis võimalus muuta Eesti vabaihenduste töö majandusnäitajad avalikuks ja võrreldavaks.

Just – teoreetiliselt. Tegelikult leiab Eestis ka praegu kergemini infot Briti või USA kui meie endi vabaihenduste kohta. Riik ise talle laekuvate andmetega ei tööta, neilt, kes seda teha tahaksid, küsib aga raha. Iga üksiku päringu eest 1-2 eurot, võrdlevate tabelite eest juba palju rohkem.

Sisuliselt maksame nende andmete eest kolm korda – kõigepealt MTÜna oma raamatupidajale, siis maksumaksjana ametnike töötasudeks ja kolmandaks info kasutamise eest.

Nõus, andmete vaba kättesaadavus tähendab riigile ühe tuluallika kadumist. Teisalt näitab maailma avatud andmete kogemus, et lisaks läbipaistvuse suurenemisele (mis on juba iseenesest hea) on selline samm aluseks piiramatu hulga uut väärtust loovatele rakendustele. Eestis võiks üheks selliseks olla näiteks annetusi koguvate organisatsioonide tulemuslikkust võrdlev keskkond, mis aitaks juurde tuua tarka eraraha sotsiaalprobleemide lahendamiseks.

Muidugi tõstab info kättesaadavus ka selle kvaliteeti. Selle Hea Kodaniku numbri koostamisel kuulis neli mulu Maksuameti andmetel 25 edukaima annetuste koguja hulka kuulunud organisatsiooni esmakordselt EMSLilt, et nad on seni oma annetusi teadmatusest valesti deklareerinud. Ega riik peagi igale poole jõudma, kodanikud aitavad hea meelega, lihtsalt võimaldage meil seda teha!

URMO KÜBAR

Seekord esikaanel: Jaanus Samma

Mullu võitis Jaanus Samma (32) Eesti kaasaegse kunsti auhinna Köler Prize multimeediaprojektiga “Ooper “Esimees””, mis räägib loo fiktiivsest ooperist, mis räägib loo geelust Nõukogude Eestis (muide, selle töö edasiarendusega esindab ta Eestit ka järgmisel Veneetsia kunstibiennaalil). Žürii ütles siis: “Samma tuletab meile jätkuvalt meelde, et kunst peab seisma ühiskonnas erinevuste võimalikkuse eest.”

Seda näeme ka esikaanel olevast tööst, mis pärineb hiljutiselt näituselt “Kampsunipood Hair Sucks”, kus kampsunitele on kootud linna-ruumis, olgu siis Tallinnas või mujal, silma jäänud grafitit. Nurgataguselt seinalt või plangult liigub see nüüd kandjate seljas üle maailma.

Kui selle Hea Kodaniku teemaks on vabakonna manifest, siis eks ole ju ka grafiti teatud manifest, oma sõnumi kuuldavaks tegemine käepäraste vahenditega, kui tundub, et ei saa vaikida. Nagu grafiti, nii on ka vabaihenduste tegevus vahel ilus, vahel häiriv, vahel mässumeelne, vahel vaimukas, vahel terav, vahel tobe, vahel lihtsakoeline, vahel sügavamõtteline. Ja vahel ootamatultki kõike seda korraga.

Tutvu Samma loominguga www.jaanussamma.eu.

Kaane foto tegi Tanel Veenre, modelliks Martin Merimaa.

Pille Ruben

Sisukord

ARVAMUS	lk 2-3
Kook, müür ja kodanikuühiskond	
MANIFEST JA MÕNDA, MIS SEAL SEES	lk 6-19
Mari Rebane, Urmo Kübar ja Mari Öö Sarv kirjutavad lahti, mida ja miks ootavad Eesti vabaihendid märtsis valitaval parlamendil ja valitsuselt.	
KUI MEID ENAM EI OLE	lk 15, 20, 29
Tosin Eesti vabaihendust mängis meie palvel mõttega, mis saaks, kui uus aasta algaks Eestis ilma nendeta.	
ALMANAHH	lk 21-28
23 küsimust Eesti vabakonnast ja vastused, nii hästi kui neid statistika ja uuringute põhjal leida suutsime.	
NÄGU NIME JUURDE	lk 30-32
Juba paarkümmend aastat Eestis heategevust edendanud hollandlane Piet Boerefijn vaatab intervjuus tagasi ja edasi.	
REPORTAAŽ	lk 33-35
Novembri lõpus arutas Riigikogu kodanikuühiskonna arengut. Alari Rammo istus rõdul ja tegi märkmeid.	
PÄEVAKAJA	lk 36-39
Lisaks vabakonna manifestile esitavad oma ootusi tulevasele Riigikogu koosseisule ka mitmed valdkondlikud esindusorganisatsioonid. Kuidas sellised dokumendid sünnivad?	
VALIMISED	lk 40-46
Seitse Riigikokku pürgivat erakonda tutvustavad oma valimisprogrammide kodanikuühiskonda puudutavat osa. Kolm vabakonna daami lugesid kõik need läbi ja ütlevad, mida nemad sellest arvavad.	
PARUSSKI	lk 47
Коданикуухисконнаст лухидалт	

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 4000.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistritele!

Tekstid valisid ja toimetasid

Mari Õo Sarv | marioeoe@ngo.ee

Urmo Kübar | urmo@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja

664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee/heakodanik. **Pa-**beril leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest. Oma postkasti saab ajakirja **tellida**, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Trükitud keskkonnateadlikus trükikojas Ecoprint

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Libavabatahtlikud

Suvel käivitunud töötamise register on hoogsalt populariseerinud vabatahtlikku tööd, aga vääristunud moel – 1600 vabatahtlikku on registreeritud äriühingutes.

Kui muidu tuleb kõigil juriidilistel isikutel registreerida maksuametis vaid töötajad, siis nüüd sai seadusse ka vabatahtlike mõiste, et kinni nabida ümbrikupalga saajad. Just vabatahtlikeks on paljud sellised end nime-
tanud.

Nüüd tulebki registreerida ka äriühingute “vabatahtlikud” ja maksuamet on viie kuuga kontrollinud juba tuhandet priitahtlikku ehitajat, kelnerit või müüjat.

Uuest korrast on pisut leilis ka päris vabatahtlikkuse edendajad, kelle meelest solgib maksukorralduse seaduse nähtuse tähenduse ära. Kontrolli ja teadlikkuse kasvu abil hakkab libavabatahtlike arv ehk taas vähenema, kuna pettus ei lähe läbi.

Kalev Joab

Jõuluvanade konverents Antslas.

Ühisnädalal osales ligi 10 000 eestimaalast

Eesti on väike, aga kodanikud suured – tänavusel Ühisnädalal novembri lõpus osales ligi kümme tuhat inimest, võttes osa enam kui kahesajast kogukonnasündmusest.

Ühisnädal tähendas kärejaid, talguid, maakondlike vabariikide konverentse, filmiõhtuid, viktoriine, avatud uste päevi, ümarlaudu ja õpitube. Lisaks viidi igas maakonnas läbi tänuüritus, kus tunnustati aasta inimest, küla ja MTÜd.

Ühisnädala vabatahtlike aktsioonides osales üle 700 vabatahtliku. Taageperas paigaldati külaplatsile pingid, Saaremaal valmistati koos koolilaste, omavalitsusjuhtide ja priitahtlike päästjatega lindudele pesakaste. Rapla päkapikutöökojas panid vabatahtlikud kokku 1200

kingipakki lastele, Viljandimaal korraldati lisaks jõulukaartide ja -pakide tegemisele Kõpu kirikut ning tutvuti seltsidaami tööga jne jne jne.

“Enamikus kohtades oli vabatahtlike rohkem, kui algselt ootasime,” ütles Eha Paas külaliikumise Kodukant. “Vabatahtlikest räägiti, kirjutati, neid märgati ja neist hooliti. Loodame Kodukandiga, et algatusest kujuneb traditsioon ka sügiseti vabatahtlikult Eestis midagi ära teha. Samas on meie eesmärgiks aktsioonidega ka uute püsivabatahtlike leidmine, kes tegutses aasta ringi.”

Ühisnädalat korraldavad maakondlikud arenduskeskused koos Domus Dorpatensise, EASI, KÜSKI ja hulga teiste partneritega üle Eesti. Vaata ka www.uhisnadal.ee.

Annika Haas

Tunnustatud on head kodanikud ja vabatahtlikud, valmistuvad aasta tegijad

Novembrikuise kodanikupäeva ning kohe järgneva vabatahtlike päeva paiku tunnustatakse Eestis ikka neid, kes olnud rohkem kui lihtsalt kodanikud ning kel vaba tahet nii palju, et paku või börsile.

Aasta kodanikuks nimetati tänavusel liikumisaastal tantsupedagoog Ilma Adamson (pildil), kes peale inimeste ilusasti liikuma panemise on ikka kaasa rääkinud Eesti tant-
sukultuuri edendamises ning olnud pika rea tantsupidude kokkuseadmise juures. “Kui me räägime liikumisharrastusest, satume vaimusil-
mas jooksurajale, jõusaali või ujulasse. Harva kangastub tantsutrenn. Ometi teame, et see nõuab samuti distsipliini, pingutust,” tõdes kultuuriminister Urve Tiidus, kui andis üle aasta kodaniku meene – Reti Saksa skulptuuri “Ühis-
konna õis”. Ta jätkas: “Panna rühm inimesi ühte sammu astuma nõuab tõsis-
t harjutamist. Selle eest saab seista vaid tõeline entusiast ja tantsu üdini armastav inimene.”

Samal ajal andis siseminister Hanno Pevkur 15 inimesele kodanikupäeva aumärgid, millega tunnustatakse neid, kes silma paistnud koda-
nikuaktiivsuse, vabatahtliku töö või panusega ühiskonnaellu. Märgid said Robert Aasa, Maria Derlõš, Sirje Kannel, Ago Kivilo, Ülle Laasner, Muza Lepik, Monika Liiv, Mati Lilliallik, Mehis Luus, Aet Maatee, Galina Nikitina, Tõnu Ot-
sason, Peeter Pau, Andres Pöder ja Artur Pöld.

Aasta vabatahtlikke tunnustas president, kelle sõnul aitavad vabatahtlikud vähendada ükskõiksust ning muuta Eesti suuremaks ja paremaks. Tänavuste aumärkide saajate nimed ja ka mõne pildi leiab ajakirja tagakaanelt.

Järgmiseks, nagu igal aastal, valib EMSL välja kodanikuühiskonna aasta tegijad. Pär-
jatud saavad aasta vabaühendus, tegu, mis-
siooniinimene ning avaliku võimu ja ärisektori esindajad. Kandidaatide esitamine lõppes äsja, hoia edasisel silma peal www.ngo.ee/ tegijad.

Iga raha ei tee õnnelikuks

Katuseraha teemal on riigikogulasi hurjuta-
nud nii meedia kui ka EMSL, sest poliitiline jagamine ei lähe kokku riigieelarve koosta-
mise tava ega vabaühenduste rahastamise juhendiga. 2015. aasta eelarvest otsustasid fraktsioonid valimiste eel toetada aga mul-
lusest veel kaks korda enamaid: kokku 544 asutust või organisatsiooni, nende hulgas trobikond vabaühendusi.

See ei ole aga kindlasti vabaühenduste rolli ja töö tunnustamine, vaid lisaks kor-
ruptsioonimaiguga häälteostule pigem lollitamine, sest mingit stabiilse rahastuse kindlust ei ole. Keskmine toetussumma on pealegi vaid 5000 eurot. Kui omavalit-
sused võtavad iga pisku tänulikult vastu, seisis mitu vabaühendust väärtusdilemma ees – raha ju tahaks, aga mitte nii. Mõnele tuli eraldis ka täieliku üllatusena, mis tä-
hendab, et ka “kingituse” teinud poliitiku silmis tundus nad keeldudes tänamatud.

Vabaühenduste manifestis taotleme poliitilise rahastamise lõpetamist ja rahas-
tamisjuhendi järgimist. Soovitusi kimpus vabaühendustele leiab www.ngo.ee/katuseraha.

Soodne raamatupidamistarkvara nüüd ka MTÜdele

Detsembris avati ka MTÜdele ja sihtasutuste-
le lihtne veebipõhine raamatupidamistarkvara e-arveldaja, mille kasutamine on liitujatele esimesel aastal tasuta ning edasi maksab sõltuvalt kannete arvust alates viiest eurost aastas. Asudes ettevõtjaportaalis, laseb see mugavalt ka majandusaasta aruande otse õi-
gesse kohta saata. Otse programmist saab nii edastada maksuametile andmeid töötamise

registrisse kui ka eksportida maksudeklarat-
sioone ja saata e-arveid.

Kasutuslepingu saab sõlmida juhatuse liige, lepinguta pääseb demoversiooni proovima demo-ettevõtjaportaalis.rik.ee. Demo erineb pärisportaalist vaid selle poolest, et sealt ei saa edastada andmeid maksuametile ega aas-
taaruannet. Kuna teenus on veebipõhine, ei pea tarkvara ega selle uuendusi oma arvutisse

laadima, interneti kaudu saab sellele ligi ole-
nemata ajast ja kohast.

www2.rik.ee/e-arveldaja/

Vabakonna manifest 2015

Märtsivalimiste eel on vabaühendused EMSLi eestvedamisel taas kokku pannud oma ootused tulevasele parlamendikoosseisule ja valitsusele neist sõltuvateks sammudeks, mille äratagemine aitaks muuta tugevamaks Eesti kodanikuühiskonda ning sisukamaks vabakonna ja avaliku võimu koostööd. Seekordsed 11 ettepanekut on koondatud kolme gruppi. Hea Kodaniku ajakirjanikud võtsid ette neist kolmest lähtudes vaadata, kuidas vabaühendused oma tööga aitavad elu Eestis paremaks muuta ning millega neil selle juures rinda pista tuleb.

Kuidas sündis vabakonna manifest?

Seekordsed Riigikogu valimised on Eestis kolmandad, mis tulevad koos vabakonna manifestiga.

Esimese, 2007. aasta manifesti kõige konkreetsemaks tulemuseks oli Kodanikuühiskonna Sihtkapitali asutamine. Ka ülejäänud 18 ettepanekust saab enam kui pooli enam-vähem tehtuks lugeda.

2011. aasta manifesti skoor oli kehvem: toonasest seitsmest ettepanekust on ellu jõudnud üks (tulumaksusoodustusega vabaühenduste nimekirja pääsemise hõlbustamine),

mingit arengut on olnud veel kolme puhul.

Manifesti ettepanekute kogumise alguspunkti on raske välja tuua: töötab ju EMSL vabaühenduste tegevuskeskkonna küsimustega päevast päeva. Kevadel aitasime sise-ministeeriumil koguda vabaühenduste ideid kodanikuühiskonna arengukavasse aastateks 2015–2020. Mõtteid manifesti jaoks tuli ka EMSLi üldkoosolekult juunis, töötajate ja nõukogu aruteludelt ning vabakonna suvekoolist.

Augustis ja septembris oli avatud interneti-foorum, kus kõik soovijad said seks ajaks ko-

gutule lisada oma ettepanekuid, aga ka näiteid, mis nende vajalikkust tõestaks. Selle põhjal koostatud mustandit levitasime sügisel kolme nädala jooksul kommentaaride saamiseks oma kodulehe, nädalakirja ja sotsiaalmeedia kaudu. Samal ajal rääkisime läbi suuremate katusorganisatsioonide ja foorumis osalenutega. Täiendasime tagasiside põhjal teksti, mille lõppversiooni kinnitas EMSLi liikmete valitud nõukogu.

MARIS JÕGEVA
EMSLi juhataja

Probleemide lahendajad ja heaolu tõstjad

Kui USA mittetulundusühendused moodustaksid mingil müstilisel moel omaette riigi, peaks see majandusnäitajate poolest kuuluma G8sse, eespool näiteks Austraaliast, Kanadast ja Indiast. Millist rolli mängivad vabaühendused Eesti majanduses, ei oska me ikka veel öelda, kuid selge on, et tegu pole ammugi üksnes oma lõbuks käpikuid kuduva või külakii-kesid võõpava seltskonnaga. Kuidas vabakond sotsiaalprobleemidele nutikaid lahendusi ja eraraha leiab ning töökohti loob, uuris **MARI REBANE (ERR)**.

On selle sügise esimene tõeliselt külm päev. Päike sirab taevas ning laike linnatänavatel, mida päike pole veel puudutada jõudnud, katab här- matis kui pits.

Isemajandav vabakond

Tallinnas Mölleri autosalongis on soe, väga valge ja pidulikult vaikne. Just täna saab Toidupank kätte kolm uhiuut kau- bikut, neist üks jahekambriga, millega Tallinnas abivajajatele edaspidi piima- ja lihatooteid ning puu- ja aedvilju viia. Ülejäänud kaks lähevad Haapsalu ja Pär- nu toidupankadele. Võtmed vahetavad omanikku, surutakse kätt ning pidulik osa ongi läbi.

Kaubikute raha sai Toidupank mullu- sest ETV "Jõulutunnelist", millega koguti televaatajatelt ligi 190 000 eurot. See on Toidupanga suurimaid rahakogumisakt- sioone ning tegevjuht Piet Boerefijn rõõ- mustab, et summast jätkub veel ühe veo- auto või tõstuki ostmiseks. Käideldavad toidukogused nimelt aina kasvavad.

Kes veel ei tea, siis Toidupanga tege- vus käib lühidalt nii: kauplused ja muud toiduga tegelejad annavad talle tasuta ära oma ülejääva kauba, mis toimetatakse toiduabi vajajateni. Nii lööb Toidupank

kaks kärbest ühe hoobiga: aitab kitsikuses elavaid inimesi ja vähendab raiskamist. Teisisonu võtab sealt, kus üle, ja viib sin- na, kus puudu.

Kohalike omavalitsuste toetus katab näiteks Pärnus ja Haapsalus umbes veerandi, ent Tallinnas vaevu kümnendiku eelarvest.

Eriline on Toidupank veel selle poolest, et niisuguse nimega asutust äriregistrist ei leiagi – töö käib kohalike, sageli üle küm- ne aasta tegutsenud MTÜde kaudu, nagu Pärnu diakooniakeskus või Läänemaa Puuetega Inimeste Koda. See on võimal- danud võrgustiku kiiresti, suhteliselt väi- keste kuludega ja tõhusalt üles ehitada.

Ent kuigi toit saadakse tasuta ja töö te- hakse ära vabatahtlike abil, tuleb transpor- di- ja laokulud ikka ise katta. Nõnda elab Toidupank sarnaselt paljude MTÜdega projektist projekti, abiks ka annetajad. Ko- halike omavalitsuste toetus – sest Toidu-

pank teeb ju tööd, mis muidu oleks nende õlul – katab näiteks Pärnus ja Haapsalus umbes veerandi, ent Tallinnas vaevu küm- nendiku eelarvest. Siht on isemajandava- maks saada ning Pärnu koordinaatori Eri- ka Kuke meelest on see täiesti võimalik.

"Meil on toeks taaskasutuskauplus, mis annab küll väikest, aga stabiilset sissetule- kut," ütleb ta. "Annetustena hakati tooma nii palju tarbeesemeid ja riideid, et lihtsalt pidime kaupluse tegema."

Nelja tegevusaastaga on pood end ke- nasti tõestanud ja nüüd rajab Pärnu Šveitsi vabaühenduste fondi toel sotsiaalkohvikut: esiteks selleks, et koolivaheajalgi pakkuda sooja toitu lastele, kes seda vajavad, aga teisalt ka soodsa söögikoha loomiseks, mis jällegi aitaks tegevuskulusid katta.

Sest olgugi vabatahtlik tegevus tore ja loomulik, on sellelgi piirid. "Igas Toidu- pangas peaks olema palgaline koordinaa- tor, sest see on täiskohaga ja suure vastu- tusega töö," tõdeb Boerefijn.

Pimemassööride ühing loob töökohti

Innustuseks ja eeskujuks uute töökoh- tade loojana sobib näiteks Eesti Pimemas- sööride Ühing. Praeguse tööviimereformi taustal saab öelda, et oma väikest reformi

Toidupank

on ühing teinud juba üle 15 aasta.

Üldiselt liigub nende kohta kaks juttu: kui hea on nende teenus ja kui vähe selle eest raha küsitakse. Mõlemad peavad paika ja mõlemal on põhjus.

Alguse sai asi sajandivahetuse-eelsest projektist, kus võrreldi rehabilitatsiooniteenuseid Soomes ja Eestis. Nägemispuudega inimeste tööhõive oli Eestis väike toona ja on tegelikult praegugi. Soomes oli pimemasseerijate tegevus heal tasemel ning sellest inspireerituna korraldas ka Eesti Pimedate Liit massaažikoolituse.

Seeme langes viljakale pinnale: üheksast osalenust kaheksa sai kohe tööle. Edasi läks kõik juba lumepallina. 1999. aastal löid kümnekond massööri kõigepealt klubi, mis peatselt kasvas ühinguks.

“Juurde tuli inimesi, kes nägid, et Eestis on võimalik pimemassöörina tegutseda,” meenutab ühingu juhatuse liige Janne Jerva. “Et pimedal on tavagrupis keeruline,

Üldiselt liigub pimemassööride kohta kaks juttu: kui hea on nende teenus ja kui vähe selle eest raha küsitakse. Mõlemad peavad paika.

tegime ise koolitusi ning meil oli ka väike kabinet, kus nad said töötada.”

Neli aastat hiljem sai ühing oma ruumid Ida-Tallinna Keskhaiglas, kuid peagi jäid väikeseks needki. Appi tuli jälle “Jõulutunnel”, kus koguti 2011. aastal raha päris oma pinna renoveerimiseks Tondi tänaval. Varem väga kehvast seisusest olnud ruumides avati kaks aastat hiljem keskus, kus korraldatakse massaažikoolituste kõrval muidki toimetulekukursusi.

Ent olgugi pinda varasemast topelt rohkem, jäi nüüdseks juba 86 massööriga ühingul taas ruttu ruumist puudu. Praegu remonditakse “Ma armastan aidata” keskonna toetusel juba uusi kabinette.

Sotsiaalse ettevõtlusega alustamisel ongi keerulisemaid asju stardiks ja ruumide kohandamiseks vajaliku raha hankimine, sest see ettevõtlusvorm jääb seadustihimikku. Ühelt poolt on see ettevõtlus, mis justkui ei käiks kokku MTÜdega, teisalt läheb kõik teenitu sotsiaalprobleemide lahendamiseks (selmet otsida raha näiteks projektikonkurssidelt).

“Püüame silmas pidada, et meie teenus oleks kättesaadav,” selgitab Jerva. “Me ei taha tõsta hinda, sest siis jääksid kõrvale need, kel on raske endale massaažiteenust lubada.”

Seadusandlik vaakum tähendab ka, et erinevalt äriettevõtetest ei saa pimemassööride ühing taotleda näiteks EASI

investeermistoetusi ning kõik remon-diraha tuleb annetustest. “Samas võiks EAS eraldi teenuseid ja toetust pakkuda ka sotsiaalsetele ettevõtetele, sest see on innovaatiline ja jätkusuutlik valdkond,” ütleb Jerva.

Korrastamist vajab teinegi seadusandlik nüanss. Kui tööandja palkab puudega inimese, saab ta taotleda riigilt sotsiaalmaksusoodustust. Puudega inimesele, kes aga ise endale tööd annab, see ei laiene. Jerva leiab, et see on ebavõrdne kohtlemine: “Kui ettevõtja saab seda kasutada, siis miks mitte ka füüsilisest isikust ettevõtjana alustav puudega inimene, kellel on ju topestraske.”

Riigi kulude kokkuhoid

Neljandat aastat tegutsevast Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikust leiab hulga lugusid, kuidas nende liikmesorganisatsioonid on lahendanud keerulisi muresid, teenides selleks aasta-aastalt üha suurema osa rahast omaenda tööga.

Võtkem näiteks meeleoluhäirete ja stressi all kannatavaid inimesi (neid on Eesti elanikest umbes iga viies) abistav MTÜ Avitus. 55aastane Inge põdes aastaid kroonilist depressiooni, kuni ei suutnud enam kodust väljas käia ning neelas aina suuremaid ettekirjutatud ravimidoo-se, mille kõrvaltoimed kasvasid selliseks, et naine tundis end nende kätte surevat.

2005. aastal oli riigi kulud tema töövõimetuspensioniks, toetusteks ja raviks praeguses rahas üle 6600 euro. Järgmisel aastal Avituse programmiga liitudes hakkas Inge tasapisi paranema ning 2009. aastast osales ta nende tööharjutustes. Nüüd töötab ta lillepoes, aidates selle kõrvalt kogemusnõustajana sarnase murega inimesi. Tema raviks kulus riigil mullu 280 eurot, Inge tööjõumaksudest saadav tulu oli aga ligi 2500 eurot.

Värsked ideed välismaalt

Kui palju maksab riigile koolikiusamise tagajärgedega tegelemine, pole välja arvatud, ent uuringute põhjal ütleb kuni veerand meie õpilastest, et neid on paari viimase kuu jooksul kiusatud. On kohti, kus püüti selle vastu midagi ette võtta, ent süsteemsest lähenemisest, ainsast viisist koolivägivalda lõpetada, jäi vajaka.

Maailmas on lahendused aga täiesti olemas ning ühe sellise importisid Soomest meile sotsiaalsed ettevõtjad Kristi Liiva

ja Rasmus Rask, haarates kaasa õppejõud Kristiina Treiali.

Kiusamisvaba Kool ehk KiVa pole kampaania ega ühekordne pingutus, vaid tõendus põhine terviklik kiusamise ennetamise ja lõpetamise tegevustest koosnev

Puudega inimese palkaja saab taotleda riigilt sotsiaalmaksusoodustust. Puudega inimesele, kes aga ise endale tööd annab, see ei laiene.

programm. Kool võtab omaks kiusamisvaba õppekava – materjalid õpetajatele, et viia läbi enese ja kaaslastega hakkama saamise oskuste ja kiusamise vältimise tunde, konkreetsete juhtumite lahendamise meetodikad, korrapidajaõpetajate süsteem. Oluline on ka teavitustöö lapsevanemate seas.

Kui KiVa mullu programmi katsetamise välja hõikas, avaldas soovi üle 80 kooli, kellest loosiga valiti 20. Järgmisel aastal lisandub neile 15 ning ootejärjekorras on kümneid, aga ikka ja jälle saab sihtasutus kirju, et “Palun meie kooli ka!”.

“Meie suutlikkus sõltub rahast,” sõnab Treial. Pole ju programm sugugi tasuta – maksta tuleb litsentsitasu, raha kulub ka

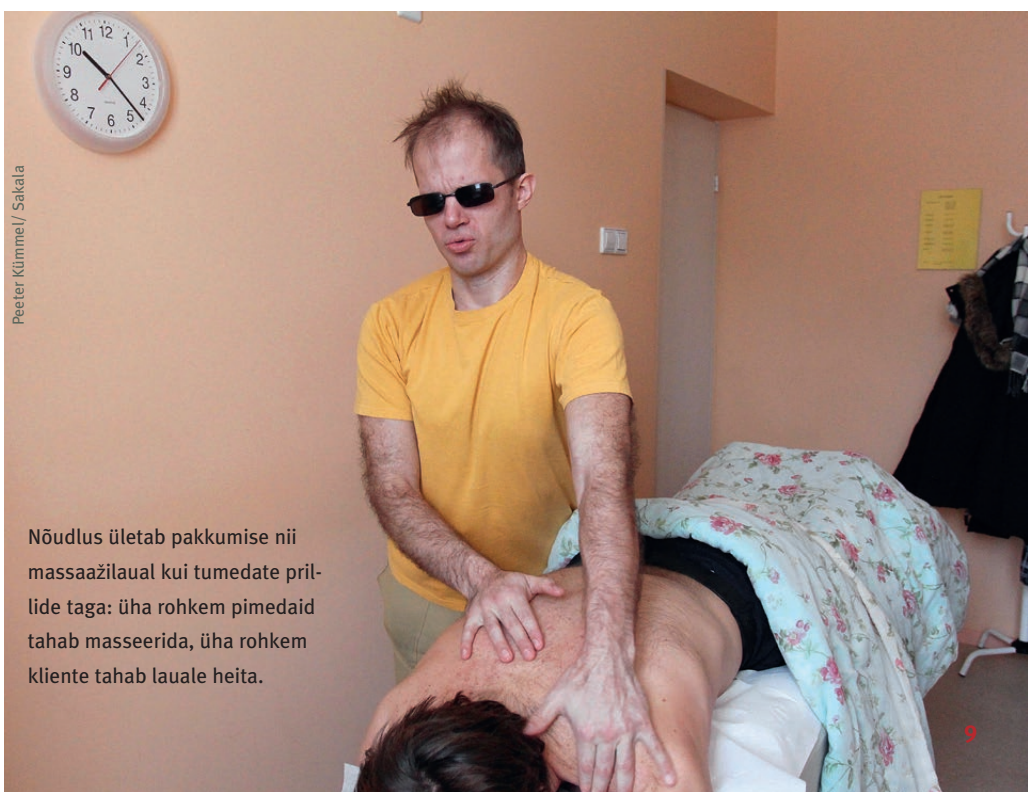
materjalidele ja koolitustele. Toetajaid on erinevaid, ministeeriumidest annetajateni, kirjutatakse ka projekte. Kuigi sihtasutus püüab kulud miinimumini viia, pidi üks kool katseaasta järel rahapuuduse tõttu loobuma. KiVa loodab, et tulevikus ei pea koolid midagi maksma, läbirääkimisi rahastusmudeli leidmiseks käib mitmeid.

Trump, mille kümme konnas riigis tegutsev KiVa saab lauale panna, on mainitud tõendus põhine selgelt mõõdetavad tulemused. Ka Eestis hinnati katseaasta järel, kuidas läks. Kuigi kasutusel pole veel täisprogramm, vaid mõned põhielemendid, näitasid tulemused, et kiusatute hulk vähenes umbes nelja protsendipunkti võrra (see tähendab kiusatud lastest umbes iga viiendat-kuuendat).

Samasuguseid häid lahendusi on vabaühendused leidnud paljudes valdkondades, sageli kontaktidest oma välismaiste kolleegidega. Oleme juba harjunud, et SOS Lastekülal on põhjalikult muutnud vanemateta laste asendushoolduse süsteemi Eestis. Noored Kooli valmistab ette liidriomadustega õpetajaid, kelle mõju oma koolis ja kogukonnas on märksa suurem lihtsalt tundide andmisest. Ja nii edasi, ja nii edasi.

Jää-ämber ja pardiralli

Välismaalt pärinevad ka kaks lõppenud aasta märkimisväärsemat heategevusalgatust. Kui jää-ämbri kampaania (millega ainuüksi Eesti Lihashaigete Seltsile koguti ALSi-haigete toetuseks kahe suvelõpunä-

Peeter Klümme / Sakala

Nõudlus ületab pakkumise nii massaažilaual kui tumedate prillide taga: üha rohkem pimedaid tahab masseerida, üha rohkem kliente tahab lauale heita.

7162 vanniparti talvituvad Urmas,
Liivo pööningul ja ootavad uut
võimalust sportimiseks.

dalaga pea 7000 annetajalt ligi 100 000 eurot) jõudis USAst siia sotsiaalmeedia kaudu omal jõul, siis vähihaigete laste vanemate liidu Pardiralli idee sai üks selle aktiviste Urmas Liivo Luksemburgist.

Läinud aasta kevadel perekond Avandi eestvedamisel varjusurmast väljatulnud liit otsis parajasti raha laste ja vanemate tugikeskuse teenuseks. Luksemburgis nähtu oli rõõmus kogupereüritus, mille üheks osaks kummipartide ralli, teiseks aga vägev kontsert ja heategevuslaul. Selline võimalus annetajaid tänada ja kõigile rõõmu pakkuda sobis hästi liidule, kes tahtis murda vähihaiguse süngest kuvandist.

“Jah, see on surmav, kui seda mitte ravida, ja vahel ka vaatamata ravile, kuid paljud siiski saavad terveks,” ütleb Pardiralli projektijuht Ragnar Põllukivi, kellele Liivo oma ideest ühel detsembriõhtul Facebookis rääkis. “Suur müüt on veel see, et kõik vähihaiged ja nende sugulased on kibestunud inimesed, kellega on halb koos olla ja kes oskavad ainult halvasti öelda. Tahtsime ka näidata, et heategevus võib olla rõõmus ning annetamiseks ei pea pisarat välja kiskuma.”

Mehed panid pead kokku ning päev hiljem oli ürituse kondikava olemas. Kohe tuli ideega kaasa Kadrioru park, kes kontserdi korraldamise suuresti oma õlule võttis.

Siis aga saabus kõhkluse hetk – mitte keegi liidu liikmetest polnud nii suurt üritust varem organiseerinud. Ent kedagi teist võtta polnud, nii kääriti käised üles ja hakati pihta. Oma palgatöö, haige lapse ja pere kõrvalt, hobide ja unetundide arvelt.

Pargi renomee tagalat kindlustamas, saadi nõusse ettevõtjaid ja koguti auhinnafondi. Hoopis raskemaks osutus vannipartidele peremeeste ehk annetajate leidmine. Näha võis reeglipära – kui algatusest meedias juttu tehti, tuli ka annetajaid, kajastuste peatudes vaibus aga ka huvi.

Nii nõustus Liivo, kelle väikese tütre ravi oli juba lõppenud, Eesti Ekspressi ettepanekuga pikemaks intervjuuks. Loole järgnenud annetuste laine kinnitas, et kui olla oma näo ja nimega ajakirjanduses, tuleb ka toetus. Millest on samas kahju, lisab Põllukivi.

“Me püüame mitte tuua oma peresid kaanekangelasteks,” selgitab ta. “Lapse haigusega võitlemine on äärmiselt raske. Lisakoormus meediast, halvustavad asjasse mittepuutuvad kommentaarid kasvõi

lapse riietuse kohta – see läheb meeletult hinge ja seepärast katsume seda vältida.”

8. juunil oli Kadrioru kanalisse rivistatud üle 7000 kummipardi. Hommikul sadanud vihm ja mürtsunud äike taandusid keskpäevaks selge taeva ja päikese

Tahtsime ka näidata, et heategevus võib olla rõõmus ja annetamiseks ei pea pisarat välja kiskuma.

ees, ning kui kõlas stardipauk, oli kanali kallastel rahvast murdu.

Kokku koguti vähihaigete laste ja nende vanemate tugiteenusteks üle 70 000 euro. Tallinnas ja Tartus avati vabatahtlike toel töötavad nõustamistelefonid, nõuandekeskust haldab liit ka Facebookis. Kahe patsiendi puhul on saadud katta raviga kaasnevaid kulusid, ilma et perekond pidanud selleks eraldi meediasse minema.

Kord kuus toimuvad mõlemas linnas kohtumised, sest lisaks virtuaalkontaktile on inimestel vaja ka luust ja lihast saatusekaaslast näha. Tartus jagatakse hingetuge arstidele-õdedele, sest selgus, et kui perekonda tabab tragöödia, ei oska ka meditsiinipersonal sellega toime tulla. Jaanuarist alustavad haiglates loovteraapia tunnid, hakatakse koolitama kogemusnõustajaid ... nimekirja tegemistest on pikk, kõik kokku pandud nii, et teenus ei katkeks, kui liidul tuleb rahaliselt kehvem aasta.

Annetamist pärssivad piirangud

Viimane pole muidugi ainult nende mure. Üheksa teise aktiivsusega tulevad Eesti inimesed kenasti kaasa, ent püsivaid annetusi, mis annaks organisatsioonidele kindlust pidevalt vaja olevate teenuste osutamiseks, teeb meie seast vaid umbes iga kaheksas.

Riigi käes on siingi oluline hoob: tulumaksuvabastus. Umbes 2300-le valitsuse kinnitatud nimekirja kuuluvale organisatsioonile tehtavad annetused võib toetaja oma maksustatavast tulust maha arvata. Ent sellele kehtib piirmäär kuni 5% tulu-

dest (näiteks 1000 eurot teeniva inimese puhul on see 50 eurot kuus) ning lisaks annetustele lähevad sinna sisse ka kodulaenu intressid, koolituskulud ning pensionifondi maksed. Nii ei pruugigi mahaarvamistes enam annetuste jaoks ruumi jätkuda. Vabaühendustele oleks abiks, kui 5% piirmäär kaotataks või siis käsitletaks annetusi teistest eraldi.

Ettevõtete toetused, eriti kultuuri- või spordivaldkonnas, tulevad aga sageli sponsorlusena. Neist võtab riik ära 20% käibemaksu, juhul kui MTÜ on käibemaksukohustuslane ehk teenib tulu üle 16 000 euro aastas. Sellegi piirangu kaotamine aitaks eraraha vabaühenduste tegevuse toetamiseks juurde tuua.

Aga Pardiralli? See tuleb kindlasti veel, sest hakkas tegijatele endilegi väga meeldima. Kõik 7162 vanniparti talvituvad Urmas Liivo pööningul. Oleks puhas raiskamine, kui väikesed värvilised sportlased enam rohkem rallida ei saaks.

Kuidas saavad Riigikogu ja valitsus kaasa aidata?

- Ühiskondliku eesmärgiga majandustegevus olgu vabaühendustele selgelt lubatud. Selleks tuleb tagada praegu hämaralale jäävat sotsiaalset ettevõtlust toetav õigusruum ning pakkuda neile äriettevõtetega sarnaselt arengutoetusi.
- Alustada ühiskondliku mõju hindamise meetodikate arendamist ning võtta kasutusele ühiskondliku mõju osakud. Ainult asjalike hindamismudelite abil saab teada, millised lahendused ühiskondlike probleemide puhul töötavad. Luua riiklik riskikapitali fond tõendus põhiste katseprojektideks.
- Eristada annetused teistest tulumaksu mahaarvamistest ja kaotada annetuste tulumaksusoodustusest piirmäär, mis ergutaks eraraha kaasamist ühiskonna asjadesse.
- Kasvatada avalikke teenuseid delegerivate asutuste oskusi ning neid osutavate vabaühenduste võimekust, täpsustades ka teenuste üleandmise õigusakte ning riigihangete põhimõtteid, et paraneks teenuse osutajate elujõulisus ning tõuseks teenuse kvaliteet ja mõju.

Üle 80% Rahvakogu arutelupäeval osalenutest leidsid, et poliitika ja ühiskonnas toimuv muutusi nende jaoks huvitavamaks.

Liis Treimann / Postimees

Tarkade otsuste ämmaemandad

Kaasamine on uus normaalsus, ütleb peaminister. Muidugi, nii peakski: küsimine, kuulamine ja arvestamine aitavad otsustajatel teha targemaid valikuid, osalejatel aga näha teisi huve enda omade kõrval ja mõista ka ebameeldivamaid otsuseid.

URMO KÜBAR päris, kuidas “uus normaalsus” selles osalejate pilgu läbi tundub – või kas siin ikka ongi midagi nii väga muutunud.

Kui sotsioloogiatudeng Angela Ader kuulis mullu varakevadel Emori töötajalt, et on sattunud Rahvakogu arutelupäeva valimi sekka – osalejaid otsiti nagu avaliku arvamuse küsitlustesse, nii et esindatud oleks kõik peamised elanikegrupid –, oli tema esimene reaktsioon: “Vau, selline võimalus?!”.

6. aprilli hommikul Tallinna lauluväljaku poole sõites oli ta algne vaimustus aga asendunud ärevusega: kas ma olen selleks ikka piisavalt tasemel? Just nii, nagu kahtlesid ka mitmed meedias sõnavõtnud. Hea küll, inimesed olid saanud teha Rahvakogu veebilehel ettepanekuid, kuidas Eesti poliitikat avatumaks muu-

ta (kokku tuli mõtteid pea kuus tuhat, sealhulgas muidugi suur osa sisult korduvaid), kuid et nüüd peaks siis selline spetsiaalse ettevalmistuseta seltskond hakkama nende seast eelistatuid selgitama ... Kahtlane, võõras, vale!

Lauluväljaku klaassaalis laudade ümber istudes polnud kõhklusteks enam aega

– ja nagu peagi selgus, ka põhjust. Arutlusele tuli 18 küsimust valimistest, erakondade rahastamisest ja muust sellisest; kõigi kohta olid osalejate ees olulisemad faktid asjade praegusest seisust ning erinevate ekspertide arvamused plussidest-miinustest, mida üks või teine muutus kaasa võiks tuua. Kui miski jäi segaseks, võis kutsuda lauda selgitusi jagama mõne kohal olnud spetsialistidest. Et erinevad vaatenurgad ja mured välja tuleksid, aitas tagada laudkondade kirju koosseis.

Kes peaks tegelema poliitikaga?

Nii mäletab Ader, kuidas nende lauas istunud eakam proua hakkas rääkima, et poliitikaga ei peaks tegema alla 25aastased, sest neil pole veel välja kujunenud arusaamu ega maailmavaadet. Oot-oot, kust nüüd selline seisukoht ja mis faktid seda kinnitavad, päris Ader vastu.

Mõeldes samas, et kui tema polnud seni kohanud kedagi, kes asju selle proua kombel näeks, siis võis prouale omakorda olla see esmaohtumine kellegagi, kes seda arvamust ei jaga.

Aga mis veel oluline: kui netikommentaariumid ja uudistesse jõudvad rahvakoosolekud näiteks planeeringute teemadel loovad mulje, et erinevad seisukohad tähendavad kiiret tülliminekut, siis Rahvakogu arutelpäev näitas, et saab ka teistmoodi.

“Ma arvan, et meile loodi head võimalused mõistlikuks aruteluks,” sõnab Ader. Kõik said öelda ja põhjendada, mida nad arvavad, keegi ei pidanud oma seisukohast loobuma või teisi ümber veenma. Päeva lõpus läbiviidud küsitluses teatas 87% osalenutest, et sai arutatud teemadel uusi teadmisi, ning 71%, et muutis selle tulemusena vähemalt üht oma varasemat seisukohta.

Enamgi veel – 82% leidis, et poliitika ja ühiskonnas toimuv sai neile varasemast huvitavamaks. Arutelpäeva ja enda osalemisvõimalusi hindasid kõrgelt ka need, kelle seisukohad kokkuvõttes vähemusse jäid.

See tunne ei piirdunud vaid ühe aprillipäevaga. Ader ütleb, et jälgis teateid Rahvakogu teemade edasisest käekäigust aktiivsemalt kui tavalisi poliitikauidiseid. Vabatahtlikuna lööb ta kaasa Domus Dorpatensis Akadeemia ürituste korraldamises, novembri lõpus Hea Kodanikuga rääkides on ta just naasnud Jõhvi noortefoorumilt kodanikuhariduse töögruppi läbi

viimast (“Nägin ka seal, kui oluline on tulla oma mullist välja ja kohtuda inimestega, kes mõistavad asju sinust erinevalt,” ütleb ta).

Ja kui mitu kuud pärast arutelpäeva osales ta ühel seminaril, mille esineja nimetas Rahvakogu kasutuks ettevõtmiseks, tundis ta kihvatust vastu vaielda: “Mina olin ju ka kohal ja osa sellest ning sain kasu, kuidas ta saab siis niimoodi öelda?!”

Kuid tõsi on, et Rahvakogu edulugu lõppes suuresti 9. aprillil, mil president umbes kolme tuhande inimese nelja kuu jooksul tehtud töö parlamendile üle andis. Ehkki ka erakonnad olid Rahvakogu töös algusest peale osalenud, kulus neil mitu kuud paljalt selleks, et kokku panna paarileheküljeline tabel, kas nad on arutelpäeval enim toetust leidnud ettepanekute poolt või vastu, ja ajakava, kuidas edasi töötada – ning hiljem ei suudetud sellestki kinni pidada.

Seekord aga läks hästi. Kompromisse tehti mõlemalt poolt ning kui kopp maasse löödi, tundus, et nõnda hakkabki nüüdsest olema.

Aasta pärast Rahvakogu oli vastu võetud üks uus seadus (kohustus arutada Riigikogule esitatud märgukirju) ja muudetud mõnda (näiteks vähendati partei asutamiseks nõutavat liikmete arvu ja suurendati väikeerakondade rahastamist). Enam kui poolte rahvalt tulnud ning ekspertide ja kodanike toetuse pärvinud ettepanekutega isegi ei tegeletud.

Ühistöös sündinud tänav

Rahvakogu veebikeskkonna kaudu ideid esitanute seas tänavu suvel läbiviidud küsitluse tulemused pole seega üllatavad: 95% arvates ei olnud nende osalemisel piisavalt mõju poliitikute otsustele ning vähenes nende usaldus nii parlamendi, parteide kui ka valitsuse vastu.

Aga: usaldus kaaskodanike ja vabakonna suhtes kasvas. Ja see pole sugugi tühine asi.

Kes otsib silmaga nähtavat ja käega – noh, enamasti küll jalaga – katsutavat näidet kodanikualgatuse ja avaliku võimu koostöö heast tulemusest, võtku Tallinnas ette teekond mööda Soo tänavat Kalamajja.

Suvi otsa remonditud tänavavamine mullu septembris, mille kogukond lõbusa sutsakana korraldas pisut enne linnavalitsuse ametlikku kohalike valimiste eelset lindilõikamist, oli tõeline rahvapidu. Lapsed joonistasid kriidiga asfaldile, mõne maja ees mängiti pilli ning pakuti möödujatele kohvi ja kooki. Paljuski aga patseeriti sooja sügisõhtul niisama mööda uut, senisest poole laiemat siledat kõnniteed.

Nii elanike kui ka linnavõimu meelest õnnestunud lahendus sündis koostöös. Linna algne plaan nägi ette tavalist kahe-realist autoteed ning kohaliku Telliskivi seltsi juttu, et rohkem võiks mõelda jalkäijatele ja jalgratturitele, võeti kui veidrat hipiunemat. Mis sest, et ühesuunalisele Soo tänavale ja sealt maha saavad autod just nimelt üht sõidurada mööda.

Edu toonud tegureid oli mitu. Seltsi veeitud võitlus Kalamajas tasuta parkimise jätkumise eest tegi nad linnavõimudele tuttavaks ning lõppes kokkuleppega aeg maha võtta ja uurida esmalt, mis alternatiivi linnaosas autoga liikumisele on. Sellest kasvas välja rida linnaruumiteemalisi ühisseminare. Ka aeg oli seekord soodne – 2010. aasta sügisel olid järgmised valimised oma paratamatu rahmeldamisega veel piisavalt kaugel, et saaks rahulikult rääkida.

Peamiseks trumbiks oli aga Tehnika-ülikooli magistritööna valminud tänavaprojekt, mille selts linnale esitas. Kui sageli pareerivad ametnikud-poliitikud vabakonna jutte kui liiga ebamääraseid, siis konkreetsed joonised ja arvutused mõjusid veenvalt. Iseasi, et enamasti ei ole vabaühendustel võimalust nii kulukaid töid ise ette võtta.

Seekord aga läks hästi. Kompromisse tehti mõlemalt poolt ning kui kopp maasse löödi, tundus, et nõnda hakkabki nüüdsest olema.

Mõned kvartalid eemal asuva Telliskivi tänav remonti tõi seltsi siiski maa peale tagasi. Ehkki linn oli lubanud neid aegsasti kursis hoida, läks nii, nagu enamasti kipub minema. “Ühel hetkel oli müraki käes, et juba käib projekteerimine,” meenutab seltsi eestvedajaid Juho Kalberg. Nüüd olid juba ka kohalikud valimised ukse ees ning kuigi üht-teist õnnestus seltsil seegi kord ära teha, jäid eelmise koostöö head tulemused kordamata.

Miks siis on avalik võim ka headest kogemustest hoolimata nii tõrges vedu võtma? “Eks see kuulamine ja arvestamine on

ikka tüütu – mulle ju meeldib ka, kui saan omaette nokitseda, ilma et peaks teistega rääkima ja kooskõlastama,” nendib disainerina leiba teeniv Kalberg. “Mu puhul tähendab see lihtsalt, et neid töid ei taha keegi osta. Ametnikel pole vajadust oma tööd nii-moodi müüa.” (Ta lisab, et linnavõimudest enam tunnevad nende vastu huvi hoopis äriettevõtted – kuigi ka see koostöö pole muidugi pilvitu –, kes saavad aru, et “jamasid” kohalikega on kasulikum ennetada.)

Selge, et muutused suhtumises võtavad aega. “See on ju ka pigem viimase viie aasta teema, et inimestel on selg sirgemaks läinud ja hakatakse rohkem kaasa rääkima,” arutleb

Kalberg. “Saadakse aru, et kui meie ei tee, kes siis veel? Meie ju olemegi riik.”

Telliskivi selts on sellest üks väike kild, ütleb ta – täpselt nagu Arvamusfestival, Rahvakogu, ACTA protestid, “Avalikult Rail Balticust”, erivajadustega inimeste võitlus töövõimereformi asjus ja kõik muu selline.

Tahavad ja oskavad osaleda

Et inimesed tahavad ja oskavad neile kordaminevates küsimustes kaasa rääkida ning erinevate ettepanekute poolt- ja vastuargumente vaagida, kinnitab ka 17 aastat tegutsenud külaliikumise Kodukant tegevjuht Anneli Kana. Kõige värskemalt näeb ta seda, aidates siseministeeriumil korraldada maakondades arutelusid sisejulgeoleku ja -turvalisuse tulevikust – teema, mida ilmselt paljud veel mõne aasta eest kuigivõrd külaliikumise eest ei seostanud, arvates, et külaseltside roll piirdub eelkõige ikka jaanitulede ja taidlusega.

Ent nagu Kalberg teab ka Kana, et si-sukas kaasaraakimine ei sünni iseenesest, vaid nõuab oskust küsimusi esitada. “Pole mõtet saata inimestele 20 lehekülge mingi eelnõu ja seletuskirja teksti ning küsida, mida nad arvavad,” sõnab Kana. Tekstidest läbinärimise peavad liikmete eest ära tegema vabaühenduse eestvedajad, et siis juba välja tulla sellega, et kõige olulisemad kohad näivad olevat 3. ja 8. leheküljel ning mis te arvate, kui võtaks nendega seoses ette näiteks seda ja toda.

Muidugi võiks seda teha ka ametnikud – ja eks aasta-aastalt olegi paljud neist tänu koolitustele ja tööst saadud kogemustele kaasajatena paremad –, kuid on raske uskuda, et nad suudaksid vabaühendusi asendada. “Riigiametnikul ei teki elades sellist võrgustikku nagu meil,” ütleb Kana ja loetleb: 800 külaseltsi, külavanemad, vallaülesed koostöökogud ...

Pealegi on üks asi vastata sulle esitatud küsimusele, anda allkiri petitsioonile või käia meelevaieldusel, teine asi aga hoida toimuval pidevalt silma peal ja tulla ettepanekutega välja enne, kui probleemid üle pea kasvavad. Seda on keeruline pikema aja jooksul teha teiste tööde kõrvalt jäänud vabadel hetkedel, samuti nagu on raske uskuda, et peale ettevõtlusliitude suudaksid kuigi paljud seda tööd oma liikmemaksudest finantseerida.

Kana ei nõustu mõttega, et riigi rahastus

muudab vabaühendused vagurateks lambukesteks, kes muretsesvad rohkem valitsusele meeldimise kui oma sihtrühma esindamise pärast. Mitte et need kaks normaalses poliitilises kultuuris üldse nii väga vastandid peaksid olema: et oma tööd hästi teha, vajavad võimul olijad infot ja tagasisidet neilt, kelle elu langetatavad otsused mõjutavad. Küllap teab ka iga vabaühendus, et kui liikmed tas pettuvad, võib ta oma pillid sama hästi kui kotti panna. Kolmandaks ei räägi keegi täielikust riigipoolsest rahastamisest.

“Raha taotlemisel saab ju täpselt kirja, mida ja kuidas sellega saavutada soovitakse,”

Taotleme ikka seda, et inimestel oleks Eestis parem elada. See peaks ju ka riigi eesmärk olema, nii et ma ei oska siin küll meie-teie liini tekitada.

se,” ütleb Kana. “Vabaühendusena taotleme ikka seda, et inimestel oleks Eestis parem elada. See peaks ju ka riigi eesmärk olema, nii et ma ei oska siin küll meie-teie liini tekitada.”

Kahtlane katuseraha

Kodukandi eelarve sõltub juba mitmendat aastat Riigikogu “katuserahast” – ühest läbi-paistmatumast vabaühenduste rahastamise viisist Eestis. Tegu on summaga riigieelarves, mida fraktsioonid oma äranägemist järgi endale sümpaatsetele ettevõtmistele määravad, olgu selleks siis mõne kooli köögi remont või üle-eestilise katusorganisatsiooni igapäevategevused. Erinevalt avalikest konkurssidest ei loe siin niivõrd taotluse tugevus kui isiklikud suhted poliitikuga.

Jah, valimiseelsel aastal on parteide huvi Kodukandi vastu tavalisest märksa suurem, muigab Kana. Kuid valimised tulevad ja lähevad, tugevaid partnerorganisatsioone on aga vaja alati.

“Tegelikult on meil igal aastal teadmine, et töölepingud lõpevad 1. jaanuarist, ning plaan B on alati see, et edasi tegutseme vastavalt võimalustele paljalt projektipõhisena,” sõnab Kana.

Iseküsimus, kuidas see peaks kellegi elu Eestis paremaks muutma.

Kuidas saavad Riigikogu ja valitsus kaasa aidata?

- Parandada poliitikakujundamise läbipaistvust ning kodanike osalusvõimalusi, luues selleks selge õigusliku raamistiku ja arendades kaassamissuutlikkust, sh e-kanalites. Huvigruppide lobitööle seada kindlad reeglid läbipaistvuse suurendamiseks ning muuta Riigikogu töö avatumaks, kaasates eelnõude sidusrühmi komisjonide aruteludesse.
- Sõlmida mitmeaastased lepingud strateegiliste partneritega vabakonnast, mis pole üksnes toetus, vaid läbimõeldud koostöö, mis tugevdab ka esindusorganisatsioone ja nende sisedemokraatiat. Koostöö mõtestamine aitab ületada avaliku võimu hirmu selle ees, et partner neile aeg-ajalt vastandub.
- Teha riigi kogutud andmed vabaühenduste kohta tasuta kättesaadavaks kõigile, sest neid on vaja kasutada vabakonna ning riigi suhete kirjeldamiseks ja analüüsimiseks. See tagab läbipaistvuse koostöö ja rahastamise korraldamisel.
- Suurendada vabaühenduste toetusprogrammide tõhusust ja mõju, et rahastamine oleks eesmärgipärasem ja vähem poliitiline – lõpetada katuseraha jagamine, reformida hasartmängumaksu nõukogu, anda projektikonkursside läbiviimine ministeeriumidelt selleks pädevatele sihtasutustele. Suurendada Kodanikuühiskonna Sihtkapitali 2008. aastast samana püsinud eelarvet igal aastal vähemalt 10%, et vabaühenduste tegutsemisvõimekuse kasv oleks pidevalt tagatud.

Kui meid enam ei ole

“Oled sa mõelnud või tundnud, mis saab, kui mind enam ei ole?” küsis Urmas Alender paarikümne aasta eest ühes oma paljudest hingedriipivatest lauludest. Hea Kodanik sülitas ettevaatuse mõttes kolm korda üle vasaku õla ning küsis tosina vabaühenduse eestvedajalt, mis saaks, kui nende organisatsioone algavast aastast mingil põhjusel enam ei oleks.

Noored Kooli, KRISTI KLAASMÄGI

Alla 30aastaste õpetajate osakaal on Eestis järjest vähenenud, lähenedes praegu 7%-le. Õpetaja töö väärtust ei osata näha – ning ilma meieta jääks riik ja ülikoolid üksi seda probleemi lahendama. Kui Noored Kooli tegutsemise lõpetaks, ei jõuaks koolidesse igal aastal need 15–20 pühendunud noort inimest, kelle eesmärk on kahe aasta jooksul teha kõik, mis võimalik, et nende õpilased leiaks üles ja arendaks välja oma potentsiaali. Umbes 1600 õpilast jääks ilma õpetajatest, kes oskavad neid kuulata ja õppimist nende huvidest lähtuvalt tähenduslikuks teha.

Tegevusvaldkond: haridus. Asutamisaasta: 2006. Aastaeelarve: u 300 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: ettevõtted, fondid, Tallinna Ülikool. Töötajaid: 6–8. Vabatahtlikke: u 30.

Mari Oo Sarv

Varjupaikade MTÜ, TRIINU PRIKS

Kui meie pillid kotti paneks, siis peaks üle 60 Eesti omavalitsuse hakkama ise hulkuvaid loomi püüdma, pidama ja neile kodusid otsima või jääks tänavatele aastas 2000 kassi ja 600 koera. Oma kaduma läinud lemmikloomade ei leiaks üles umbes 400 koera- ja kassiomani. Tuhatkonnal loomal jääks uus kodu leidmata. Töö kaotaks 22 inimest.

Tegevusvaldkond: kodutud loomad. Asutamisaasta: 2007. Aastaeelarve: u 400 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: KOVid, annetused, omatulu. Töötajaid: 22. Vabatahtlikke: u 50. Liikmed: viis loomade varjupaika.

Elmo Riig / Sakala

Erakogu

Eesti Skautide Ühing, KRISTJAN POMM

Kõige märgatavama muutusena kaoks umbes tuhandel noorel iganädalaste ringitegevuste võimalus ja ka skautluse kaudu rahvusvahelise koostöökogemuse võimalus, mis omakorda mõjutab nende edasist aktiivsust. Näeme, et eilsetest skautidest on enamasti saanud tegusad täiskasvanud, ettevõtlikud ja head kogukonna liikmed. Eriti nähtav oleks see muutus usutavasti skautlusse haaratud riskirühmade puhul, kellel on vähem muid võimalusi aktiivseks kodanikuks kasvada. Kõik see tähendaks KOVidele lisakoormust noorsootöö korraldamisel.

Tegevusvaldkond: noored. Asutamisaasta: 1995 (esimesed skaudirühmad Eestis alustasid aga juba 1912). Aastaeelarve: u 125 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: riigiasutused, liikmemaksud, fondid. Töötajaid: 2. Vabatahtlikke: u 120. Liikmeid: üle 1200.

Eesti Naabrivalve, MAREK VÄLJARI

Naabrivalve loob enam kui 11 000 inimese kaasabil turvalisust rohkem kui viiesajas piirkonnas üle Eesti. Viimase kahe aasta jooksul on neis toimunud ainult üks vargusjuhtum. Kui sellisesse piirkonda satub võõras, märgatakse teda ja osatakse vajadusel reageerida; oranžid naabrivalveplakatid ütlevad, et halbade kavatsustega pole sinna kanti asja. Ilma naabrivalveta seda poleks. Kaoks ära lüli, mis ühendab piirkonna inimesed turvalisust suurendama ning õpetab, kuidas seda politsei, omavalitsuse ja kogukonna koostöös teha.

Tegevusvaldkond: turvalisus. Asutamisaasta: 2000. Aastaeelarve: u 27 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: riigiasutused, KOVid, liikmemaksud. Töötajaid: 2. Vabatahtlikke: 10. Liikmeid: üle 11 000.

Ardi Truija / Pärnu Postimees

Kogukondade tugevdajad

Kodanikuta pole kogukonda ja vastupidi. **MARI ÖÖ**
SARV vaatas ringi Eestimaa linnades ja valdades,
kuidas inimesed oma vabast tahtest asju koos
teevad, et muuta oma kodukant elavaks, turvaliseks
ja igas mõttes kõige paremaks paigaks, kust keegi
ei taha ära minna.

Külaseltse maal ja asumiseltse linnades aina kerkib üle Eesti, kuid nende koostöö linna- ja vallavõimudega sõltub suuresti võimule valitud inimestest. Kõik lihtsalt ei taha kogukondadega suhelda, samas kui teised leiavad, et tuleb ainult kasuks, kui nad kohalikku inimest tegudele ja kodukoha asjades kaasa rääkima utsitavad.

Viimast hoiakut jagab näiteks Saue vallavanem Andres Laisk. Ta teab, et kogukonnatunne on tugevam ja ühistegevust rohkem väiksemates paikades. Valla passiivsemates piirkondades otsivad ametnikud aga katse-eksituse meetodil tasandit, kus inimene end osalisena tunneb.

Laisk toob näiteks Laagri, mis on nii suur, et elanikud end kogukonnaks ei pea ja käivad teenuseid saamas pigem Tallinnas. Seetõttu proovib vald neile läheneda väiksemate üksuste kaupa – “Redise tänava inimesed, räägime!”. Nii saadakse rahvaga jutule, kust edasi saab juba kogukonna aktiivsust tagant tõukama hakata.

Kuid miks vald selle kõigega jändab? Laisk vastab: “Me loome endale koostööpartnerit, kellelt saame vastu avalikku teenust. Kui suudame luua süsteemi, kus tugevad külakeskused pakuvad teenuseid, mida me neilt ostame, suudame elanike vajadusi palju paremini rahuldada kui valla palgatud ametnikega.”

Kauaks jätkub silmasära?

Vallavanema sõnul nähakse kogukonna-teenust tihti kitsalt pidude korraldamisena, kuid ta õhutab seda laiemalt vaatama. Saue vallas on 17 küla ning kujutage ise ette, kuidas vallamajast hajali elavate inimesteni jõuda või kõigi nende vajadustega kursis olla on. Arusaadav, et parem teadmine kohalikest oludest on ikka seltsides.

Umbes nii toimivad ka priitahtlikud päästjad: kohalikud tunnevad, et pääste-teenust on nende piirkonnas tarvis, tulevad kokku ja teevad komando. Elementaarset varustust saab Päästametilt, tasu iga tehnika-, väljasõidu- ja inimühiku kohta Päästeliidu kaudu riigilt.

Päästeliidu juhatuse esimees Kaido Taberland tõdeb aga, et päästevallas pole juttugi “endale tugeva koostööpartneri loomisest”, sest teenuse ostmisest muudeks asjadeks raha üle ei jää. Näiteks selleks, et ühning saaks oma inimesi koolitada või motiveerida.

“Vabatahtlike silmasära kipub ära kaduma, kui riik sellesse valdkonda rohkem ei panusta,” ütleb Tauberland. Praeguste toetustega saab Päästeliit tema sõnul paljalt elus olla, mitte areneda. Riik näitab tänuhinnast välja verbaalselt – vabatahtlike päästjate tähtsust deklareeritakse kogu aeg. “Kuid siin on suured käärid: riigi ootused on kõrged ja retoorika väga pooldav, ent teod ei tule sellele järele.”

Tallinna iseärasused

Saue vallast teistmoodi näib kogukondade aktiivsusse suhtuvat ka Tallinn. Asumiseltse tekib küll üha juurde, ent linna toetav suhtumine on seni jäänud unistuseks. “Linn leiab, et teab ise kõige paremini, mida teha, kohalike väljatoodu kipub olema kui tüütu prügi, mis parema meelega ära unustatakse,” räägib Madle Lippus Linnalaborist.

Tõsi, lisab ta, suhtumine on teine, kui asumiseltsidelt oodatakse panustamist heakorda – MuPo pöördus nende poole näiteks ettepanekuga aidata linna lume-

Kuidas saavad Riigikogu ja valitsus kaasa aidata?

- Algatada kohaliku demokraatia programm, toetaks asumi- ja külaseltse ning noorte osaluskoosid avaliku huvi eest seismisel ja ühistegevuste edendamisel. Mõistliku koostöö kujunemiseni omavalitsuste ja vabaühenduste vahel toetada, nõustada ja vajadusel ka nõuda omavalitsustelt kaasava ja avatud valitsemise põhimõtete järgimist ning kogukondade võimestamist.
- Tagada koolidele ressursid kodanikuhariduseks ning vabaühenduste kaasamiseks. Täiendada õpetajakoolitust, et õpetajad tahaksid ning oskaksid kogukondadega koostööd teha. Kaaluda kodanikuhariduses osalevatele vabaühendustele pearahal põhinevat toetussüsteemi, mis tagaks selliste programmide stabiilsuse ja võimaluse nende kvaliteedi parandamiseks.
- Tunnustada vabatahtlikku tööd. Panustada vabatahtlikkuse levimiseks laialdasemale teavitustööle, vabatahtlike kaasajate toetamisele, vabatahtlike ja abivajajate kokkuviiamisele. Näidata avalikus sektoris töödandjana eeskuju, arvestades vabatahtlikku kogemust.

Kui tundub, et küla vajab päästjaid, tehakse päästekomando. Kui tundub, et küla vajab jalgpallitreene, korraldakse jalgpallitreene.

2012. aasta septembris algas Pikakannu koolis õppeaasta nagu ikka, ehkki vald sulges samal kevadel kooli kui ebavajaliku – see on nüüd kogukonnakool.

Aldo Luud / Õhtuleht

koristuses. Kui aga kogukonnad tahaks lisaks talgute tegemisele kaasa rääkida näiteks mereäärse planeerimises, kõlab nende jutt kurtidele kõrvadele.

Heade kodanike kasvulavad

Näiteid, et inimesed teavad hästi, mida nad oma kodukandis vajavad, leiab Eestist küll ja küll – eredaimateks ehk Pikakannu ja Pühajärve kooli lood. Vallajuhid leidsid, et need tuleks sulgeda ja käigu lapsed kaugele, elanikud olid aga veendunud, et kohalikku kooli, olgu pealegi pisikest, on neil kindlasti tarvis. Pikakannu vaidluses jäid endale kindlaks mõlemad – vald sulges kooli, sest polnud tarvis, kohalikud jätkasid majas tööd erakoolina, sest oli tarvis.

Kogukonnakoolid nagu Pikakannu on aga vaid üks viis, kuidas aktiivsed kodanikud haridusse panustavad. Kaks Rakvere gümnaasiumi näiteks alustasid eelmisel õppeaastal vabaiühenduste liidu EMSL abil kogukonnapraktikaga.

Ühiskonnaõpetuse tundides on abiturientid kodanikuühiskonnast kuulnud

muidugi juba aastaid. Ent üks asi on lugeda selle kohta õpikust või kuulata mõne kooli külla kutsutud kodanikuaktivisti juttu, sootuks midagi muud aga ise käed külge lüüa: komplekteerida toidupangas pakke ja viia neid abivajajatele, käia rääkimas ja mängimas puuetega lastega, hoolitseda varjupaiga loomade eest või mõel-

**Tugevatelt küla-
keskustelt teenuseid
ostes suudame elanike
vajadusi palju paremini
rahuldada kui valla
palgatud ametnikega.**

da koos spordiklubiga, kuidas innustada enamaid inimesi tervisesporti tegema.

Just see Rakveres ette võetigi. Lisaks vabaiühenduste abistamisele erinevaid ülesandeid täites pidasid noored praktikapäevikut, analüüsisid organisatsiooni

tegevust ning jagasid hiljem oma tähelepanekuid klassi ees.

Nii harjutasid nad lisaks vabaiühenduste tundmaõppimisele veel tervet rida eluks vajalikke oskusi: aja plaanimist, algatus- ja vastutusvõimet, tiimitööd, teistsuguse elukogemusega inimestega suhtlemist, kohalike probleemide ja lahendusvõimaluste märkamist, oma järelduste sõnastamist. “Nii mõnedki muidu napolisõnalised noored osutasid oma muljetest rääkides ootamatult jutukaks,” märgib Rakvere Reaalgümnaasiumi õpetaja Elle Kohal.

Mida siis õpiti? “Õpilasi üllatas, kui vähesest piisab, et kellelegi head teha,” ütleb Kohal. “Et abivajajaid on meie ümber nii palju. Et puudust kannatavad pealtnäha tavalised inimesed, kelle välimusest seda näha ei ole. Et vabatahtliku tööga saab igaüks hakkama. Et vabaiühendustes tegutseb nii palju sõbralikke ja abivalmis inimesi.”

Sel õppeaastal on kogukonnapraktika laienenud juba kuude gümnaasiumisse neljas maakonnas, tulevikus miks mitte juba kõikidesse koolidesse.

Eluks vajalikud oskused

Eluks vajalikke oskusi pakub kahtlemata ka Eesti Väitlusselts, kelle missiooniks nii kooliõpilaste kui ka täiskasvanutega töötades on, et ühiskondlikes aruteludes saaks määravaks tugevaim argument. Häid argumenteeri-ajaid nad üritavadki igal sammul kasvatada.

Seltsi keskkooliväitluse suuna juht Joosep Tiks usub, et väitlusõpe aitab ka kogukonda elavdada: "Õppimine kestab terve elu ja õppida saab sedagi, et arvamus ei pea alati olema mustvalge ja iga seisukoht peaks olema tõestatud." Ta lisab: "See oleks ilus tulevik, kus kogukonnad võtavad väitlusest kaasa kriitilisema mõtlemise ja rohkem teadmisi ning muutuvad üha nõudlikumaks osaks meie arvamus- ja poliitilisest kultuurist."

Väitlus ongi alates 2011. aastast riiklikus õppekavas ning kui lapsed või vanemad soovivad, on neil õigus nõuda, et seda õpetataks. Praegu saab väitlust huviringis või valikainena õppida 53 koolis. Selts pakub neile õppematerjale, suhtleb õpetajatega, kutsub neid oma üritustele ja käib koolides väitlust tutvustamas – viimast lausa nii aktiivselt, et Tiks nimetab end väitlus-Nipernaadiks.

Töö noortega on eriti oluline, sest kuigi vabakonna manifest teeb mitu ettepanekut kogukondade elavdamise ja ühistegevuse toetamiseks, pole kaugeltki kõik aktivistid seda usku, et head koostööd saaks manifestidega tellida. Pole ju puudu üksnes sellest huvitatud ametnikest-poliitikutest, vaid sageli napib ka aktiivseid kodanikke endid.

On, mida parandada

"Tuleme ühiskonnast, kus suhtlus käis käsuliinil ülalt alla ning aktiivsus polnud ei soositud ega harjumuspärane," ütleb Pikakannu kooli eest käinud võitluse veteran Ave Tamra. "Loodetavasti ei pea meie lapsed selliste suhtlemisprobleemidega enam kokku puutuma."

Ka Saue vallavanema hinnangul on koostöö pudelikaelaks kohaliku initsiatiivi ülesleidmine. "Kuni kohapeal pole eestvedajad, pole ka vallal võimalik suurt midagi teha," ütleb ta. "90% inimestest on igas süsteemis "sabasjooksjad" ning just aktiivsete inimeste vähesus on põhjus, miks väikesed vallad hädas on." Riigi parim kingitus linnadele-valdadele oleks tema sõnul stabiilne seadusruum, millega praegu on kehvasti,

sest majanduskriisi ajal vähendati omavalitsuste maksutulu baasi ning maksuskeemi muudetakse liiga järsku.

Madle Lippus tunnustab, et linnaseltsidki tunnevad puudust aktiivsetest kaasalööjatest, kes oleksid nõus ise midagi eest vedama või mõne teema eest vastutama.

Ta pakub välja, et linn paneks igasse piirkonda kogukonnatöötaja, kelle ülesandeks oleks inimesi kokku toovad ettevõtmised ning piirkonna elanike toetamine ja nõustamine nende endi algatustes.

"Praegu teevad asumiselside eestvedajad seda oma vabast ajast ning see põletab nad kiiresti läbi," ütleb Lippus, kelle sõnul leiab Euroopast eeskujuks sobivaid näited mitmeid. Aga mõistagi ootab ta linnalt ka suhtumise muutmist, nii et seltse ja kohalikku algatust võetaks kui koostööpartnereid. "Praegu on linnajuhtimine Tallinnas nii tsentraliseeritud, et isegi linnaosavalitsustel ja ametitel on vähe võimalust olulisemates küsimustes kaasa rääkida, seltsidel ammugi."

Initsiatiivi pudelikael

Päästeliit ei vaata aga oma rahamurega mitte enam riigi, vaid tagasi kogukondade poole, mida päästjad teenivad ja kust komandod sündinud: nende katusorganisatsiooni võiks toetada ettevõtted ja ühiskond. Tulemus oleks seesama, mida Saue vald oma kogukondadest unistab: ise hakkama saav tugev organisatsioon, kellelt ministeerium ostab vaid talle vajalikku teenust, muus osas rahalist suhet ega sõltuvust ei ole. Riigile teeb Kaido Taberland aga konkreetse ettepaneku: "päästetud" aastate eest võiks päästjad saada ka tööstaaži ning selle võrra varem pensionile.

Joosep Tiks Väitlusseltsist laseb lendu sellise idee: mis oleks, kui igas Eesti gümnaasiumis tegutseks ka täiskasvanutele avatud väitlusklubi kogu oma hiilguses koos väitlusturniiride, -koolituste ja rännakutega Eestimaa peal. See aitab kohalikke inimesi kokku tuua, arutleda ja teisi kuulata, maailmanägemist avardada ja häid lahendusi läbi vaielda.

Kogu manifesti kolmandale osale vaadates paistab Tiksi idee ühendavat kõike: kogukonna inimeste tutvumist, suhtlemist ja aktiveerumist, üldhariduse täiendamist nii arutlemiskultuuri kui kohaliku kogukonna elavate probleemidega ning vabatahtlikutööle ärgitamist ja selle tunnustamist vähemalt kohalikul tasandil.

Mida sina teha saad?

On mõned lihtsad sammud, millega iga valija saab kaasa aidata, et Riigikokku pürgijad vabakonna manifesti tunneksid, seda tõsiselt võtaksid ja oleksid valmis pärast valimisi nende ettepanekute teoks saamise nimel töötama.

- Loe manifesti 11 ettepanekut läbi siitsamast ajakirjast või www.ngo.ee/manifest (sealt saad teksti endale ka välja trükkida). Mõtle, kuidas need ettepanekud sinu kogemustega haakuvad ja kuidas nende vajalikkust oma sõnadega seletaksid. Kui miski jääb segaseks, küsi selgitust EMSList, e-posti aadressil info@ngo.ee või telefonil 664 5077.
- Mida lähemale valimistele, seda rohkem tulevad kandidaadid välja oma kampaaniatelkide ja -lettidega või käivad end ükselt ukselt tutvustamas. Kui neid näed, küsi, kas nad on manifestiga kursis (kui pole, siis räägi neile sellest ja ütle, kust nad seda lugeda saavad) ning mida nad neist ettepanekutest arvavad. Kui nad esimesel korral vastuse võlgu jäävad, küsi järgmisel korral kohtudes uuesti.
- Kirjuta või helista kandidaadile, kelle poolt plaanid hääletada. Anna teada, et pead neid ettepanekuid oluliseks, ja uuri, mida tema nende osas ette võtta kavatseb. Kui kandidaat on ka praegu Riigikogu liige, leiad ta kontaktid www.riigikogu.ee; teiste puhul saad kontaktinfot ta erakonnalt (või leiad otsingumootoriga veebist).
- Korraldage oma kandi vabariiklastega teie ringkonna kandidaatidele avalik kuulamine manifesti ettepanekute teemal. Mida rohkem rahvast suudate kokku tuua, seda tõsisemalt kandidaadid seda kohtumist ja teemat võtavad. Kutsuge kohtumisele ka kohaliku meedia esindajad või kirjutage üritusel räägitust ise kohalikku lehte.
- Mine kohale teistele kandidaatide valimisele-setele debattidele oma kodukandis. Enamasti saab esinejatele küsimusi esitada, küsi siis manifesti kohta ja anna võimalusel kandidaatidele ka tagasisidet, mida nende mõtetest arvad.
- Hääleta valimistel erakonna ja kandidaadi poolt, kelle senised teod ja lubadused lasevad uskuda, et ta tahab ja suudab Riigikogus või ministrina nende ettepanekute ellujõudmisele kaasa aidata.

Nagu "Kevades" kehtib ka siin põhimõte: kui kõike ei jõua/taha/oska, oled suureks abiks juba juhul, kui teed neist sammudest mõned või üheainsagi. Täname sind juba ette!

Kui meid enam ei ole

Serve the City, LAURI LUIDE

Serve the City tegevuse lõpetamisel peaks kõige kiiremini meie asendaja leidma Põhja-Tallinna supiköök, kus käib igal pühapäeval abiks paarkümmend meie vabatahtlikku. Kokku jääks umbes viis tuhat inimest ilma abist, mida meie vabatahtlikud 35 organisatsiooni kaudu pakuvad. Pikemas perspektiivis oleks mul endal kõige rohkem kahju, kui tegemata jääks töö meie *blackshirt*'ide ehk vabatahtlike gruppide juhtidega, kellest kasvavad tulevikus suurimad heategijad ja vabatahtlike kaasajad.

Tegevus: vabatahtlike arendamine ja vahendamine.

Asutamisaasta: 2010. Aastaeelarve: u 8000 eurot. Peamine sissetulekuallikas: annetused. Töötajaid: 0. Vabatahtlikke: 500–700.

Jaanus Post

Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond, SANDRA LIIV

Kui meie fond enam ei tegutseks, jääks aastas umbes 200–300 peret ilma võimalusest pakkuda oma lastele vajalikku, aga sageli väga kulukat meditsiinilist abi, mida haigekassa ei toeta ja mille jaoks neil endil võimalused puuduvad. Eriti kannataksid sellest haruldaste haigustega lapsed ja nende vanemad, sest meie riigiparaat pole veel piisavalt paindlik ja kiire niisuguste erandlike juhtumite toetamiseks. Tartu Ülikooli Kliinikum, aga ka mitmed teised haiglad jääksid edaspidi ilma kümnetest annetuste toel ostetud aparatuuridest, milleta nad ei saaks seadmete amortisatsiooni tõttu alati pakkuda kõige kaasaegsemat abi.

Tegevusvaldkond: tervishoid. Asutamisaasta: 2000.

Aastaeelarve: u 350 000 eurot. Peamine sissetulekuallikas: annetused. Töötajaid: 3 (täistööajale taandades 2). Vabatahtlikke: u 50.

erakogu

Eesti Inimõiguste Keskus, KARI KÄSPER

Ainsa sõltumatu organisatsiooni kadumine meie valdkonnas tähendaks, et Eestis ei oleks enam inimõigusi strateegiliselt ning mitmetahuliselt edendavat jõudu ja mõjusat valvekoera. Niisuguse organisatsiooni loomine ning selleks vajaliku kompetentsi ja koostöösuhete arendamine nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt võtab palju aega, raha ja tahtmist. Meie algatused on näiteks võrdse kohtlemise võrgustik, mitmekesisuse kookulepe (millega on liitunud umbes 50 ettevõtet), kampaania “Erinevus rikastab”, iga-aastane sõltumatu inimõiguste aruanne, rääkimata tööst õigusaktidega. Ohtu satuks nende umbes saja inimese elu ja tervis, kes Eestist varjupaika taotlevad, sest oleme ainus vabariik, kes pakub neile tasuta õigusabi ja esindamist kohtus ning seisab nende väärika ja inimliku kohtlemise eest.

Tegevusvaldkond: inimõigused. Asutamisaasta: 2009. Aastaeelarve: u 170 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: fondid. Töötajaid 11–12 (täistööajale taandades 6). Vabatahtlikke: 7–10.

Mallor Malmre

Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühing, HEINO HANKEWITZ

Me kutsume oma ühingu väärika vananemise akadeemiaks, likvideerimise korral kaoks selline võimalus ligi poolel tuhandel eakal. Sealjuures on pooled neist end meie juures teostanud väga pikalt, paljud isegi algusest peale ehk ligi 20 aastat. Seega saaks tugevasti kannatada nende elustiil, aga nagu uuringud nii Eestis kui ka välismaal on tõestanud, tähendab aktiivsus kõrges eas ka pikemat, tervemat ja rõõmsamat vanaduspõlve. Lisaks muutuks Eesti sotsiaalmaastik tunduvalt vaesemaks, sest ära jääksid meie ettevõtmised, nagu hooldust vajavate eakate tugiisikute liikumine, oma lapselapsi ja orbusid kasvatavate vanavanemate toetamine, imeliste vanavanemate tunnustamine, üle 50 meie elukestva õppe huviringi ja toimkonna ning palju muud.

Tegevusvaldkond: eakad. Asutamisaasta: 1995. Aastaeelarve: u 100 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: omateenitud tulu, liikmemaksud, riigiasutused, KOV, annetused. Töötajaid: 5. Vabatahtlikke: u 500.

erakogu

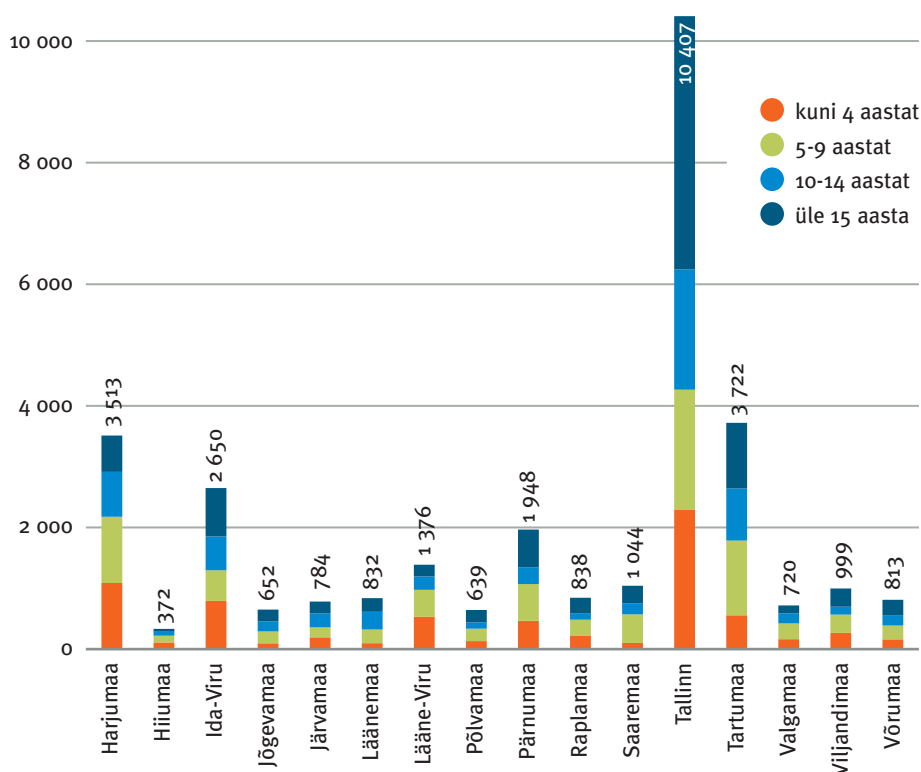
23 küsimust

Eesti vabakonna kohta

ja vastused,
nii hästi, kui neid leida oskasime

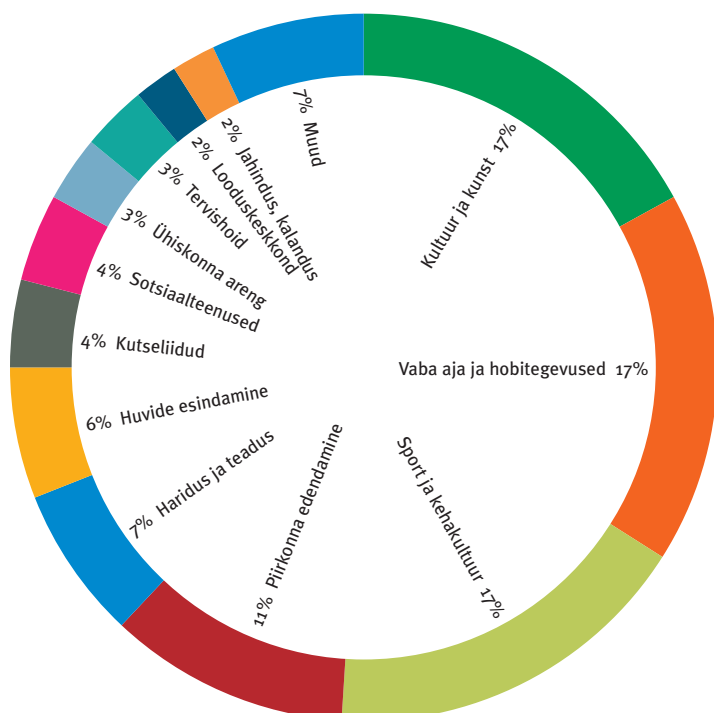
Tekst: **URMO KÜBAR, ALARI RAMMO**

Ühingute arv ja nende vanus maakonniti

Allikas: Äriregister; TLÜ "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (2014)

Vabaühenduste tegevusvaldkonnad

Allikas: "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (TLÜ 2014)

1 Kui palju on Eestis kasumitaotluseta ühinguid?

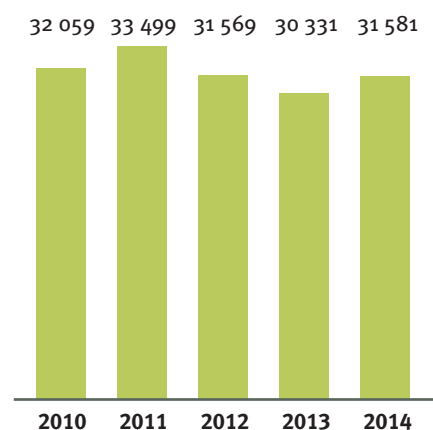
Aasta alguse seisuga oli Eestis registreeritud 31 581 kasumitaotluseta organisatsiooni, neist umbes kolmandik korteriühistud. 97% on MTÜd, 3% sihtasutused. Mullu asutati Eestis keskmiselt igas kuus 120 uut ning tegevuse lõpetas 30 ühingu.

Tegelikult tegutsevate organisatsioonide arv on arvatavasti u 6000 võrra väiksem, sest kohustuslikku aastaaruannet esitab 80% registreerituist.

2012-13 vähenes registreeritud ühingute arv peamiselt selle tõttu, et register hakkas kustutama organisatsioone, kes polnud esitanud majandusaasta aruannet ega reageerinud neile saadetud hoiatustele (ehk siis suure tõenäosusega tegelikult enam ei tegutsenud).

Metoodika leiad lk 28.

Ühingute arv aasta lõpuks

Allikas: Äriregister

2 Kus ja kui kaua nad tegutsenud on?

Kolmandik Eesti mittetulundusühendustest tegutseb Tallinnas (10 400), kõige vähem on neid Hiiumaal (370). Võrreldes elanike arvuga on aga kõige aktiivsemad organisatsioonide moodustajad just hiidlased (üks organisatsioon iga 26 inimese kohta), kõige passiivsemad idavirumaa-lased (üks organisatsioon iga 59 inimese kohta). Umbes pooled ühingutest on asutatud viimase kümne aasta jooksul, vee-rand sellel kümnendil.

Allikas: Äriregister; Statistikaamet; TLÜ "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (2014)

3 Mida nad teevad?

Enam-vähem ühepalju vabaühendusi ütleb TLÜ uuringus oma peamiseks tegevusalaks olevat kultuuri, spordi või inimeste vaba aja sisustamise – kokku on neile kolmele valdkonnale pühendunud pooled Eesti ühendustest. Viimase viie aastaga on 11%-lt 6%-le vähenenud nende organisatsioonide osakaal, kelle peamiseks tegevuseks on oma sihtrühmade huvide esindamine.

Allikas: TLÜ “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (2014)

4 Kui palju liikmeid vabaühendustes kuulub?

Sihtasutustel liikmeid ei ole. MTÜde liikmed on kas üksikisikud (85% kõigist MTÜdest) või teised organisatsioonid (näiteks nagu vabaühenduste liit EMSL). On ka selliseid, mille liikmeskonnas on mõlemad.

Küsitluste järgi kuulub umbes kolmandik Eesti inimestest mõnda organisatsiooni ning see hulk pole hoolimata organisatsioonide arvu kasvust suurenenud. Kõige suurematel Eesti vabaühendustel on üle 10 000 liikme (suurim on Omanike Kesklit u 60 000 liikmega), kuid keskmisesse Eesti vabaühendusse kuulub praegu vaid 15 inimest ning see näitaja on aastatega aina pisemaks jäänud. TLÜ uuringu järgi on üle 40%-l Eesti MTÜdest praegu alla 10 liikme ning vaid 20%-l rohkem kui 50 liiget. Veel vähem on neid, keda organisatsioonid ise loevad aktiivseteks liikmeteks: 2/3 ühendustes on neid kuni 10 ja vaid 7%-l üle 50.

Aastaaruannete andmetel on liikmete arv veel troostitum: viiendik ühinguid on kaheliikmelised, pooltes on liikmeid vaid kaheksa, 75%-l 29. Kokku näitavad valimisse kuuluvad enam kui 8000 vabaühendust ligi pool miljonit liiget, kellest osa kuulub küll mitmesse ühinguusse.

Uued asutatavad organisatsioonid on keskmiselt varasematest väiksemad, aga ei kasva oluliselt ka vanuse lisandudes: näiteks aastatel 2005–2009 asutatud MTÜde keskmine liikmete arv (mediaan) oli neli aastat tagasi 12 ja on nüüd 13. Sama trendi võib näha ka mujal maailmas ning põhjuseks arvatakse, et organisatsiooni kuulmisele eelistavad inimesed nende tegevustes kaasa lüüa pigem vabatahtlikuna (näiteks nagu “Teeme ära” talgupäeval osaledes),

annetajana või muul moel toetajana.

Juriidilisest isikutest liikmete arvu näitas aastaaruandes 1300 ühingu ringis, sealjuures pooltel on vaid kaks ja 75%-l kuni kaheksa liiget. Enim juriidilistest isikutest liikmeid – üle 1300 – on valimist Eesti Maksumaksjate Liidul.

Allikas: majandusaasta aruanded; TLÜ “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (2014)

5 Vabaühendused – meeste või naiste ala?

MTÜ tegevuses aktiivselt osalevate liikmete seas on naistel kõige suurem ülekaal teravishoiu, sotsiaalteenuste ja sihtrühmade huvide esindamisega tegelevates organisatsioonides; meestel aga spordiühendustes.

Vanemates kui 15aastastes vabaühendustes on pea pooltes ülekaalus naised, samas viimase nelja aasta jooksul asutustes on enam-vähem ühepalju neid, kus domineerivad kas mehed või naised või on mehi-naisi võrdselt.

Allikas: TLÜ “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (2014)

6 Kui palju vabaühendustel tulud on?

Aastaaruannete valimist (ligi 10 000 vabaühendust) näitas 2013. aastal sissetulekut üle 9000 ühingu, kogusummas enam kui 300 miljonit eurot. Pooltel organisatsioonidel jäävad tulud aastas alla 5500 euro. Seda on poole vähem, kui teenib aastas Eesti keskmist brutopalka saav inimene. Suurim sissetulek, üle viie miljoni euro, oli nii 2012 kui ka 2013 Eesti Olümpiakomiteel.

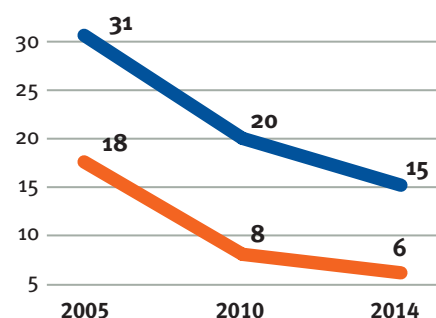
Allikas: majandusaasta aruanded

7 Kust Eesti vabaühendused raha saavad?

Enam-vähem võrdselt veerand vabaühendustest sõltub oma sissetulekutes kas ühest või kahest rahastamisallikast. Vähemalt kolm rahastusallikat on 38%-l organisatsioonidest. Umbes 2/3 puhul jäid 2014. aastal sissetulekud eelmise aastaga võrreldes enam-vähem samaks, 22%-l sissetulekud vähenesid ja 12%-l sissetulekud suurenesid.

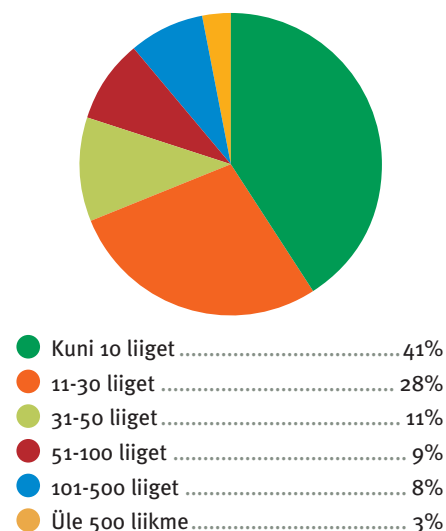
Kõige olulisema sissetulekuallikana

Keskmise vabaühenduse liikmete ja aktiivsete liikmete hulk

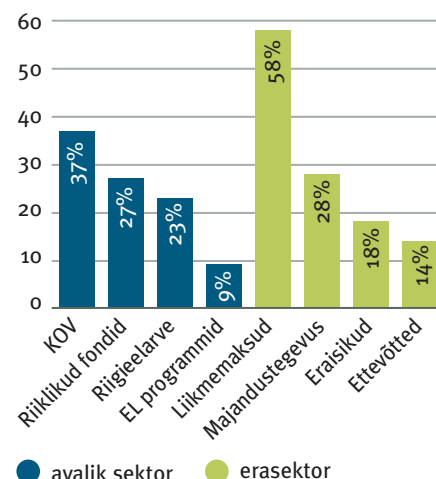
Allikas: “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (TLÜ 2014)

Vabaühenduste suuruse liikmete arvu järgi 2014

Allikas: TLÜ “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (2014)

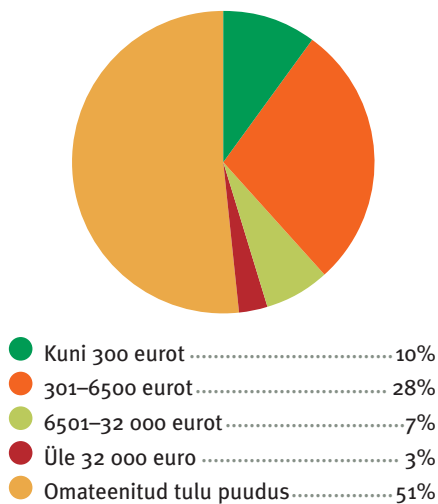
Kolme olulisema hulgas nimetatud sissetulekuallikad vabaühendustes

● avalik sektor ● erasektor

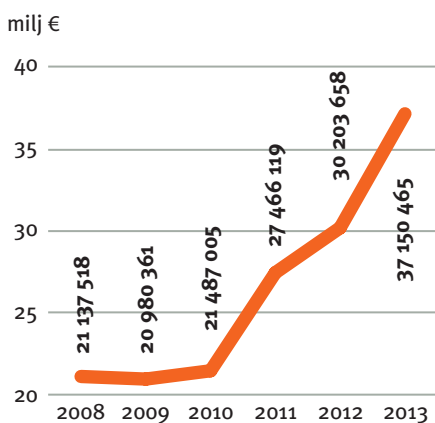
Allikas: TLÜ “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis” (2014)

Oma teenitud tulu maht vabäühendustes

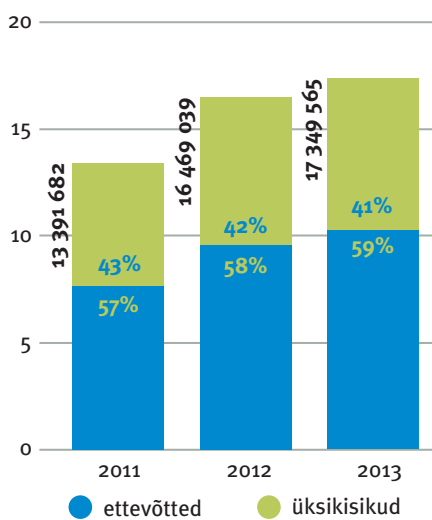
Allikas: TLÜ "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (2014)

Deklareeritud annetused (eurodes)

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid

Ettevõtete ja üksikisikute annetused

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF4 deklaratsioonid

nimetab 26% vabäühendustest enda jaoks liikmemakse, 15% kohaliku omavalitsuse toetust, 14% majandustegevusest teenitud raha, 10% riigieelarvelist toetust ning 8% toetust riiklikelt fondidelt.

Allikas: TLÜ "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (2014)

8 Kui palju Eesti vabäühendused riigilt raha saavad?

Täpset summat ei ole teada. 2012. aastal maksti riigikassast eri mittetulundusühendustele kokku 110 miljonit eurot, kuid see sisaldab mitte ainult vabäühendustele, vaid ka riigi ja KOV osalusega MTÜdele ja sihtasutustele makstud tegevus- ja projektitoetusi ning tasusid avalike teenuste osutamise eest.

Viimane põhjalik vabäühenduste riigipoolse rahastamise uuring on kuus aastat vana ning vaatles aastaid 2006-07. Eurodesse arvatuna said vabäühendused toona riigilt vastavalt 33,7 ja 44,3 miljonit eurot. Need summad jagunesid vastavalt 2854 ja 2965 organisatsiooni vahel, neist kolmandiku puhul jäi toetussumma alla 640 euro. 48% vabäühenduste vahel jagati 2% kogusummast ning 2,5% organisatsioonidest said kokku 47% riigi jagatud rahast.

USA Johns Hopkinsi ülikooli 34 riiki võrdlev uuring toob välja, et arenenud, tugeva kodanikuühiskonnaga riikides tuleb keskmiselt ligi pool vabäühenduste sissetulekust avalikult sektorilt; arengumaades aga umbes viiendik. Näiteks Belgia ja Iirimaa vabakonna rahast pärineb maksumaksjatel 77, Saksamaal 64, Prantsusmaal 58, Suurbritannias 47, Soomes 36, USAs 31%. Allikas: Siseministeerium; Praxis ja TLÜ "Kodanikeühenduste riigieelarvelise rahastamise analüüs 2006-07"; JHU "Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector" (2004).

9 Kui palju Eesti vabäühendused oma majandustegevustega teenivad?

TLÜ uuringu järgi teenivad vähemalt mingi osa oma sissetulekust majandustegevusega umbes pooled Eesti vabäühendused. Vaid 10%-l organisatsioonidest ületavad sel moel teenitud tulud aastas 6500 eurot. Peamiselt teenitakse sissetu-

lekt oma toodete või teenuste müügist (68% neist, kes omatulu teenisid), avalike teenuste osutamisest (23%) või kinnisvaramalt, näiteks ruumide rentimisest (15%).

Aastaruannete valimis näitas ettevõtetel tulust veidi üle 3000 ühingu, kokku nii 2012. kui ka 2013. aastal 80–90 miljonit eurot, kusjuures andmed erinevad üksjagu TLÜ uuringust – 25% teenib üle 11 000 ja mediaan jääb 3000 euro ringi. Tõenäoliselt ei ole kummagi allika andmed ka väga usaldusväärsed, kuna ühingu teadlikkus ja praktika oma tulude liigitamisel on väga erinevad ning samasuline tulu võib ühel olla kirja pandud ettevõtetuluna, teisel annetuse, kolmandal liikmemaksu ja neljandal muu tuluna.

Allikas: TLÜ "Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis" (2014)

10 Kui palju Eesti vabäühendustele annetatakse?

Täpsed summad pole teada: aastaruannetes on annetused ühel real koos muude toetustega.

Tulumaksusoodustusega vabäühenduste nimekirja kuuluvad organisatsioonid deklareerisid 2013 annetuste ja kingitustena 37,2 miljonit eurot, kuid kõik annetusi saavad organisatsioonid ei kuulu sellesse nimekirja (näiteks erakonnad, kellest neli parlamendiparteid kogusid 2013 annetustena kokku u 1,5 miljonit eurot), samuti ei sisalda see otse mõnele abi küsinud inimesele antud summasid.

Samas on osa organisatsioonide selle summa sees deklareerinud ka näiteks riigi- või kohaliku omavalitsuse asutustelt saadud toetust.

Ettevõtete suurimad üksikud annetused olid 2011-13 vastavalt pool, poolteist ja 2,7 miljonit, eraisikutest annetas enim, 128 000 eurot, keegi 2011 aastal, järgmistel on rekordannetused olnud 46 000 ja 82 000 eurot.

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid

11 Kui palju on Eestis annetajaid?

Nimeliselt deklareeritud annetusi tegid 2013. aastal tulumaksusoodustusega va-

baühenduste nimekirja kuuluvatele organisatsioonidele 2500 ettevõtet (vähem kui 2% kõigist Eestis registreeritud ettevõtetest) ja 44 500 üksikisikut (u 4% tööealistest ja vanematest elanikest), kokku 17,4 miljoni euro eest.

Need numbrid ei sisalda anonüümseid, näiteks korjanduskastide või heategevus-telefonide kaudu tehtud annetusi, samuti välisriikidest laekunud annetusi.

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF4 deklaratsioonid

12 Kui aktiivsed annetajad on Eesti inimesed võrreldes teiste riikidega?

World Giving Indexi võrdleva uuringu kohaselt, kus inimestelt küsitakse, kas nad on viimase kuu aja jooksul heategevuseks annetanud, paikneb Eesti 16%-ga 135 riigi seas 93. kohal, võrdselt Ghana, Mehhiko ja Mauritaaniaga. Kõige levinum on annetamine Birmas (91%), Maltal (78%) ja Tais (77%); lähiriikidest on meist ees Rootsi (55%), Soome (43%) ja Läti (28%), meie taga Leedu (12%) ja Venemaa (6%). Euroopa Liidu 25 liikmesriigist on Eestist lisaks Leedule tagapool vaid Bulgaaria (14%) ja Kreeka (9%).

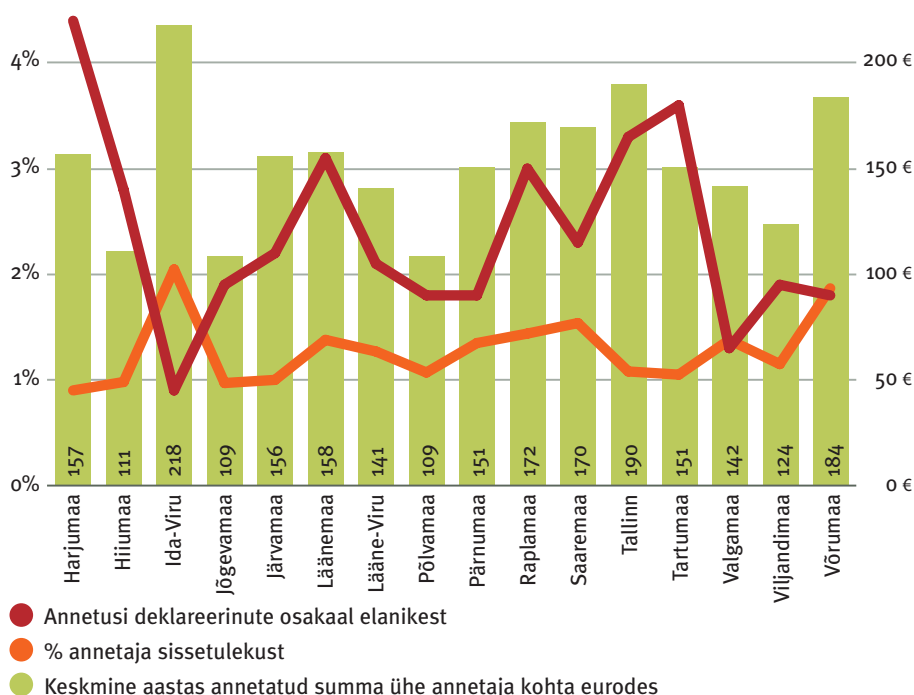
Emori küsituses ütles end aasta jooksul olevat heategevuseks raha annetanud 40% Eesti elanikest. Mingil moel heategevuslikult käitunud (näiteks ostnud tooteid, mille müügist annetatakse osa heategevuseks, ostnud pileti heategevuskontserdile, annetanud esemeid, teinud vabatahtlikku tööd vms) ütleb end aasta jooksul olevat 85% vastanutest. 91% ütles, et on põhimõtteliselt nõus raha annetama, neist 54% eelistaks seda teha otse abi vajavale inimesele.

Allikas: Charities Aid Foundation "World Giving Index 2014", TNS Emor "Heategevusalaste hoiakute uuring 2013"

13 Kus elavad Eesti kõige heldemad annetajad?

Kõige rohkem, kokku pea 2,7 miljonit eurot, deklareerisid 2013. aastal annetustena Tallinna elanikud. Suhteliselt kõige rohkem annetajaid elab aga Harjumaal, kus annetusi deklareeris 4,4% elanikest. Ühe

Üksikisikute annetused 2013. aastal maakonniti

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, füüsiliste isikute tuludeklaratsioonid 2013

Enim annetusi kogunud organisatsioonid

2 782 331	1. Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik
1 545 326	2. SOS Lasteküla Eesti Ühing
853 895	3. Balti Haridus- ja Kultuuriühing
697 567	4. Seitsmenda Päeva Adventistide Koguduste Eesti Liit
690 225	5. Tallinna Lastehaigla Toetusfond
564 078	6. Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liit
547 403	7. Päästearmee Eestis
475 301	8. Narva Issanda Ülestõusmise Peakiriku Kogudus
448 790	9. Tallinna Aleksander Nevski Stavropigiaalne Kogudus
404 538	10. Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid 2013 (võimalusel täpsustatud organisatsioonidega)

10 olulisimat ühiskondlikku probleemi Eesti inimeste hinnangul

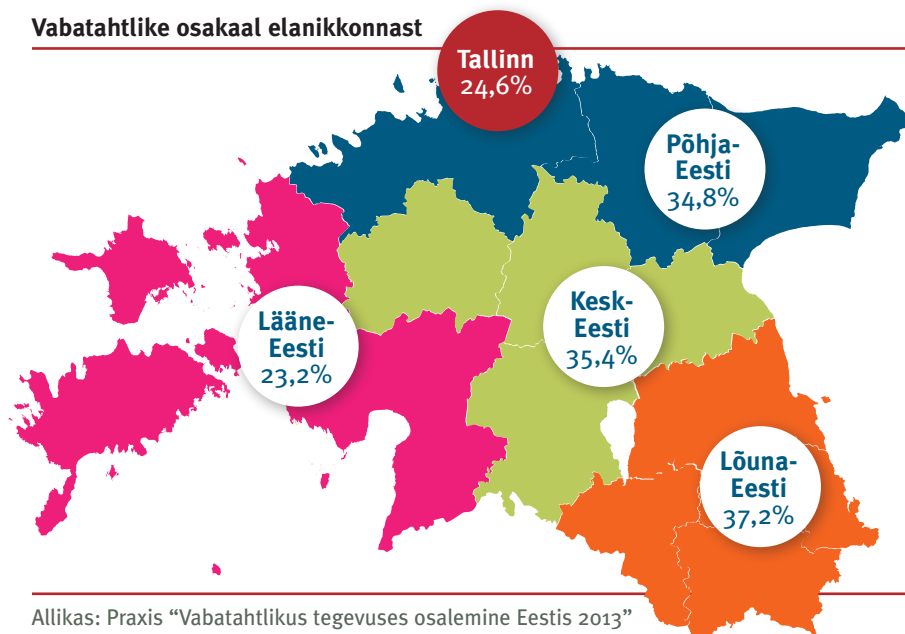
1. Inimeste majanduslik toimetulek ja tööpuudus
2. Vanemliku hoolitsuseta lapsed
3. Kvaliteetse hariduse kättesaadavus kõigile lastele
4. Rahvatervis
5. Narkomaania ja alkoholi liigtarvitamine
6. Kuritegevus
7. Erivajadusega inimeste olukord
8. Looduskeskkond
9. Integratsioon
10. Kodutud loomad

10 populaarsemat valdkonda annetajate seas

1. Religioon
2. Haridus
3. Vanemliku hoolitsuseta lapsed
4. Sport
5. Tervishoid
6. Inimeste majanduslik toimetulek
7. Kultuur
8. Kodutud loomad
9. Kohaliku kogukonna areng
10. Erivajadustega inimesed

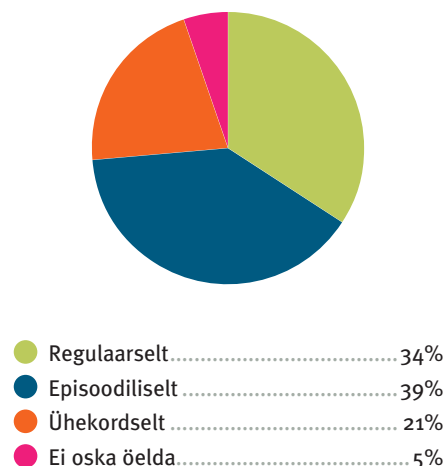
Allikas: TNS Emor "Heategevusalaste hoiakute uuring 2013"; Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid 2013 (saja enim annetusi saanud organisatsiooni annetuste summad tegevusvaldkondade kaupa).

Vabatahtlike osakaal elanikkonnast

Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013"

Vabatahtlike osalemisaktiivsus

Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013"; Statistikaamet

annetaja kohta andsid keskmiselt kõige rohkem, 218 eurot, Ida-Virumaa elanikud, annetades heategevuseks keskmiselt rohkem kui 2% oma tuludest. Eesti keskmine annetaja annab heategevuseks 1,1% oma tuludest. Võrdluseks: USAs on vastav arv 3%, kõige heategevuselembesemas osariigis Utah's aga 6,6%.

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, füüsiliste isikute tuludeklaratsioonid 2013; The Chronicle of Philanthropy

14 Kes on Eestis kõige edukamad annetuste kogujad?

Kümne 2013. aastal enim annetusi saanud organisatsiooni seas on kolm seotud vene õigeusu kirikuga. Lk 25 toodud tabel kajastab vaid tulumaksusoodustusega vabaihenduste nimekirja kuuluvatele organisatsioonidele tehtud annetusi (sellesse nimekirja ei kuulu muu hulgas erakonnad, kellest 2013. aastal annetati näiteks Reformierakonnale 497 844 eurot ja IRLile 484 477 eurot).

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid 2013 (võimalusel täpsustatud organisatsioonidega)

15 Milleks Eesti inimesed annetavad?

Emori heategevusalaste hoiakute uuringu põhjal peetakse kõige olulisemaks ühis-

kondlikuks probleemiks inimeste majanduslikku toimetulekut, kõige rohkem annetatakse aga kirikutele ja kogudustele. Vaata tabelit lk 25!

Allikas: TNS Emor "Heategevusalaste hoiakute uuring 2013"; Maksu- ja Tolliamet, INF9 deklaratsioonid 2013 (saja enim annetusi saanud organisatsiooni annetuste summad tegevusvaldkondade kaupa).

16 Kui palju tehakse Eestis vabatahtlikku tööd?

Praxise 2013. aasta uuringu põhjal osaleb vabatahtlikus tegevuses 31% Eesti elanikest aastas, uuringu veapiiri arvesse võttes tähendab see umbes 265 000 – 345 000 inimest. Keskmine Eesti vabatahtlik teeb aastas 63 tundi vabatahtlikku tööd, täistööajale arvestades oleks vabatahtlike panus seega võrreldav 8700 – 11 300 inimese aastatööga, mis on ligilähedane väikese Kesk- või Lõuna-Eesti maakonna töötajate arvule. Arvestades, et keskmine palk on Eestis u 6 eurot tunnis, on vabatahtlike tehtava töö rahaline väärtus u 100–130 miljonit eurot aastas ehk 0,5-0,7% sisemajanduse kogutoodangust.

61% vabatahtlikest on kaasa löönud heakorra- või muudel sarnastel talgutel, 34% aidanud ürituste korraldamisel ja läbiviimisel. Edasi tulevad suhteliselt võrdselt (15–19%) abistamine esemete kogumisega heategevuseks, abivajajate

aitamine teenuste pakkumise või nõustamisega, koolituste läbiviimine ja inimeste juhendamine, kampaaniate või meeleavalduste korraldamises osalemine ning organisatsioonide juhtimises osalemine.

Rohkem kui pooled vabatahtlikest on kas ühekordsed või episoodilised (teinud vabatahtlikku tööd rohkem kui korra aastas, aga siiski juhuslikult). Regulaarsetest vabatahtlikest teeb kolmandik seda iga nädal, 37% kord või paar kuus ning 21% kord või paar kahe-kolme kuu jooksul. Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013"; Statistikaamet

17 Kes teevad Eestis vabatahtlikku tööd?

Eesti keskmisest rohkem on vabatahtlike seas naisi, eestlasi, (üli)kooliealisi ja kesk- ning kõrghariduse ja suurema sissetulekuga inimesi.

Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013"

18 Kui palju inimesi vabaühendustes töötab?

Palgalisi töötajaid on TLÜ uuringu järgi vaid igas viiendas Eesti vabaühenduses, neist omakorda enamikus on töötajaid 1-2. Vaid 4%-l vabaühendustest on rohkem kui kolm täistööajaga palgalist töötajat, kelle töölepingu kestus on üle poole aasta. Palgatöötajatega vabaühenduste osakaal on aasta-aastalt vähenenud. Vabaühendustes töötab umbes 10 000 inimest ehk ligi 2% Eesti tööjõust (seda on umbes sama palju, kui on tööl käivad inimesi Põlvamaal). Siia pole arvatud korteriühistutes või valitsemissektorisse kuuluvates mittetulundusühendustes (näiteks haiglad) töötavaid inimesi, koos nendega moodustab mittetulundussektor umbes 5% Eesti tööturust.

Mittetulundusühendustes töötavate inimeste keskmine palk oli 2013. aastal 414 eurot ehk vähem kui pool Eesti keskmisest palgast.

Majandusaasta aruannete analüüs pakub jällegi pisut erinevat pilti – töötajate arvu näitasid pea kõik valimised ehk üle 9000 ühingu, ent kokku seejuures vaid 2500 töötajat (taandatuna täistööajale),

kuusuures 75%-l on kolm, pooltel kuni kaks töötajat. Näitaja pole 2012. aastaga võrreldes oluliselt muutunud. Tööjõule kulutatud raha näitas samas aga vaid vähem kui 3000 ühingu. Sellest võib järeldada, et töötajatenähtavalt kirjutatakse aruannetesse ilmselt ka vabatahtlikke, kellele palka ei maksta. Tasutud sotsiaalmakse näitab loogiliselt sama palju ühingu kui tööjõukulused, kokku makstakse aastaaruannete järgi vähem kui 3000 vabaühendustes sotsiaalmaksu u 20 miljonit. Enim, ligi 400 000 eurot, tasus ka suurimate tööjõukuludega SOS Eesti Lasteküla.

Tööandjana on vabasektor aga kokku umbes sama suur kui Swedbank üksi ehk tööjõukuludele läheb aastas 60–70 miljonit, ent pooltel ühingutel jääb see alla 6000 euro aastas. Suurimad tööjõukulud on SOS Eesti Lastekülal, ligi kaks miljonit.

Vaadeldud vabaühenduste juhatustes kuulub kokku üle 40 000 inimese (osa kindlasti kattub), ent aruannete järgi on seotud isikutele ehk enamasti juhtkonnale makstud tasusid raporteerinud vaid pealt tuhande ühingu, pooled neist alla 4600 euro aasta peale. Nii et kuigi juhtkondadele on kokku makstud 10 miljoni euro ringis, on juhte tasustavaid ühinguid väga vähe ning kulud ühingu kohta väikesed.

Allikas: majandusaasta aruanded; TLÜ "Kodanikualgatusse institutsionaliseerumine Eestis"; Statistikaamet; Maksuamet

19 Kui palju raha vabaühendustest edasi heategevuseks läheb?

Kui vabaühendused koguvad aastas annetusi mitukümmend miljonit, siis aastaaruannete põhjal on tuhatkond organisatsiooni ka ise jaganud annetusteks ja toetusteks mõneste miljonit eurot, neist pooltel jääb see summa alla 2000 euro. Sellest ei saa otsesõnu järeldada, et suur osa annetustest endale jääks, sest kulud võivad olla ka teistel tulemiaruaande ridadel, näiteks projektide all. Enim, üle 1,5 miljoni jagas 2013. aastal Eesti Juudi Kogukond, aruandes küll täpsustamata, kuhu. 2012. aastal näitas jagatud annetuste ja toetuste real suurimat summat, 1,2 miljonit, Eesti Olümpiakomitee, mis pole ka olemuselt heategevus, vaid lihtsalt sport.

Allikas: majandusaasta aruanded

Keskmised vabatahtlikud

Sugu	Vabatahtlike keskmine	Eesti keskmine
Mees	42%	47%
Naine	58%	53%

Vanus	Vabatahtlike keskmine	Eesti keskmine
15–24	22%	16%
25–34	16%	18%
35–49	30%	27%
50–64	20%	26%
65–74	11%	12%

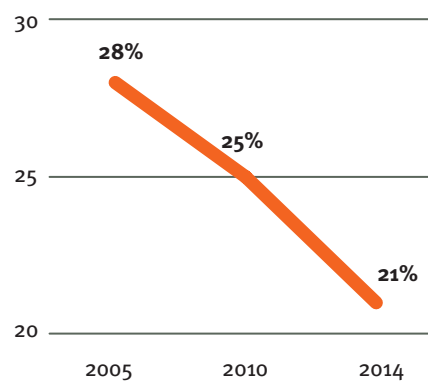
Haridus	Vabatahtlike keskmine	Eesti keskmine
Alg- või põhiharidus	11%	14%
Kesk- või keskeriharidus	50%	58%
Kõrgharidus	34%	25%

Rahvus	Vabatahtlike keskmine	Eesti keskmine
Eesti	77%	68%
Muu	23%	32%

Pere keskmine netosissetulek	Vabatahtlike keskmine	Eesti keskmine
kuni 300 eurot	6%	7%
301–500 eurot	10%	12%
501–800 eurot	14%	17%
801–1300 eurot	21%	18%
Üle 1300 euro	22%	18%

Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013"

Palgaliste töötajatega vabaühenduste osakaal

Allikas: TLÜ "Kodanikualgatusse institutsionaliseerumine Eestis"

20 Palju vabaühendustel raha on?

Bilansiandmete järgi on vabaühendustel 2013 lõpuga n-ö pangas raha kokku 76 miljonit, ent pooltel vaid tuhatkond eurot ja alla selle. Näitaja pole varasema aasta-ga võrreldes oluliselt muutunud. Suurim “kontojääk” oli teist aastat järjest Tartu Ülikooli Sihtasutusel. See number üksi ei näita siiski midagi, sest raha taga võivad kohustused olla.

Kusagile paigutamata ja kohustustevaba raha ehk eelmiste perioodide jaotamata kasumit on vaadeldud aastaaruannetes ligi 9000 vabaühendusel kokku 124 miljonit. Selle eest saaks iseenesest ehitada veel kaks uut Eesti Rahva Muuseumi, ent isegi FC Flora ei saaks oma rekordilise 10 miljoniga väga palju teha ning vaid veerandil ühingutest on jaotamata kasumit üle 5000 euro, pooltel alla 1000 eurot.

Allikas: majandusaasta aruanded

21 Palju neil varasid ja võlgu on?

Varade maht on ligi 10 000 vaadeldud vabaühendusel 306 miljonit eurot, ent taas on pooltel see vaid veidi üle 2000 euro. Enim vara on Jalgpalliklubil FCF, seda nii bilansimahu kui ka põhivara poolest. Pikaajalisi kohustusi on näidanud tuhatkond ühingat, 48 miljoni euro eest. Varmad polda ka laenu võtma, neid kohustusi on tuhatkonnal 21 miljoni eest, suurim neist MTÜ-l Hellenurme Mõis,

aasta varem Inglise Kolledži sihtasutusel. Allikas: majandusaasta aruanded

22 Kui kasumlikud nad on?

Tulemiaruannete järgi tulevad vabaühendused ots otsaga kokku, pooltel oli 2013 põhitegevuse tulek kuni 38 eurot. Suurimat tulemit ehk poole miljoni kanti näitasid viimastel aastatel SA Maarja Küla ning Boris Tšaplõgini Mälestusfond (Paldiski õigeusu kirik).

Allikas: majandusaasta aruanded

23 Palju ka investeeritakse?

Kui mujal riikides tegutsevad fondid sageli kapitali investeerides ja selle tulu kasutades (nt Harvardi ülikooli sihtkapital on kolm Eesti aastaelarvet), siis Eestis on niisugune praktika sisuliselt olematu: pikaajalisi finantsinvesteeringuid on ligi sajalt ühingul kokku 4,5 miljonit, veidi üle viie miljoni eest on kokku kinnisvarainvesteeringuid. Ju pole keegi ülisuuri fonde lihtsalt teinud, ja väikse rahaga teenib mõistagi vähem.

Enim finantsinvesteeringuid, u 1 miljon eurot, on Sihtasutusel Eesti Rahvuskultuuri Fond, pooled vabaühendusist on investeerinud alla 4000 euro. Kasumit finantsinvesteeringutelt on teeninud aastaaruande järgi vaid poolsada ühingat, suurima neist, 38 000 eurot, SEB Heategevusfond.

Allikas: majandusaasta aruanded

Metoodika. Vastused põhinevad valdavalt eri uuringutel, millele lisandub majandusaasta aruannete analüüs. Viimase valimisse on püütud n-ö tavalised vabaühendused ning eemaldatud on kõik ühistud, kutseorganisatsioonid, erakonnad, ettevõtluse toetamise organisatsioonid ja valitsussektorisse kuulujad (riigi või KOV osalusega mittetulundusühendused), seda paljus nende enda valitud EMTAKi (Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori) koodi alusel. Seega põhineb aastaaruannete analüüs kokku ligi 10 000 ühingu värskeamatel andmetel. Kindlasti on valimis sees ikkagi neid, kes sinna kuuluma ei peaks, ja vastupidi, sest tegevusala koodi valitakse sageli kuidas jumal juhatab. Kui temagi. Analüüsiga aitas meid Tanel Pärnamaa, kes peab vahvat statistika populariseerimise saiti www.stat24.ee. Lisaks täname abi eest Uku Tamperet, Heilika Kutschi, Hille Hinsbergi, Maiu Uusi, Marten Laurit ja Erle Rikmanni.

Karl-Kristjan Nigesen

Abikäsi, MARKO SIMBERG

Kaoks üks vahelüli, mis aitab erivajadustega inimesi tööturule. Mujalt peaks abi otsima üle 200 inimese, kes praegu meie poole pöörduvad ning kellest umbes pooled suudame tööle rakendada, pingutades selle nimel, et nad sinna ka püsima jääksid – statistika näitab, et enamik neist langeb esimese nelja kuuga keeruliste tingimuste tõttu uuesti tööturult välja. Lisaks töö vahendamisele pakume ka kaitstud töö teenust. See tähendab, et inimesed, kes veel ei ole valmis avatud tööturule minema, saavad meie juures õppida ja harjutada, kuni nad viimaks on valmis. Sotsiaalse ettevõttena teenime sellisteks tegevusteks iga kuu keskmiselt 6000 – 10 000 eurot, mis meie valdkonnas muidu peaks tulema avalikult sektorilt, fondidest või annetajatelt.

Tegevus: pikaajaliste töötute ja erivajadustega inimeste töövahendus. Asutamisaasta: 2009. Aastaeelarve: u 100 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: omateenitud tulu, fondid, riigiasutused. Töötajaid: 7–10. Vabatahtlikke: 5.

Alari Ramm

Eestimaa Looduse Fond, TARMO TÜÜR

Väheneks eestimaalaste võimalused looduskaitstes osaleda, seda nii annetades, talgutel käies kui ka muu vabatahtliku tegevusega, mida praegu teeb meie kaudu igal aastal umbes 1000–1500 inimest. Tegemata jääks talguliste töö koosluste ja liikide elupaikade taastamisel ning hooldamisel, samuti meie ekspertide töö Eesti metsade, mere ja soode uurimisel ja kaitsmisel. Kaoks ära oluline hääleoru loodusteadlaste ja ühiskonna vahel ning valvekoer metsanduse, mere- ja looduskaitsepoliitika tasakaalustamisel. Looduskaitseks jääks toomata umbes 50 000 eurot eraannetusi ning 300 000 eurot välisfondide ja organisatsioonide raha aastas.

Tegevusvaldkond: looduskaitse. Asutamisaasta: 1991. Aastaeelarve: u 600 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: fondid, annetused, omateenitud tulu. Töötajaid: u 30 (pooled osalise tööajaga). Vabatahtlikke: u 1100.

Kui meid enam ei ole

Avatud Eesti Fond, MALL HELLAM

AEF on aastaid olnud paljude oluliste ettevõtmiste algataja ning samas kiirreageerija, kes saab headele ideele operatiivselt öla alla panna – sageli nõuavad kriisilukorrad seda või met ning teistel tegijatel on see meist piiratum. Ilma meita ei jätkuks “Avatud valitsemise partnerluse” ümarlaud, mille ainsaks rahastajaks me vabakonna poolt oleme. See tähendaks, et pooleli jääks kaasava poliitikakujundamise juurutamine ja võimukandjate survestamine, mis on poliitika kvaliteedi tõusuks hädavajalik. Löögi all oleks Arvamusfestivali toimumine, mida toetame 13 000 euroga. Katkeks arutelusari “Venemaa hääled”, mis on viimase kuue aasta jooksul toonud meie vene elanikkonnale koju kätte vene sõltumatuid, kodumaal tavaliselt tagakiusatud mõtlejaid. Peatuks juba ligi 20 aastat toimunud Avatud Ühiskonna Foorumid, mis rikastavad meie arutelusid mõne rahvusvaheliselt tuntud mõtleja arvamustega. Poolsada Eesti kooli jääks ilma demokraatiapäeva raames toimuvatest ettevõtmistest. Algaval valimisaastral jääks siia tulemata hulk vaatlejaid endise idabloki riikidest, kes hädasti vajavad läbipaistvate ja hästi organiseeritud valimiste kogemust.

Tegevusvaldkond: avatud valitsemine ja ühiskondliku sidusus. Asutamisaasta: 1990. Aastaeelarve: 1,6 miljonit eurot (sh nii toetused kui ka nende haldamine). Peamised sissetulekuallikad: Avatud Ühiskonna Fondide võrgustik, Euroopa Majanduspiirkonna Vabauhenduste Fond. Töötajaid: 6–7.

Rene Suurkaev

Eluliin, EDA MÖLDER

Kui Eluliin tegevuse lõpetaks, kaotaks arvatavasti umbes viis tuhat inimest anonüümse ja tasuta nõustamise võimaluse. Selliseid nõustamiskontakte on meil aastas umbes 12 000. Rasketes elusituatsioonides, emotsionaalsetes kriisides ja muul moel haavatavad inimesed jääks ilma võimalusest saada lihtsa telefonikõnega tuge ja abi meie eesti- ja venekeelsetelt vabatahtlikelt, kes on aastaid pühendanud oma aega ja head tahet suitsiidimõtetega inimestega suhtlemiseks, et enesetappe ennetada.

Tegevus: psühholoogiline, sotsiaalne, juriidiline ja tervisenõustamine. Asutamisaasta: 1997. Aastaeelarve: 292 000 eurot. Peamised sissetulekuallikad: fondid, KOV, riigiasutused, annetused. Töötajaid: 30 (osalise tööajaga). Vabatahtlikke: u 100.

Priit Simson / Postimees

Kuigi kumbki pole tema jaoks emakeel, hüppab **PIET BOEREFIJN** eesti ja inglise keele vahel takistusteta. Juba kolmandat kümnendit Eestis elav hollandlane, aasta kodanik 2010, on tuntud eeskätt Toidupanga ja Eesti-Hollandi heategevusfondi juhina. ANDREI LIIMETS vestles temaga Eesti kodanikuühiskonna hetkeseisust, ülesannetest ja tulevikuväljavaadetest.

Piet Boerefijn

ettevaatlik optimist

Kui ma ütlen “Eesti kodanikuühiskond”, siis mis teil esimesena pähe tuleb?

Külaseltsid, noortekeskused, “Teeme ära”. Asjad, mida inimesed ise teevad. Mujal Eestis on seda rohkem kui Tallinnas. Ühiskond ei tööta ilma MTÜdeta. Eriti maal on seltsid väga tähtsad, samuti projektid lastele või puuetega inimestele, vanuritele, narkomaanidele. MTÜd on neis asjades riigist kümme aastat ees.

Miks riik nõrgaks jääb?

Riik ei ole paindlik, ei saa kiiresti reageerida. Täidetakse plaane ja seadusi ning see on väga pikk protsess. Vaata seda tööhoivereformi, kui kaua see võtab. Riik ei saa tihti aru, mis toimub – mida tähendab vaesus ja kui palju on Eestis näiteks alkohoolikuid. Riigi programmid on tihti teoreetilised ega tööta praktikas. MTÜd teavad palju paremini, mis toimib, mis mitte ja mida on vaja. Mitte viie aasta pärast, vaid kohe.

Kui palju tunnete oma töö juures riigi tuge? Või on ta hoopis takistuseks?

Kiidetakse, aga raha ei anta, kui näiteks Toidupangast rääkida. Tihti on hoopis takistusi, absurdseid seadusi, mis keelavad initsiatiivi. Näiteks Uderna hooldekodu oli väga raske olukorras. Vana maja, teisel korrusel mitukümmend vanurit ning puudega inimest, aga lifti ei olnud. Nad said ainult siis esimesele korrusele, kui leiti tugevad mehed tõstma. Leidsin Hollandist sponsori, kes oli nõus lifti eest maksma. Aga maja on muinsuskaitse all. Trepilift tähendab ainult mõnda kruvi trepi sisse, aga see ei olnud lubatud. Need 30–40 inimest teisel korrusel, nende elu on vähem tähtis kui see vana trepp. Ja me ei tahtnud seda ju isegi ära lammutada!

Mis sellest siis sai?

Saatsime raha tagasi. Teine näide: üks Loksa heategevusorganisatsioon tegi oma ruumides kodututele suppi. Ja tervisekaitseamet ütles, et pole lubatud, sest pole ametlikku kööki. Mis on siis tähtsam, rumal seadus või inimeste aitamise? Kui pole raha ja alternatiivi peale supitegemise lõpetamise, siis see on väga rumal lahendus ja nii ei tohiks teha. Õnneks on olukord parem kui kümme aastat tagasi.

Kui palju tunnete, et saate Eestis seadusandlust või ametnike arusaamist mõjutada?

Saab, aga eestlased ei protesteer, nagu näiteks Kreekas.

Kas see on halb?

Mõnikord on halb, mõnikord hea. Protest võtab ka palju energiat.

Millisel teemal võiks eestlased rohkem häält teha?

Vaesus! Seda on nii palju. Sotsiaalministeeriumis ei saa nad aru, kui suur probleem see on või mida tähendab, kui sul on ainult 90 eurot kuus.

Kuidas neile see selgeks teha?

Tuleks mitte kontoris istuda, vaid maale sõita ja vaadata, kuidas inimesed elavad.

Riik ei saa tihti aru, mis toimub – mida tähendab vaesus ja kui palju on Eestis näiteks alkohoolikuid.

Tallinnas on ka ühiselamud ja korterid, kus WC ja köök on koridoris. Kujuta ette, et sul on väike laps, siis need elutingimused on väga koledad.

Tundubki, et Eesti kohta on kaks narratiivi, üks innovatiivsest e-riigist ja teine vaesest Euroopa järelejooksikust. Te kirjeldate pigem seda teist, mida esimesest arvate?

See on skisofreeniline. Kui vaadata Tallinna kesklinna, on kõik imeilus. Kui tuled Balti jaama või Lasnamäele, satud teise maailma. Muidugi on vaja ka positiivseid näiteid ja hea, et need on olemas. Aga tuleb olla realistlik. Pole nii, et Eestis oleks igal pool hästi. On palju vaesust. Ma ei mõista, kuidas inimesed miinimumpalgaga ära elavad, elu Eestis on väga kallis.

Kuidas Toidupangal läheb?

Hästi. Jõuludeks valmistasime 3000 pakki. Meil on 40 toidupanka ja palju toetajaid,

aga riigilt ja omavalitsustelt saame vähe abi. Et tegevus oleks jätkusuutlik, peaksime avalikult sektorilt saama umbes kolmandiku oma eelarvest. Praegu saame raha fondidelt, nagu Avatud Eesti Fond ja KÜSK, ning see on enamasti aastaks või kaheks.

Kuidas te võrdleks tänast Eestit 20 aasta tagusega?

Ma ei usu, et maailmas oleks mõni riik – peale võibolla Hiina – veel nii palju muutunud.

Mida me siis valesti teinud oleme, et on nii palju vaeseid inimesi?

Palju on ka rikkaid. Kui vaadata, mis autod ringi sõidavad, siis palju on uusi, suuri ja väga kalleid. Hollandis näed peamiselt väikesi ja võrdlemisi vanu autosid. Ma arvan, et riik peaks kapitali ja omandit kõvasti rohkem maksustama.

Kuidas Eesti võrdluses Hollandiga välja paistab?

Mõlemad on väga liberaalsed. Hollandis kurdetakse maksude üle, aga kui sinuga midagi juhtub, siis on teenused väga head ja seetõttu saavad inimesed aru, mille eest nad makse maksavad. Mõistetakse, et riik vajab raha. Aga Eestis läheb raha infrastruktuurile nagu Rail Baltic ja inimestele jääb väga vähe. Ja paljude projektide eest maksab Euroopa Liit, aga küsimus on, kuidas riik ise toime tuleb, kui see raha lõpeb. Kõik need rahavood Šveitsist, Norrast, Avatud Eesti Fondist, need lõpevad ühel päeval ja siis peab riik kuidagi hakkama saama.

Milliseid lahendusi te näete?

Riik peaks looma fondi nagu Hollandis, kus on igas linnas oma vaesusfond. Amsterdamis tuleb sealt 90 miljonit eurot aastas, millest rahastatakse vaesusega võitlevaid projekte.

Lääne-Euroopas räägitakse samas heaoluriigi lõpust. Mõned arvavad, et just Eesti maksumudel aitab neile järele jõuda, asju teistmoodi teha.

Jah, aga ühiskonna jaoks on kõige olulisem, et oleks solidaarsust ja inimesed tuneks sidet ühiskonnaga. Rikaste ja vaeste lõhe tõttu kaob inimestel huvi midagi riigi tarbeks teha. Varanduslik erinevus on suur risk.

On see erinevus kasvanud või vähenenud?

Mõne inimese palk oli 20 aastat tagasi mõnikümmed eurot. Tõusta sealt 900 eurole on väga hea. Aga 300 eurole mitte. Vaata Lasnamäed ja Koplit, Kakumäed ja Viimsit – majad ja autod, kõik on meeltelt erinevad. Mõned ostavad 100 000 euroga uusi autosid, teised saavad poest osta kolm asja, sest rohkem raha pole. See pole ühiskonnale tervislik. Hollandis pole erinevused niivõrd suured. Isegi kui saad miinimumpalka, siis kui su pesumasin läheb katki, jaksad uue osta. Eestis on see välistatud. Mõistad? Ostukeskused on suured ja ilusad, aga paljud ei jõua sealt midagi osta. See on kurb ja peaks olema riigi prioriteediks.

Noh, valimised on tulekul. Keda siis eestlased valima peaks?

Hahaa! Igaüks peab ikka ise otsustama. Eesti on olnud 20 aastat väga liberaalne ja see on hea, sest kõigepealt tuleb raha teenida ja 20 aastat tagasi raha polnud. Aga tänaseks on Eestis kapitali juba päris palju ja seda tuleks võrdsemalt jagada. Muidugi, USAs on erinevused isegi suuremad, aga Euroopas ei peaks me seda soovima. Üks olulisemaid asju Euroopa juures on, et me ei lepi suurte sotsiaalsete lõhedega.

Kas eestlased ei hooli ebavõrdsusest piisavalt?

Paljud hoolivad! Paljud ei hooli ka ning see ongi vabaühenduste ja ka äri sektori ülesanne. Ma tean paljusid ärimehi, kes ütlevad, et loomulikult on nad nõus rohkem makse maksma.

Aga kui materiaalsest tasandist kaugemale vaadata, kas ühiskond on sidusamaks muutunud?

Loomulikult! Eriti viimase kümne aasta jooksul. On olnud palju arengut ja teadvustatust.

Paljud on vabakonna suhtes ettevaatlikud. Et oot-oot, te olete MTÜ, miks te siis kõike vabatahtlikult ei tee? Kas vabaühenduste professionaliseerumine on hea või halb?

Alati peaks olema tasakaal. Tuleks kontrollida, aga ka usaldada. Vabaühendused on paljude probleemide lahendamisel efektiivsemad kui riik. Kui anda

meile 1 euro, suudame me sellega jagada 10 euro väärtuses toitu. Riik ei saaks sellega eales hakkama.

Mis on teie meelest Eesti vabakonna peamised kitsaskohad, millega tegeleda tuleks?

Efektiivsuse nimel tuleks rohkem koostööd teha. Ja protestida tuleks rohkem, valitsust kritiseerida, kui miski ei tööta.

20 aastaga on nii palju saavutatud, selle üle võib uhke olla, kuid iialgi ei tohiks jätta proovimata edasi areneda.

Nüüd oleks lihtne vastu vaielda, et hea küll, poliitikud pole täiuslikud, kuid nad on valitud, aga kes need vabaühendused valis?

Probleem on selles, et Hollandis on sajanditepikkune demokraatia ja avatuse traditsioon, aga Eestis pole inimesed harjunud ütlema, mida nad mõtlevad. Ma arvan, et vabaühendused on siin väga olulised. Ka kohalikud omavalitsused peaksid tugevamad olema ja neil peaks rohkem finantsvõimalusi olema.

Paljude vabaühenduste puhul arvatakse just, et nad on liialt riigi rahakoti küljes. Kus see tasakaalupunkt siis iseseisvuse ja riigipoolse rahastuse vahel asub?

Vabaühendused vajavad raha ja ma arvan, et kui suudad näidata, mida sa ühiskonna jaoks teed, on sul ka õigus toetusele. Aga muidugi tuleb jääda neutraalseks, iseseisvaks ja kriitiliseks. Kunagi ei tohiks 100% riigist või omavalitsusest sõltuda, aga näiteks veerandi või kolmandiku puhul poleks see probleem.

Kui te sõidaksite homme tagasi Hollandisse, siis mis teile siit 20 aastast enim meelde jääb?

20 aasta tagune sügav vaesus ja kohutavad olud hooldekodudes. Need olid nagu loomaaiaid. Nüüdseks on need kõvasti paranenud. Ja külaseltsid ... nii palju oli

sügavat vaesust, alkoholismi, mitte miski ei töötanud, kõik oli kokku varisemas. Nüüd on külaseltsid ja noortekeskused palju muuta aidanud. Ma sõidan palju ringi ja nüüd näeb uusi hooneid, rattateid, loodusradu, turismitalusid. See on väga positiivne. Areng on valulik ja võtab aega, aga palju on muutunud.

Kus te Eestit kümne aasta pärast näete?

Suurim probleem on see, et mitme väikelinna elanikkond on kahe aastakümnega vähenenud 30% ja järgmise paariga väheneb veel 30%. Nii paljud inimesed lahkuvad Eestist. Eesti peaks olema avatud sisserändajatele ja siia inimesi juurde tooma, siis ehk tulevad ka paljud lahkunud eestlased tagasi. Riik peaks olema paindlik ja innovatiivne. Venemaa on nii suur ja üldse mitte innovatiivne, samast süsteemist tulnud Eesti on siin kõrval sellisena, nagu ta on, väike ime. Aga palju tööd on ees – kuidas olla konkurentsivõimelisem, tõsta produktiivsust ja palku, et siin oleks atraktiivsem elada ja töötada.

Aga kuidas riiki avatumaks muuta? Kooseluseaduse puhul oli edumeelsem vähemus poolt ja väidetavalt enamus vastu. Kas riiki tuleks jõuga muuta?

Isiklikult ma arvan, et tuleks, aga demokraatlikul viisil ei tea ma õiget teed. Aga demokraatias tuleks vähemusi alati kaitsta. Võib küsida, et miks puudega inimeste eest hoolitseda, see maksab, nad ei ole väga produktiivsed, unustame nad ära. Aga võib läheneda inimõiguste ja tsiviliseerituse põhjal ja selline ühiskond peaks nõrgimaid kaitsma.

Te kõlate kordamööda pessimistlikult, rääkides vaesusest ja muredest, ning samas positiivselt, rääkides arengust.

See polegi mustvalge. Mulle meeldib Eestis. Mis siin tehtud, on imeline, aga palju on vaja veel teha. Kas klaas on pooltäis või pooltühi? 20 aastaga on nii palju saavutatud, selle üle võib uhke olla, kuid iialgi ei tohiks jätta proovimata edasi areneda.

Seega olete ettevaatlikult optimistlik?

Jah. Kui võrrelda Ida-Euroopaga, on siin vähe korruptsiooni, bürokraatiat, inimesed teevad palju tööd. See on väga positiivne.

ALARI RAMMO istus 13. novembril Riigikogu rõdul ning jälgis seekordset olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu, kus kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni ehk EKAKi ellujõudmisest räägiti vähestele kuulata mallanutele nii ilusasti, nagu oleks too äsja surnud.

“OTRK: Eesti kodaniku...”

Kell 9.45 uitab Riigikogu istungitesaalis vaid enda leidlikkust proovile panev kohalik fotograaf, särk rõõmsalt helekollane nagu saali lagi. Paari minuti pärast tuleb turvatöötaja külalisi manitsema, et rõdu serval ei tohi arvutit ega üldse midagi hoida. Ju on otse all istuvaile IRLi saadikuile siit palju rasket pähe kukkunud.

9.57 saabub esimese rahvaesindajana Vladimir Velman ja punkt kell 10 avab Jüri Ratas istungi üleskutsega “värskelt ja tempokalt” edasi minna. Eks ta vihjab, et napilt seitsme tunni eest lõpetas Eiki Nestor ööistungi kolm minutit enne kolme Ülo Nugise ajaloolise tsitaadiga “Kui te arvate, et siin on koosoleku juhataja üksinda, siis te eksite. Alati on siin ka ettekandja”.

Praegu on rohkem, kohalolekukontroll annab kaunist koostöövaimu kandva numbriga 69. Istung algab nagu tavaline klassitund, tohutu sumin ei vaibu veel mitu minutit.

Põhiseaduskomisjoni nimel saabub esimesena pulti Rein Lang, prillid ninaotsal gravitatsiooni testimas, alustades õnnitlusega Reformierakonna 20. sünnipäeva puhul. Nõrk aplaus.

Tingimisi kinnimajja mõistetud Ester Tuiksoo asemel juulis parlamenti pääsenud Siret Kotka Kiltsi rahvamaja põrandalt kuulab tervelt kolme Langi lauset ja sukeldub oma valge iPhone’iga Facebooki.

Nutitelefon rahustab teisedki Riigikogu liikmed, vaid kodanikuühiskonna toetusrühma esimees Priit Sibul on süvenenud üksel saadud vabaihenduste manifesti.

Riigikogu esimehel Eiki Nestoril paistab ainsana nii vana telefon, millega ei lähe mitte kuhugi. Nii lõsutabki Nestor vabalt oma tavatoolil ja kuulab.

Lang tsiteerib Robert Putnamit ja lohutab, et kuigi televisioon ja linnastumine kahan-davad sotsiaalset kapitali, hoiab kogukondlik tegevus asja tasakaalus ja vabakonda võiks rohkem usaldada. Kurvaks peab Lang, et suhtlus ja tähelepanujaht käib palju konfliktide kaudu.

Kui Lang otsedemokraatiat tulistama hakkab, Siret Kotka kaob ega kuule enam toetussõnu ühinguõiguse muutmisele sotsiaalse ettevõtluse soodustamiseks. Kolleegidel Langile küsimusi pole. Ju on kõik täiesti selge või ei saadud mitte millestki aru, nagu

üks õppejõud sel puhul öelda tavatses.

Siseminister Hanno Pevkurgi õnnitleb alustuseks Reformierakonda ja märgib, et täpselt 96 aastat tagasi loodi ka siseministeerium. Iseenda õnnitlemine on siin ruumis vist tavaline.

Ülekannet veebist vaatajaid on 100, saalis istub juba vaid 24 riigikogu liiget. No 25, sest istungi juhataja ei saa lahkuda. Kõik teised saalivad vahetpidamata edasi-tagasi.

Nimetab ta ka Rahvakogu, mis on siin majas ilmselt sama ebamugav teema kui paljudel laudadel olev Riigikontrolli aruanne.

Kuidas nii üldse millelegi keskenduda saab? Külalisterõdul kuulab klaasjal pilgul ka grupp teismelisi ekskursante, kellest ühelgi pole telefoni peos.

Minister võrdleb kodanikuühiskonda hingamisega – kummagi jaoks ei peaks äkki kontseptsioone olemagi? Elementaarne, nagu ütles Lang kaasamise kohta. Aga keegi pole täiuslik, tööd jätkub, papreid on tarvis.

Rattal saab vahepeal kohvi otsa, tassipõhja põrnitsemine seda juurde ei too. Ta joob ka vee lõpuni, aga juurde ei küsi, kuigi tema vasakul käel istuva abilise laual ootab suur kann. Miskipärast ka salvrätikarp, selline suur nagu filmides psühhiaatri juures.

Alt lehitavad Sven Sester ja mu kunagine mataõps Kaia Iva IRList. Naeratan leebelt vastu. Matemaatikast ma omal ajal aru ei saanud, ent nüüd on küsimus, kas Kaia kodanikuühiskonda mõistab. Opositsioonipoliitiku puhul jääb muidugi alati hämaraks, mida nad tõsiselt mõtlevad ja palju tsirkust teevad.

Pevkur pajatab sisejulgeolekust. Sellest tuleb veel palju juttu. Kodanikuühiskonna arengusammude reas nimetab ta ka Rahvakogu, mis on siin majas ilmselt sama ebamugav teema kui paljudel laudadel olev Riigikontrolli aruanne. Seda eelmisel ööl arutati. Ainult Marianne Mikko laud on reserveeritud tema mummulise korpusega telefonile.

Pevkur kõneleb täpselt 19 minutit. Proff. Veel enne kõne lõppu jõuab sõnasoovide ekraanile tema eelkäija Siim Kiisleri nimi. Nüüd opositsioonis olev Kiisler küsib vabaihenduste manifesti kohta. Pevkur pole manifesti vist näinudki, aga küsimus on hõlbus – vabaihenduste andmete tasuta kättesaadavaks tegemine äriregistris. Teeks, kui raha oleks, lubab Pevkur. Proff.

Ratas vaatab igatsevalt jälle oma kohvitassi põhja ja paneb selle karjuva tühjuse lõpuks laua alla peitu.

Tarmo Tamm ja Jüri Morozov – ka Riigikogu liikmed, olgu öeldud – muretsesvad samal ajal, ega kõiki riigi põhifunktsioone päästjate ja abipolitseinike eeskujul kodanikuühiskonnale üle anta ning nõnda demokraatiat ohtu seata. Pevkur nendib, et me kõik olemegi see riik, ja kiidab vabatahtlikust taevani.

Võtan appi rõdul ootava voldiku piltide ja nimedega, kes kus istub. Kõiki rahvaesindajaid ei saagi tundma, sest sindrid on pärast viimast trükki jälle vahetunud. Saali naasevad vähemalt kohtu-uudistest tuttavad Urbo Vaarmann ja Priit Toobal, kes ei paista siit küll kusagile minevat.

Priit Sibul küsib vabaihenduste pikemate toetuselepingute kohta, Pevkur vastab jälle päästjatest. Kiisler küsib uuesti avaandmete kohta, et no palju maksab siis. Pevkur ei tea, aga päästjaid seekord ei maini.

Väino Linde lubab enda sõnul ühe provokatiivse küsimuse erakondadest. Pevkur töötab provokatiivselt vastata. Kumbki pole tegelikult eriti provokatiivne, aga erakondade teema on täitsa popp nagu alati.

Istungi juhataja vasak käsi kerib Pevkuri lõpusõnade saateks kardinad kriginal eest. Ratas palub segava heli pärast vabandust, aga talle tundus saal sünge ja meie kliimas võiks see vähenegi valgus ju ikka sisse paista. Paistabki, koos hulga Volvodega.

Kell 10.56 marsib vabakonna nimel kõnelema Artur Talvik, inimene ja hüdroelektrijaam, kui Jürgen Ligilt laenata. Talvik teeb filme, veab rannakülaelu ja mida kõike veel. Teda kuulab nüüd 21 Riigikogu liiget, mis on isegi hästi, mõne aasta eest oli selleks ajaks järel seitse. Veebis vaatab 132 inimest.

Talvik nõjatub puldile ja räägib peast, klaaslaest kodanikuühiskonnas, usaldamatusest ja julge olekust, subsidiaarsusest ja ik-

ka päästest. Vahepeal käratab Aivar Riisalu, et too tema kõne ajal ei kommenteeriks.

Paul-Eerik Rummo teeb oma väikses kirjas kõnele parandusi, paber on tihedasti täis kritseldatud. Ka Kiisler sodib oma kõnest terveid lauseid maha, aga tema tekst on palju suuremas kirjas kui 72aastasel Rummol.

Talvik kutsub ka Riigikogu liikmeid üles osalema mingisugusteski tegemistes oma kogukonna heaks. Mitte õpetades, kuidas elu peaks olema, vaid osaledes, et leida üles see klaaslagi, mis tõelise kodanikuühiskonna tekkimist takistab.

See istungi juhatamine võib ikka jube igav olla. Ratas otsib järjekordset kohta, kuhu oma käsi panna, väänates nad lõpuks selja taha. Väike võimlus või nii, Ratas on ikkagi spordimees, mitte mingi lödipüks.

Tugev kodanikuühiskond saab ise hakama, rahastab end ise ega ürita ronida valitsuse nisa otsa, kõmistab Talvik. Ekraan saaliselinal on täis sõnavõtusoove, esimesena Andres Herkelilt. Tema istub üksi akna all, pole kedagi ta kõrval, ees ega taga. Aga tal on uus erakond, ja erakondade rahastamisest ta räägibki.

Talvik vastab Herkelile, et erakondi võiks vabakonnaga võrdsena võtta alles siis, kui nad nii suurel määral riigi rahastusest ei sõltuks. Või “poliitilisest kintsukaapimisest” katuseraha näol, millega aastas kümneid vabaihendusi bütsantslikult toetatakse.

Talvik kutsub ka Riigikogu liikmeid üles osalema mingisugusteski tegemistes oma kogukonna heaks.

Laine Randjärv tuleb ja mängib natuke oma laua puldiga, vist tahab arvuti abil ära petta, et osales ka istungil. Lahkub.

Valdo Randpere peab targemaks teemat vahetada ja pärib rubriigist “Varia”, mitu promilli võiks merel veres olla. Talvik arwab, et üks õlu või rumm, aga keegi ei piirdu kahjuks ühega. Kui ta keset järgmist, Mati Raidma küsimust (ikka päästest) pomiseb vahele “absoluutselt”, paneb Ratas mikrofo-

ni kinni. Korraga kõneleb siin saalis üks inimene, vähemalt teoorias.

Riisalu uurib järgmisena, kas Talviku kogukonna võiks relvastada, et lisaks purjus inimeste päästmisele ka Vene dessanti tagasi lüüa. Talvik kinnitab, põlevisilmi nagu Trotski, et tema Juminda poolsaar on kaitsitud. Täpsustades siiski, et kogukond peaks muidugi ise sõdida tahtma. Miskipärast meenub Pullapää.

“Üleval rõdul on fotosessioon,” salvab Ratas enne Kadri Simsonile sõna andmist. Saali taustal poseerib kuulus reformar Kalev Lillo. Mullustel kohalikel valimistel sai ta 11 häält, tuleb tegutseda tõesti.

Simson küsib midagi ACTA kohta, Talvik vastab sama segaselt, justkui oluaks toonased meelevaldused tõelise kodanikuühiskonna esimesi samme. Valeri Korb seda ei kuule, tema teeb kaunist Kadrist samal ajal telefoniga pilti.

Ken-Marti Vaher suskab Talvikule vastu, et sellesama poliitilise kintsukaapimise tulemusena on päästeliit saanud siiski kuus seitse aastat siit saalist palju raha. Talvik ei pakata just tänulikkusest, unistab vastulaulu sõltumatuses, aga tundub, et raha tahaks ikka ka. Võta kinni.

Kell on 11.28, Siret Kotka naaseb, kuulab seitse sekundit ja süveneb telefoni. Varsti peaks tal aku tühjaks saama.

Talvikule järgnevad fraktsioonide kaheksaminutised monoloogid, mida mingil põhjusel läbirääkimisteks kutsutakse. Kuulajate arv on langenud alla 20, IRList ja Reformist kummastki kaks. See on suures saalis tavaline, et kohale joostakse esmajoones hääletuste ajaks, neid aga olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu kavas pole.

Siim Kiisler loeb ette vabaiühenduste manifesti ettepanekuid, lammutades valitsuse kallal nagu opositsionäär ikka. Valitsevast Reformierakonnast istub saalis vaid Rummo.

Kell 11.33 tipib Siret Kotka juba minema, telefon näpus. Kleitidel pole ju taskuid.

Inara Luigas alustab sotside nimel kirglikult puudega inimeste teemal. Äkki on talle eilne kõne kätte sattunud, kui arutati töövõimereformi ja maja ees seis is teerull?

Suurt kahju juhtuda ei saa, sest teda kuulab 11 inimest, ka Rummo on kadunud ja kaks toolirida täiesti tühjad.

Andres Herkel on oma kõne märkmed teinud kahele paberile, üks roosa ja teine kollane. Keskendub taas erakondadele ja rahastamisele. Tema oma ju ei saa riigilt sentigi.

Siim Kiisler loeb ette vabaiühenduste manifesti ettepanekuid, lammutades valitsuse kallal nagu opositsionäär ikka.

Rummo naaseb, sest peab pulti minema. Seal ohkab, et ühiskond ei ole päris selline, nagu ta tosin aastat tagasi EKAKi kirjutades ette kujutas. Vedru olla peidus aga ikka vabakonnas, rahvas eneses, mitte riigikeskuses, abituses ja sõltuvuse taastekitamisest.

Erakonnakaaslastest ei kuula teda keegi. IRList samuti mitte. Juba kolm istmerida ootavad tühjalt. Ent tagasi jõuab Siret Kot-

ka, loodetavasti laadis telefoni.

No nüüd peab ta küll kuulma Rummo küsimusi paralleelriigi tekkest ja vabakonna üleinstitutsionaliseerumisest. Vastused loodab Riigikogu vanim liige leida järgmiseltosina aasta jooksul. Nukker.

Mihhail Korb Keskerakonnast kõneleb viimase ja täna teisena peast. Paneb ette rohkem funktsioone omavalitsuse tasandile viia ja kohalikes otsustes osalemist suurendada.

Tema parteikaaslane Kotka seda muidugi enam ei kuule, aga ehk jättis ta oma telefoni salvestama. See lebab nimelt üksi perenaise laual.

Ja ongi kõik. Või ei, istungi juhatajal ei õnnestu läbirääkimisi sulgeda, Aivar Riisalu tahab veel korra rääkida “muutunud ajas olulisest küsimusest”. See tähendab tema puhul ikka sõda ja tunne on, nagu kuulutaks kohe mobilisatsioon välja.

Arutelu lõpeb kell 12.03, mil toimub ka Kotka ja tema telefoni taaskohtumine. Lõpp hea, kõik hea. Kahe aasta pärast jälle.

Istungi stenogramm:
www.riigikogu.ee/?op=steno

Vabakonna ja siseministeriumi esindajad hoiavad rõduääre puhtana.

*Armastusega,
valvabond*

Kust tulevad manifestid?

Rääkimine on ainus viis olla kindel, et teine pool teab, mida sa tahad, nii et ainult rumalad jäta-
vad kasutamata võimaluse see välja öelda. Et aga esindusorganisatsioonid saaks öelda, mida nad tahavad, peavad nad enne veenduma, mida nende liikmed tahavad.

See tähendab kaasamist ja lihtne see pole, teavad paljud vabaühendused, kes on üritanud suuremalt hulgalt liikmetelt korraga ideid, ettepanekuid või tagasisidet saada. Aga teisiti ei saa, ainult juhtkonna eest kstes pole organisatsioonil ju mõtet.

Ning üks asi veel, mille sõnastab Tööandjate Keskliidu kommunikatsioonijuht Lauri Linnamäe: “Kuna meie manifest sai nelja aasta eest ühiskonnas kriitilise vastuvõtu osaliseks, oli selge: seisukohta-

de sündimisse tuleb kaasata võimalikult palju liikmeid ja parimaid eksperte ning need seisukohad tuleb lahti seletada ja põhjendada nii, et iga inimene, kui ta ka meiega ei nõustu, vähemalt mõistaks loogikat nende taga.”

Eeltöö: müriaad arutelusid

Ametiühingute Keskliit ei hakanud manifesti kirjutama niivõrd omal algatusel kui reaktsioonina tööandjatele. “Tööandjad on ikka pool aastat enne valimisi andnud välja oma manifesti ja eelmisel korral osutus see nii võimsaks ja teravaks, et sellele ei saanud enam kuidagi reageerimata jätta,” meenutab liidu esimees Peep Peterson. Sündis lausa kaks

Et esindusorganisatsioonid saaks öelda, mida nad tahavad, peavad nad enne veenduma, mida nende liikmed tahavad.

vastumaniifesti – sotsiaaldemokraatliku erakonna initsiatiivil töötajate manifest ja ametiühingute oma. Seekord ei hakatud tööandjate teravust ära ootama, juhatus kogunes juba varakevadel.

Linnamäe sõnul koostasid ka ettevõtjad

Manifeste, platvorme, programme ja teisi “me tahaks, et te teeks võimule saades neid asju”-pöördumisi saavad parlamenti kandideerivad erakonnad enne valimisi mitmest suunast. Kuidas need pöördumised valmivad, päris esindusorganisatsioonidelt **MARI ÖÖ SARV**.

oma paarikümneleheküljelist manifesti pea üheksa kuud. Eri teemade läbimõtle- miseks tehti viis töörühma, kuhu kutsuti liikmesettevõtete esindajad, Eesti parimad majandusekspertid, suurettevõtjad, tead- lased ja pankurid. “Käisime koos, arutasi- me, diskussioonid kujunesid ka osalejate jaoks väga põnevateks jututubadeks, kus eri valdkonna targad inimesed põhimõt- telistel teemadel mõtteid vahetasid,” kir- jeldab Linnamäe aruteluprotsessi.

Eesti Noorteühenduste Liidu (ENL) poliitikanõunik Harri Puskar ütleb, et programmiga alustades oli eesmärk teha maksimaalselt kaheleheküljeline lihtsalt loetav tekst, mis koondab liidu liikmete ootusi ja soove valitavale parlamendile. (Te jätkke see eesmärk nüüd meelde.)

Eeltööga alustati maikuus seminaril, kus osalesid noorteühenduste ja osalus- kogude esindajad. E-kirjaga paluti igas organisatsioonis juba eelnevalt mõelda noortevaldkonna probleemidele ja nende võimalikele lahendustele, kindluse mõttes korrati seda soovi telefonitsi. Põhjalik eeltöö andis tulemusi: seminarile tuldi valmis ideedega, selle lõpuks pani viis töörühma lauale 30 läbiarutatud ettepane- kut. Neile lisandus mõtteid ENLi noorte- poliitika platvormist, liidu jaoks lõppeval aastal aktuaalsetest teemadest koorunud seisukohti ja neid eelmiste valimiste programmi punkte, mis polnud täitunud. Nüüd oli ettepanekuid kokku juba poole- saja ringis.

Kõik need said põhjaliku taustakom-

Ametiühingute Keskliidu manifest

töötasust, tervisest ja teadmistest

- Kõigi töötajate täiendõppesüsteemi loomine töötajatel sektori vahetamise lihtsustamiseks ja pensionieelse töötuse riski vähendamiseks
- Tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse käivi- tamine, mis ärgitab tööandjaid investeerima ka tootmisprotsesside ohutusse
- Töölepinguseaduse muutmine, et töövõtjad oleks rohkem kaitstud
- Maksuvaba tulu määra tõstmine vara- ja kasumi- maksude arvelt, et tagada väärikas äraelamine ka mediaanpalga teenijaile
- Tööandja pensionimaksete vabastus sotsiaal- tulu ja töötuskindlustusmaksust
- Ametiühingute ja teiste MTÜde liikmemaksu tulumaksuvabastus, mis aitaks suurendada inimeste kuuluvust ühendustesse ja kodaniku- ühenduste tulubaasi
- Vabatahtlik töötuskindlustus tagamaks turva- tunde ka algajatele ettevõtjatele, kes praeguses süsteemis kindlustuseta jäävad

Amo Saar / Öhtuleht

Peep Peterson

Tööandjate Keskliit jutustas loo

“Näeme erksat Eestit” on lugu Eestist, kes murrab välja keskmise sissetuleku lõksust ning suudab ka järgmised 20 aastat olla eduloo sümboliks. Toodi välja olulisimad riskikohad ning pakuti ettevõtjate nägemus, mida peaks lähiaastail tegema valitsejad, aga ka töoinimesed ning tööandjad ise, et sellel eduloo rajal püsida. Iga peatüki juurde lisati põgus majanduslik taust ja selgitus, et ettepanekud asetuks konteksti ja oleks paremini mõistetavad ka tavalugejale.

Lauri Linnamäe

mentaari – kust idee pärineb ja mis arutelusid on peetud – ning materjal läks ENL suvekooli noortepoliitika töögruppi. Sealt tuli kommentaare ja arvamusi mõistagi juurde, nagu ka liikmetelt, kellele kogu see info saadeti. Lõpuks oli juhatusel 53 ettepanekut kümnel leheküljel. (Mäletate eesmärki: maksimaalselt kaks lehekülge?)

Eesti Üliõpilaskondade Liidus (EÜL) paneb mustandi kokku juhatus koos töötajatega ning see saadetakse liikmetele ülevaatamiseks, räägib liidu aseesimees Johann Peetre. Alguspunktiks polnud valge leht, vaid kaks varasemat dokumenti: EÜLi strateegia 2014–2017 ning nende poliitiliste seisukohtade kogum. Mõlemat koostati üle aasta töörühmades ja üldkoosoleku aruteludel, kuni need lõpuks kinnitati. Nii pole kahtlust, et kirjas on kõige vajalikumad ja liikmetele sobivad mõtted, kuid milline on valimisplatvormi sisu selle raami sees, seda hakati siiski uuesti liikmetega konsulteerima.

Fookust kontoris paika panna polnud Peetre sõnul keeruline, kuna liit hoiab end poliitikaga kursis ka valimiste vahel. Teema võeti üles volikogus, üldkoosolekul

ja liikmete poliitikaõhtul ehk õigemini töö-ööl. “Edasine töö käis koosolekult koosolekule, kus sõelusime välja olulise-ma,” võtab Peetre kokku. Teistel nii lihtsalt ei läinud.

Mida võtta, mida jätta?

Mitu organisatsiooni nimetab, et sisulisi ettepanekuid tuli kaugelt rohkem, kui ühessegi manifesti eales mahuks või oleks mõistlik panna. Kõigi liikmetelt ja ekspertidelt tulnud ideede ja ettepanekute hulga-st tuli valida kõige tähtsamad, sest ehkki tundub, et kõik on väga oluline ja tuleb ära teha just nüüd, ei ole see realistlik manifesti lugejale mõeldes ega valitsemisperioodi võimalusi arvestades. Niisiis, sõeluma!

Kui Tööandjate Keskliidus manifesti ette valmistanud töörühmad lõpetasid, oli seisukohti Linnamäe hinnangul piisav patakas, et anda manifest välja mitmes köites. Tegevtiim organiseeris ideed teemade kaupa peatükkidesse, liitis ja ühendas kõik, mida andis, seejärel käis kogum uuesti töögruppide ja volikogu ees, kus sündis lõplik valik.

“Seda tegevmeeskonna teha jätta polnuks õige, sest oleme ikkagi esindusorgan ja legitiimsus tuleb meile meie liikmetelt,” ütleb Linnamäe. Ta märgib, et sisse jäid pigem suurema üldistusvõimega ettepanekud, hulgas ka mõni väga konkreetne. “Rehitsemisel” välja jäänud ettepanekuid ei jätetud siiski unustuse hõlma, vaid enamik neist leidis koha liidu tööplaanis.

Eeltöö lõppedes oli ettepanekuid piisavalt, et anda manifest välja mitmes köites.

Ametiühingutes nii põhjalikuks polnudki tarvis minna. “Jõudsime juhatuses mõistmisele, et peame oma manifestiga keskenduma kõige tähtsamale,” meenutab Peep Peterson. “Volikogu oli aasta peamiste tegevussuundadena toonud välja täpselt seitse punkti, mis ei võta küll Eesti elu kokku tema tervikus, kuid panevad meie hinnangul rõhu tööelu olulisematele puudujääkidele, seega keskendusimegi neile.”

Noorteühingute Liidul oli algselt mõtetes välja tuua ka Eesti elu üldisemalt puudutavaid seisukohti, ent kui koorusid väga selged noortepoliitika ettepanekud, millele fookus panna, langes see plaan ära. Ning kui ühel augustikuu õhtul lõpetasid nõukogu, juhatus ja tegevmeeskond pikast eeltööst kogutud 53 ettepaneku analüüsimise, oli neist välja valitud seitse.

Puskar seletab valikukriteeriume: oluliseks peeti, et väljavalitud ettepanekuid saab täita Riigikogu või valitsus ning et punktid oleksid liikmete seas enam-vähem konsensuslikult heaks kiidetud.

Üldkoosolek kinnitas programmi 16.

Üliõpilaskondade Liit rõhub õppe kvaliteedile

Kuna liit oli rahul, et üliõpilaste sotsiaalgarantiide vallas (toetused, stipendiumid jne) on suuri edasiminekuid ning oli üpris kindel, et ka vajaduspõhised eritoetused viiakse õppetoetuste ja õppelaenu seadusse, siis oli lihtne järeldada, et tulevatel valimistel tuleb keskenduda õppe kvaliteedile.

Selle poolt rääkis ka asjaolu, et tihtilugu ei nõua kvaliteet märkimisväärsed riigieelarvelisi kulutusi ehk palju annab ära teha struktuure reformides. Märksa lihtsam on arutleda ideede üle, mis ei lasku poliitilisse debatti seetõttu, et idee teostamiseks on vaja leida lisavahendeid või mingilt teiselt valdkonnalt vahendeid ära võtta.

Johann Peetre

Delfi/Eesti Ajalehed

novembril. Ports noorteühingutelt paljude ettepanekute hulgas saadud üld- ja kõrgharidust puudutavaid mõtteid, mis nende manifestist välja jäid, saadeti edasi (üli)õpilasesinduste eest kostjatele.

Vormistamise küsimus?

Võib ju mõelda, et kui sisu on paigas, tuleb see vaid kenasti kirja panna ja vajutada "Saada!", aga nii hõlpsasti läks vähestel.

Esiteks kipub vormistamise käigus veel häid mõtteid tulema. Teiseks on hea vormistus selline, et lugeja, olgu kodus diivanil, ajalehtoimetuses või Toompeal kabinetis, ettepanekud otsast lõpuni läbi loeb ja ka aru saab, miks need head on. Sest mäletate, kõikidesse manifestidesse-platvormidesse jäid pärast kuudepikkust eeltööd ja sõelumist alles ju ainult kõige paremad ja õigemad mõtted.

Lauri Linnamäe tunnistab, et kui Tööandjate Keskliidul oli jäänud manifest veel vaid vormistada, siis alles raskeks läkski.

"Üsna kohe sai selgeks, et kõige loogilisem formaat – tervitus, sissejuhatus ja siis hulk ettepanekuid – ei täida meie peamist

likult tulevikku. Loo kirjutamise käigus hüpati tagasi arutelude ja koosolekute etappi, selgitamaks, milline oleks liidu liikmete "keskmise maailmapilt ja tulevikuvaade".

Pärast nupu "Saada" vajutamist

Harri Puskar vaatab noorteühenduste programmi ja tõdeb, et paljud punktid niimetavadki ainult suuna, sest liikmetel on erinev arusaam, kuidas nimetatud suunas liikuda, ning ühist praktiliste tegevuste plaani jaoks ei leitud.

"Ühelt poolt on see halb, sest algne eesmärk oli teha võimalikult praktiline programm, aga teisalt on see katusorganisatsiooni võlu ning näitab seda ühisosa, mis on meie liikmetel. Lisaks annabki see võimaluse erakondadel pakkuda välja oma seisukoht ja noorteühingutel jätkata mõttetööd konkreetsete meetmete leidmiseks," räägib Puskar.

Linnamäe tunnistab, et ehkki vaeva oli kõvasti, ületas tulemus kõik ootused – meediamonitooringu andmetel oli Tööandjate Manifest aasta kajastatumate sündmuste hulgas, jäädes vaid pisut alla Soči olümpia avatseremooniale.

"Me teame, et erakonnad hindavad seda dokumenti, aga meie jaoks on samavõrd oluline, et suutsime enda seisukohti avalikkusele piisavalt selgitada ja põhjendada ning manifesti loeti, mitte ei sildistatud mingiks vereimejate ultimaatumiks," on kommunikatsioonijuht tööga rahul. (Vereimejatest niipalju, et enne manifestiga alustamist oli liidul nii kogemuse kui ka tellitud uurimuse põhjal teadmine, et avalikus diskussioonis pole tööandjad kunagi eelispositsioonis, "sest avalikkuse jaoks on piisavalt lihtne sildistada nad vereimejateks-orjapidajateks, kes on tööinimese eest raha luku taha ära pannud, mistõttu nende argumentid ei "loe" – kui kasutada Lauri Linnamäe sõnu.)

Harri Puskar tunnistab, et mitmekuine pidev arutelu laias ringis ühtki kindlat valikut tegemata, kuni siis ühel õhtul teha valik ära üsna kitsas ringis, on päris ebaefektiivne protsess, kuid just see tagas liikmete maksimaalse kaasatuse. "Olin positiivselt üllatunud, nähes, et suurem osa kujunenud seisukohtadest on pärit rohujuure tasandilt, liikmesorganisatsioonide mõtetest, mitte varasematest ja juba kokkulepitud seisukohtadest," ütleb ta.

ENLi programm on noorteühingute nägu

- 1. punkt**, osaluskogudele appi vastutav ametnik, sündis kevadseminaril.
- 2. punkt**, võimalused erivajadustega noortele, on samuti kevadseminarilt.
- 3. punkt**, valimisea langetamine, on ENLi seisukoht aastast 2007.
- 4. punkt**, noorteühenduste rahastamine, on ENLi südamele olnud algusest, 2002. aastast saadik.
- 5. punkt**, noortele võimalus osaleda huvihariduses, on pärit kevadseminarilt.
- 6. punkt**, karjääri-, majandus- ja ettevõtlusõpetus kohustuslikuks, tuleneb 2011. aasta programmist.
- 7. punkt**, vabatahtlike tunnustamissüsteem, on pärit kevadseminarilt. Aruteludes toetati seda punkti kui põhimõtet, kuid praktiline tegevus selle taha pakuti välja büroo ja nõukogu ühisel koosolekul.
- 8. punkt**, alkoholist ja tubakast, tuli kevadseminarilt ja oli kõige problemaatilisem, sest ehkki toetatud kõikidel aruteludel ja kaasamisringides, oli selle sõnastamine raske: kõigil olid alkoholi- ja tubakatoodete kättesaadavuse piiramise saavutamiseks mõeldud erinevad meetmed.

Et poliitikutel oleks lihtne ettepanekutega arvestada, tuleb need tegelikult "maha müüa" valijatele.

eesmärki, ei kõneta tavalist lugejat," märgib ta. "Aga selleks, et poliitikutel oleks võimalikult lihtne meie ettepanekutega arvestada, nii valimisprogramme koostades kui ka koalitsioonilepingut kirjutades, peame need tegelikult "maha müüma" poliitiku valijaile, n-ö tavalugejale." Tavalugejani jõudmiseks peab tekst muidugi kõnetama esmalt ajakirjanikke. Nii või teisiti ei saanud ettepanekud jääda tausta, selgituste ja põhjendusteta.

Vormistajatel hakkas tekkima äratundmine, et manifestiga ei tuleks pakkuda tegevuste nimekirja sündivale valitsusele, vaid jutustada lugu Eestist, inspireerivat lugu, mis juhib tähelepanu praegustele võtmeprobleemidele ja arengupiduritele, kuid vaatab ka positiivselt ja optimist-

Kas ka sinu organisatsioon tuli oma manifestiga välja?

Anna meilegi teada:
info@ngo.ee.

Novembri lõpus esitas Hea Kodanik erakondadele kaks küsimust: mis on nende meelest kõige olulisemad suunad, kuhu Eesti kodanikuühiskond peaks arenema, ja milliseid tegevusi selleks näeb ette nende valmiv valimisprogramm. Parteid valisid ise, kes nende nimel vastas. Üks tänavustest uutest tulijatest, Rahva Ühtsuse Erakond, jättis vastamata.

Parteide vaba lava

kodanikuühiskonna teemal

Albert Truuvärt / Riigikogu Kantsleil

Reformierakond

Rait Maruste

Kodanikuühiskonna mõiste, nagu ta meil käibe on läinud, sisaldab endas eeldust, et üks osa ühiskonnast on valitsetavad (kodanikud) ja teine osa valitsejad (kes ei ole kodanikuühiskond). Et nende kahe vahel puudub side ja vastastikune mõju ning sestap tuleb pingutada, et neid kahte lähendada.

Selline eristamine oleks kindlasti kohane mittedemokraatlikus autokraatses ühiskonnas ja võimukorralduses. Kummatigi on Eesti enam kui 20 aastat olnud vaba demokraatlik ühiskond. Ja seda mitte üksnes meie, "valitsejate" arvates, vaid nii on leidnud ka enamik Eesti rahvast ja leitakse mujalgi. Muidu ei oleks me rahvusvahelistes demokraatlikes klubides ega kõrgetel kohtadel mitmesugustes demokraatia ja vabaduste indeksites.

Mõistagi ei ole demokraatia täiuslik

ja lõpuni valmis valitsemisvorm. Ta on oma puuduste ja pidevate teisenemis- ja kohanemisvajadustega. Just vabad demokraatlikud protsessid annavadki selleks võimaluse ning selles peitubki demokraatia ilu ja valu.

Me ei saa kuidagi üle ega ümber, et Eesti rahvas on näinud oma riikliku elukorralduse alusena esindusdemokraatiat. Seda eirata tähendaks toimida põhiseaduse mõtte ja sätte vastaselt.

Demokraatia põhimõtte sisaldab ka otse- ja osalusdemokraatiat. Need ei vastandu esindusdemokraatialle, nad täiendavad üksteist. Vabas pluralistlikus ühiskonnas võivad gruppide ja kihtide arvamused olla kohati diametraalselt erinevad. See on normaalne ja kuulub asja juurde. Parima lahenduseni ei vii umbne kriitika ja vastandumine, vaid koostöö, lahenduste otsimine ja pakkumine.

Vabakondlikkuse ja -tahtlikkuse idee vastane oleks hakata seda riiklikult korraldama ja rahastama. Nii saame riigivabakonna ja peame hakkama otsustama, keda eelistada ja keda mitte, kes saab raha ja kes mitte. On see ikka see, mida ühiskond vajab? Mida avalik võim saab teha ja peab tegema, on luua asjakohane õigusraamistik vabakonna toimimiseks ja toimetulekuks.

Peame jätkuvalt oluliseks esindus- ja osalusdemokraatia koostööd ja edasiarendamist.

Peame kodanikuühiskonda partneriks, kelle kaudu ja abil toimub eri ühiskonnagruppide huvide ja seisukohtade teadvustamine, mis võimaldab avatud debatti Eesti elu võimalikult parimaks ühiseks

edendamiseks. Arvestame, et vabakonna aktiivse ja vastutustundliku osaluse kaudu saavutame parema tagasiside, läbikaalutud ja kvaliteetsemad otsused, mis viivad sidusama ühiskonna kiirema arenguni.

Arendame edasi seniseid koostöövorme kodanikuühiskonnaga, sh loome paremaid võimalusi sotsiaalseks ettevõtluseks ning vabakonna laiemaks materiaalseks toetamiseks eraallikaist. Toetame nii riigi kui ka kohalikul tasandil avatud valitsemise partnerluse põhimõtete järgimist ning eelarve kaasavat koostamist kohalikes omavalitsustes.

Tahame muuta rahvahääletuse regulatsiooni ja sätestada rahvaküsitluse, et enne kaalukate riiklike otsustuste tegemist pärida rahva arvamust.

Ave Maria Möistlik

Keskerakond

Oudekki Loone

"Ei, ärge öelge kaasamine," hüüatati ühes vabaühenduses, kui nendega Keskerakonda

konna valimisprogrammi üle arutlesin. Sõna, mis peaks väljendama demokraatias ülivajalikku põhimõtet, et kodanikud on haaratud valitsemisse ka valimiste vahel, on millegipärast muutunud negatiivse tähendusega bürokratlikku tühitegutsust väljendavaks terminiks.

See tähenduse muutumine iseloomustab Eesti kodanikuühiskonna tugevust ja nõrkust. Vajadus kaasata paberil või suunata protsesse jääkeldrisse kinnitab, et vabakonnal, müriadil liikumistel ja ühingutel on piisavalt mõtteid, mida teha, ning jõudu neid mõtteid kõlama panna.

Eesti elanikud suudavad kiiresti ja efektiivselt mobiliseeruda nii valitsuse poolt (nt massiline lillede kinkimine kooseluseaduse toetajatele) kui ka vastu (nt minister Langi tagasiastumisega päädinud kultuuriinimeste väljaastumine). Eesti on täis ühendusi, kes teevad igapäevast tööd probleemide analüüsimisel ja lahendamisel.

Kuid selle töö arvestamine sõltub praegu ametniku või poliitiku heast tahtest. Vabakonnal puudub demokraatlik võim, kodanikud ei ole haaratud otsustamisse. Niisuguse situatsiooni süvenemine võib meid väga lihtsalt viia oludesse, kus vabakond muutub ühelt poolt riigikukatalikeks terroristideks (sest ainus võimalus mõjutada on vägivald) ja teiselt poolt Potjomkini külaks (organisatsioonid on, kohtumised on, kirjavahetus on – mida te veel tahate?).

Selle vältimiseks ning kodanikkonna reaalseks kaasamiseks poliitikasse valimiste vahel pakub Keskerakond hakatuseks välja kaks mehhanismi: rahvaalgatuse ja tühistamisreferendumi.

Rahvaalgatus annab kodanikele agenda loomise õiguse. Ideed, millised seadused võiksid meie ühist elu korraldada, peavad tulema ka kodanikelt. Kui vähemalt 25 000 hääleõiguslikku kodanikku soovi avaldab, siis peab Riigikogu nende poolt esitatud seaduseelnõu arutlusele võtma. See kaitseb Eesti demokraatiat liigse bürokratiseerumise ja ametnikustumise eest ning annab seaduste aruteludele tagasi avalikkuse mõõtmee.

Seaduse kehtestamise üle otsustab siiski valitud parlament. Kontrolliks parlamendi üle ja vältimaks süüdistusi, et “seadus tehti eliidi survele vastu rahva tahet”, tuleb kasutusele võtta tühistamisre-

ferendum. Vähemalt 25 000 hääleõiguslikul kodanikul peab olema õigus algatada referendum, kas konkreetne seadus või selle paragrahv on Eestile mittevajalik. Tagamaks, et väljendub rahva, mitte mõne väikese huvigrupi tahe, tuleb kehtestada kvoorum: referendum otsus on siduv, kui osaleb vähemalt pool hääleõiguslikest kodanikest. Seadus tühistatakse, kui selle poolt hääletab enamik referendumil osalejatest.

Need kaks sammu suurendavad kodanikuühiskonna vabadust just võimu teostamises, haaravad kodanikud valitsemisse. Loodan, et selle tulemusena on 2020. aastal valimisprogrammi arutades kaasamine juba sisukas ning positiivne sõna.

Isamaa ja Res Publica Liit

Siim Kiisler

Konstruktivselt ettevõtlik ja elujõuline vabakond on alus hoolivale ühiskonnale, kus kõigil on parem elada. IRL soovib luua keskkonda, kus ettevõtlikud inimesed ja organisatsioonid saavad anda oma panuse ühiskondlike probleemide lahendamisse ja kus vabakond areneb orgaaniliselt sinna, kuhu ta areneda soovib. Meie ei usu, et seda saab kuidagi planeerida, küll aga saab kõrvaldada takistavad tegurid ja toetada seda, mis aitab arengule kaasa.

Mis need arengut takistavad tegurid meie arvates on?

Vabakond on praegu liialt sõltuv riigi rahakotist. Mitte et riigi toetus vabühendustele peaks vähenema, vaid erasektori osakaal peaks oluliselt suu-

renema. Hiljuti ilmunud World Giving Indexi 135 riiki hõlmava uuringu võrdluses oleme 103. kohal. See uuring näitab, kui palju inimesi on viimase kuu jooksul annetanud, teinud vabatahtlikku tööd ja aidanud võõraid. Soome on selles tabelis 25. kohal, seal teeb üks vabatahtlik aastas 150 tundi rohkem tööd kui Eestis.

Et erasektori osakaalu suurendada, on meil programmis kirjas ka selged lubadused: analüüsime annetamise keskkonda ja muudame eraannetuste tegemise soodsamaks ning väärtustame vabatahtlikku tegevust ja korraldame ühendustele vabatahtlike värbamise ja kaasamise koolitusi.

Vabakonna sõltumatust projektitoetustest aitab kasvatada ka omatulu teenimine. Eesti ja teistegi riikide kogemused kinnitavad, et võrreldes traditsiooniliste vabühendustega on sotsiaalsed ettevõtted riigisektorile sotsiaalsete probleemide lahendamisel ja avalike teenuste pakkimisel finantsiliselt elujõulisemateks ning seeläbi stabiilsemateks ja professionaalsemateks partneriteks.

Sotsiaalse ettevõtluse edendamiseks oleme samuti lubanud konkreetseid asju, näiteks Kodanikuühiskonna Sihtkapitali rahastamise suurendamist, kasvatamaks tema võimekust sotsiaalsete ettevõtete toetamisel. Samuti integreerime sotsiaalse ettevõtluse teema üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolide ettevõtlikkus- ning ettevõtlusõppesse, analüüsime õiguskeskkonda ja kõrvaldame sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise takistused.

Lisaks peame vabakonna arengut takistavateks tegevusteks ebaühtlaseid rahastamispraktikaid, mille tõttu ei ole maksumaksja rahakasutus alati eesmärgipärane ja tulemuslik. Seda saab muuta paremaks. Me soovime jätkata vabühenduste rahastamispraktikate korrastamist. Samuti kavatseme tagada riigile olulistes valdkondades strateegilistele partneritele mitmeaastased lepingud.

Veel on üheks oluliseks takistavaks teguriks huvikaitseorganisatsioonide võimekus osaleda poliitikakujundamise protsessides, seda nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil. Oma programmis oleme demokraatia arengu pudelikaelte kõrvaldamiseks lubanud kasvatada huvikaitseorganisatsioonide tegevusvõimekust ja tagame neile juurdepääsu neid puudutavates otsustusprotsessides.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Maimu Berg

Kui võim on rahva käes, siis kelle käes ta on? Nii küsis kunagi soome kirjanik Paa-vo Haavikko. Sama küsimuse esitas ajaloolisel loomeliitude pleenumil Mikk Mikiver. Küsimus oli omal kohal, võim oli sel ajal rahvast lahus, õigemini lahutatud. Praegu näeme meie poliitikas aeg-ajalt olukordi, kus sama küsimuse võib esitada ligilähedase irooniaga. Kuidas sellistest olukordadest hoiduda?

Sotsiaaldemokraadid on veendunud, et kõige olulisem osa on selles kaasaval riigil. Osalusdemokraatia, tõhus, läbipaistev ja ettenägelik riigivalitsemine peaks kaasa aitama Eesti arengule ja elanikkonna rahulolule. Ilusad sõnad? Kahtlemata. Aga kas ka saavutatavad? Oleme veendunud, et nende kenade sõnade elluviimine on avatud ja inimeste huve arvestava poliitika korral täiesti reaalne. Ja hädavajalik.

Mida selleks teha? Muidugi toetada kodanikuühendusi ning kaasata neid rohkem riigi juhtimisse. Nii peaksid nad saama enam sõnaõigust Riigikogu komisjonide töös. Olulised poliitilised otsused tuleks langetada ekspertide, kolmanda sektori organisatsioonide ja poliitiliste jõudude koostöös.

Samuti tuleks seadustada küla- ja linnaosaseltside õigus osaleda kohalike volikogude ja Tallinnas linnaosade halduskogude töös. See tähendab ka, et halduskogudel peaks olema hoopis suuremad õigused linnaosa asjade üle otsustamisel.

Tänases Eestis võime tuua hulgaliselt näiteid sellest, kuidas kodanikuühenduste sekkumine on asju positiivselt mõjutanud

või kuidas kriitilisel hetkel loodud seltsist on kasvanud välja ühendus, mis sisustab ja mõjutab selle kandi, aga võib-olla terve valla, linna või riigi elu.

Eesti on väike riik, paljud meist on omavahel sugulased, väga paljud hõimlased. On naeruväärne ajada nii väikeses riigis arrogantset ja üle inimeste peade käivat poliitikat, ilmutada hoolimatut ja omakasupüüdlikku suhtumist. Ignoreerida nende nõuandeid, kes asja kõige lähemalt ja paremini tunnevad. Suund peab olema ikka üksteise mõistmisele, ärakuulamisele ja arvestamisele. Ühiskonnas peab toimuma arukas dialoog, mitte diktaatorlik monoloog või hüsteeriline hädaldamine. Selleks aitab kõige paremini kaasa tugev, julge, arukas ja mõtleval kodanikuühiskond. Ainult koostöös saab Eesti tugevamaks.

Kindlasti tuleks kodanikuühendusi sõnaõiguslike pooltena kaasata ka aruteludesse Eesti riigi tuleviku üle. Sotsiaaldemokraadid näeksid Eesti riigi pikaajalise arengukava põhjalikuks kaalumiseks ja konsensusliku tulevikustrateegia kujundamiseks Riigikogu tulevikukomisjoni loomist, kuhu kuuluksid ka kodanikuühenduste esindajad. Arengukava koostamise juurde peaks kindlasti kaasama noori, sest hakkab ju seal kirjutama mõjutama just tänaste noorte elu.

Eesti Vabaerakond

Ülo Mattheus

Küsimuse võimu ja vabakonna suhetest võib püstitada mitmeti – kas mingis suunas peaks arenema vabakond või pigem peaks võim liikuma vastu kodanikuühiskonnale? Täna iseloomustab Eestit riigi-

võimu suhteline umbusaldus vabakonna vastu, tema seisukohtade tõrjumine (nagu viimati töövõimereformi puhul) ja vähene kaasatus ka muude ühiskonnaelu probleemide lahendamisse. Siit järeldub paratamatult, et võimu teostamisel tuleb pigem liikuda ühiskonna suurema avatuse ja vabakonna enama kaasamise suunas. Ent kas ka vabakonna kaasamisele võimu teostamiseks?

Just see oli peamine idee, mis ajendas looma Eesti Vabaerakonda, mille asutajaks oli MTÜ Vaba Isamaaline Kodanik. Vabaerakonna programmi peamine eesmärk on peatada võimu võõrandumine, taastada Eesti inimeste usaldus riigivõimu vastu ja viia valitsemine võimalikult laiale aluspõhjale, võimaldades ka vabakonnal poliitilises elus jõulisemalt kaasa rääkida.

Vabaerakonna programm rõhutab, et Eesti poliitika probleem pole ei liigne ega liiga vähene parem- või vasakpoolsus, mida reitingufirmad sageli esile tõstavad, vaid terve mõistuse ja koostöökultuuri puudumine. Eesti peab olema vabade kodanike vaba maa, kus võimalikult palju küsimusi otsustatakse kohalikul tasandil ja kodanike endi poolt kodanikuühenduste ning -algatuste kaudu. Riigivõim peab looma selleks vajalikud tingimused, sekundes ainult seal, kus see on vältimatult vajalik ühiskonna kui terviku huvides.

Vabaerakond leiab, et ka erakonnad on kodanikuühiskonna osa ega saa olla teistest kodanikuühendustest privilegieeritud. Seepärast soovib Vabaerakond piirata nende ebaproportsionaalset riigieelarvelist rahastamist ja kaotada muud eelised vabaühendustega võrreldes.

Valimiskorralduse osas sisaldab programm kodanikuühendusi esindavate valimisliitude lubamise Riigikogu valimiste. Kohalike omavalitsuste volikogude valimisel soovib Vabaerakond toetada eelkõige kodanikualgatusel tuginevaid valimisliite ja kandideerida nendega koostöös. Et see oleks üheselt mõistetav, on see kirja pandud erakonna põhikirjas.

Lihtsalt lahti seletatuna pakuvad erakonna programm ja põhikiri välja ühe teistsuguse ühiskonnakorralduse, kus otsustused ja ootused riigivõimule sünnivad kodanikuühenduste, nende valimisliitude ja viimaste põhjal moodustatud omavalitsuste tasandil ning riiki ei juhita diktaadi korras ülevalt alla, vaid alt üles, tema kodanike poolt.

Vabaerakond tahab siin olla kodanikuühendustele sillaks, et viia nende ideed parlamenti ja teha seadustes vajalikud muudatused. Vabakond saab olla vaba ja toimekas vaid siis, kui ta ei ole võimu poolt tõrjutud ning tal on vabadus ja õigus ka võimu teostada.

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond

Anti Poolamets

Kui pöörata pilk ajalukku, võib julgelt öelda, et Eesti rahvas on olnud üks suurima ühistegevuse traditsiooniga rahvaid Euroopas. See, et rahva organiseerumise võime kuulus vana vabariigi ajal maailma tippu, peaks kummutama müüdi äärmusindividualistlikust eestlasest. Tavaline oli taluniku kuulumine korraga nii Kaitseliitu, laulukoori kui ka mitmesse majandusühistusse.

Paarikümne aastaga on Eestis isetegevuse oskus taas hoo sisse saanud. Seda sädet on vaja ülal hoida. Üle-erakonnastunud ja sundparteistatud avalik ruum vajab õhuaukuks vabaihenduste võrgustikku. Eesti Konservatiivne Rahvaerakond tahab tõsta toetust eriti maaelu edendavatele vabaihendustele, sest maaelu nõrgeneb tõmbekeskuste arvelt paratamatult. Kui riik tõmbab pidevalt avalikke teenuseid koomale, tuleb leida vasturohtu. Linnades on palju abi olnud asumiseltisdest, kes julgevad võimuotsustusi kriitiliselt analüüsida. Vabakonna manifestist tõstaks esile seda, et vabaihendid ise oleks läbipaistvad. EKRE tahab soodustada ühistulise tegevuse kasvu selle populariseerimise, bürokratlike tõkete vähendamise, seadusandluse lihtsustami-

se ja riiklike toetuste kaudu.

Tahaks mainida ka valukohti. Mida kujutab endast võltsvabakond? Eesti huvi-dele mittevastavad ühiskondlikud manipulatsioonid võivad pärineda nii Moskvast kui ka Brüsselist rahastatud ühingutelt. Olgu näitena toodud Venemaalt rahastatud Russkii Miri mõjuagente täis pikitud võrgustik või välismaalt rahastatud massiivne propaganda homoabelude läbisurumiseks, mis on ka Eestis tihedalt seotud nn GONGOdega (*government-organized non-governmental organisations*). Leian, et riik peaks takistama Venemaalt rahastatud MTÜde sildi all toimuvat Eestile otseselt vaenulikke tegevusi ning sõjaõhutamist. Riik ei tohiks olla seotud üht poliitilist voolu pealesuruvate, näiteks homoabelusid promovate, välismaalt rahastatud projektide kanaliseerimisega võltsvabakonna kaudu.

Kokkuvõtteks – vabakond, eriti maa- piirkondades, vajab reaalselt, tarka riigi tuge. Kõige selle juures tuleks vältida muutumist riigi kriitikameelela käepikenduseks.

Unistan Eestist, kus hakkajad mehed ja naised leiavad endas samasugust jõudu nagu eelkäijad ning ühe inimese üheaegne tegutsemine Kaitseliidus, abipoliitseinikuna, ühena ühispanga omanikest, spordiklubi ja laulukoori liikmena poleks erand. Selline on vabade inimeste riik, kes tegutsevad sundimata.

Erakond Eestimaa Rohelised

Aleksander Laane

Eesti kodanikuühiskond vajab arenguks uut jõudu. Selleks sobivad nii parlamen-

taarset demokraatiat edukalt täiendav rahvaalgatuslike referendumite võimalus kui ka ühistuline majandamine. Neid on hea rakendada, sest kogemusi Šveitsist, Saksamaalt ja mujalt on hulgi võtta.

Rahvaalgatus ehk referendumid, mille tulemus on võimule täitmiseks kohustuslik, on vaja seadustada algul kohalikul ja seejärel ka riigi tasandil.

Sisu on selles, et rahvas saab nii algatada uusi otsuseid kui ka tühistada juba vastuvõetuid, nagu seda tehakse näiteks Šveitsis ja Saksamaal, aga ka USAs ja mitmel pool mujal. Otsedemokraatliku rahvaalgatuse võimalus tekitab sisulisi arutelusid ning annab neile mõtte, sest konkreetne otsus sõltub otseselt hääletuse tulemusest, mitte erakondade tagatubade või väikeste gruppide kokkulepetest. Võimule, näiteks vallavolikogule, annab see aga hea võimaluse olla väga püsiv – juhul, kui rahva arvamusega ennetavalt ja targalt arvestatakse. Rahvaalgatuslikel referendumitel pole midagi ühist küsitluste, uuringute, ümarlaudade ja teiste selliste algatustega, mis ei kohusta kedagi millekski ega asenda mingil viisil otsedemokraatiat.

Praegused Riigikogus esindatud erakonnad kardavad rahvaalgatust nagu tulv ning arvavad tõsimeeli, et rahvast ei tohi otsustamise ligi lasta. Rahvaalgatuse ehk referendumite sisseviimine aitaks hoida võimu (Riigikogu, valitsuse, vallavolikogude, vallavalitsuse) tehtavad otsused rahva kontrolli all ning võim õpib arvestama, kaasama ning koos rahvaga toimima.

Teiseks kodanikuühiskonda edendavaks võimaluseks on ühistuline majandamine, mis lisaks sellele, et jätab raha riiki ja kodanike kätte, õpetab ka koos otsustamist-tegutsemist. Viimane on aga sama väärtuslik või ehk väärtuslikumgi kui majandusliku heaolu kasv ja stabiilsus, mida ühistuline ettevõtetus kindlasti pakub. Ühistuline majandamine on väga mitmekesine ja levinud üle maailma. Üheks selliseks algatuseks on näiteks Eestisse ühistupanga loomine aastaks 2016, mille koostööleppel Erakond Eestimaa Rohelised hiljuti alla kirjutas.

Ja loomulikult seisab meie erakond jätkuvalt selle eest, et osa tulumaksust saaks iga kodanik suunata mõnele südamelähedasele organisatsioonile.

Erakonnad,!
parandage ennast ●

Poliitikud on kõnelenud. Uks avaneb ning sisse astuvad ANNICA UUDELEPP (Praxis), ANNA KAROLIN (Väitlusselts) ja EVA TRUUVERK ("Teeme ära"), kes lugesi parteide kirjad hoolikalt läbi ning ütlevad nüüd, mida nad arvavad.

Truuverk: Mulle meeldis, et ridade vahelt sai välja lugeda, mida parteid tegelikult vabakonnast mõtlevad ja kui palju nad üldse teemat valdavad. No eriti ikka ei valda. Eks teksti pikkus oli ette antud ja detailseks minna ei saanud, aga midagi konkreetset öeldi harva. Enamasti tehti suuri sõnu, et "parandame, suurendame, võimendame, teeme koostööd", kuid mul oli kogu aeg küsimus, et aga kuidas siis täpselt.

Uudelepp: Arvan ka, et üldiselt ei kasutatud oma tähemärke kõige otstarbekamalt. Esile tõusis Kiisler, kellel on muidugi tänu tööle selle teema eest vastutanud ministri-na teiste ees edumaa. Tema tekstis oli kõige rohkem ettepanekuid, mis puudutasid konkreetseid probleeme ja vajadusi. Pärast mitmest vastusest hõlmab aga suure osa heietus, et mis on demokraatia. Maimu Berg on kirjanikuna väga ilusa essee koostanud, seal pole millelegi vastu vaielda, aga ma ei saa sealt teada ühtegi ettepanekut.

Karolin: Berg üllatas ka mind. Tundub, et SDE võiks olla vabakonna teemadega rohkem kursis, eriti sotsiaalsete probleemide koha pealt, äkki nad andsid selle kirjatöö lihtsalt valele inimesele?

Kui Kiisler välja jätta, siis tundub, et vabakonnast mõeldakse nii, nagu ma mõtlesin keskkooli lõpetades. Põhiliselt räägitakse otsustesse kaasamisest, mis on muidugi tore ja vajalik. Aga märgilise tähendusega on, et väga vähe nähakse vabaihendustes innovaatilisi probleemide lahendajaid – mis on see, kuidas mina neid eelkõige näen. Mulle tundub, et kõige rohkem kokkupuudet võiks riigil ja vabakonnal olla just siin. Ei paista usku, et vabakonnast võiks tulla ambitsioonikaid lahendusi.

Truuverk: Huvitav jah, et kodanikuühiskonda võetakse ühe massina. See oleks nagu mõelda, et FIED ja Eesti Energia – üks äri-sektor kõik! Samamoodi on vabakonnas väga erineva taseme ja võimekusega tegijaid.

Uudelepp: Riigikogu sügisel kolme komisjoni ühisistungil kodanikuühiskonna arengust tuli vabaihenduste ettekanne-

test põhitrendina välja suur mitmekesis-tumine. On tekkinud palju spontaanseid ühendusi, mis pole formaalsed esindus-organisatsioonid, vaid häälekandjad. Samas on ka tugevad organisatsioonid ja innovatsioonipesad. Seda mitmekesisust pole poliitikutest keegi ära tabanud.

Üldine jutt, et "diskussioon, parem ära kuulamine, mõistmine" ei kõneta mind ju ba ammu. Seda on liiga vähe! Vaja on palju rohkem sügavuti minna, teada, mis selles sektoris toimub, ja seda teadmist kumab siit vähe. Et Eesti kodanikuühiskond on väga dünaamiline, väga kiiresti arenenud, küllaltki innovatiivne – seda siit ei paista.

Teadmised vedelevad maas ja parteid pole vaevunud neile isegi peale vaatama. Täielik puusalt tulistamine!

Karolin: Kes seda kompleksust tabab, on Kiisler, ja mul pole kahtlust, et suur osa tema pakutud tegevustest mõjutabki seda mitmekesisust. Ta teab hästi, et kui anda raha KÜSKile, siis mõjutab see laia amp-luaad katvaid vabaihendusi. Aga see on ka näide, kuidas programmide koostami-seks oleks erakondadesse vaja inimesi, kes selle valdkonnaga süvitsi tegeleks.

Truuverk: Lugesin läbi ka need lubadused, mida erakonnad nelja aasta eest andsid. Huvitav muutus: siis ei räägitud rahvaal-gatusest ega referendumitest üht sõnagi, nüüd on see vaata et kõigi plaanides sees.

Uudelepp: Jah, keegi ei kahtle enam, et avatud valitsemine ja osalusdemokraatia on olulised, seda räägivad kõik. Vabakond on ammu sellest etapist edasi liikunud, nüüd tulevad erakonnad järele. Paljud rää-givad mingil viisil rahvahääletustest, tühis-tamis- või algatusreferendumitena. Aga re-

ferendum ei ole ju võluvits, mis kõik ära lahendab! On terve hulk küsimusi, mida juba olemuselt ei saa referendumile panna.

See taandub sinna, mida olen aastaid rääkinud: kaasamise repertuaari tuleb laiendada. Kui kaasamine on poliitikute meelest konsulteerimine – saadame kirja, küsime vastuseid –, siis muidugi tundub, et midagi on puudu. Siis võtame teisest äärmusest kangi nimega referendum, tõmbame selle põhja ja vau, kõik on olemas! Aga mitmekesismate kaasamisvormide õppimine? Näiteks arutlev demokraatia, mida Rahvakogul eksperimenteeriti, kodanike foorumid? Veel on viise, ei ole nii, et kas kirjad või meele-avaldis. Meeleavaldused tulevad siis, kui need vahepealsed vormid on kasutamata.

Karolin: Mul hakkas imelik ja kõhe Oudekki Loonet lugedes. "Vabakonnal puudub praegu demokraatlik võim" – osa sellest võib olla tõsi, aga mulle tundub, et tema ütlustes kõik ei ole. Tema kahe ettepaneku üle võib arutada, aga teades Keskerakonna poliitikat Tallinna asumiseltside tegevuse takistamisel ...

Truuverk: See aasta on täis näiteid, mis on karjuvas vastuolus sellega, mida parteid siin räägivad – kaasame, küsime arvamust. Paarkümmend ettevõtlusorganisatsiooni istus Toompeal ja ütles, et ärme tee autode käibemaksu asja niimoodi – kas keegi võttis kuulda? Täpselt samamoodi 1000euroste arvete deklareerimisega. Töövõimereform ka: Maimu Berg kirjutab, et "on naeruväärne ajada nii väikeses riigis arrogantset poliitikat" – kes võttis selle reformi just vastu, hoolimata sellest, et kõik asjasse puutuvad inimesed tulid ja seletasid, mis valesti on?

Uudelepp: Kaasamine ei lahenda ära põhimõttelisi vastuolusid. See võimaldab vastuoludest paremini aru saada ja loob pinnast, et ühisosa otsida – aga see tähendab, et tõesti otsitakse. 1000euroste arvete deklareerimise taga oli ju õige eesmärk: täita maksuauke, selmet teha uusi makse. Kvaliteetne dialoog pole see, et viskame eelnõu välja, te andke teada, ja kui ei meeldi, mis siis, me läheme edasi ja ütleme, et te pole aru saanud või et ongi erinevad huvid. Ühisosa otsimisega saab minna kaugemale!

Karolin: Veel ühe trendina käisid läbi n-ö GONGOd ehk siis tegelikult strateegiliste partnerite rahastamine. See, kuidas riik

rahastab vabakonda, on kahtlemata keerulisem küsimus kui see, kas ta peaks või ei peaks, seda me teame kõik – kivi Rait Maruste kapsaaeda. Samas tundub, et keegi ei kata arusaama, et kui me räägime püsivast sisulisest kaasamisest, siis eeldab see ka riigilt vahendeid, et huvikaitset teha. Eriti kui räägime nõrgematest gruppidest.

Karl-Kristjan Nigesen

Uudelepp: Kiisler kirjutab sellest, öeldes, et strateegilistele partneritele on vaja mitmeaastaseid lepinguid. See on huvitav, et viimase 2-3 aasta jooksul on vabaühenduste rahastamise teemal toimunud väga palju, on tehtud juhend ja hulk koolitusi, selgemaks mõtiskletud, mis eesmärkidele ja kuidas see peaks vastama. Ja ainus, kes selle välja toob, on teemat vedanud minister. See on ju kõik avalik, võta ja loe! Tundub, et teised, kes rahastamise teemal sõna võtavad, ei käi tehtust üldse üle. Siin paistab kodutöö lünklikkus küll välja.

Truuverk: See on jälle, et kõiki võetakse ühe puuga, aga tegelikult on ju kolmandas sektoris ka see mõõde, kui palju keegi riiki aitab. Näiteks vabatahtlik pääste või Toidupank, kes teevad ära suure tüki riigi tööd. 2008. aasta "Teeme ära" koristustalgud maksid 9 miljonit krooni, mille andsid era- ja avalik sektor. Kui riik pidanuks kogu selle töö kinni maksma, olnuks see 330 miljonit krooni. Vabakonna töö hoiab riigi raha kokku. Elementaarne, et riik ka panustab, et inimesed innuga seda teeks. Tore, et erasektor toetab, aga ma ei leia, et see peaks olema eelkõige nende õlgadel.

Uudelepp: Avalike teenuste delegeerimisest, sotsiaalsest ettevõtlusest, vabaühenduste elujõulisusest räägitakse väga vähe. Mitu korda on mainitud, et peaks suurendama

erarahastamist, aga ma pole kindel, kas pakutud mehhanismid on kõige adekvaatsamad. Rohelised tulevad tagasi idee juurde, mis on Eestis juba kuus aastat tagasi maha kantud, et iga kodanik saaks osa tulumaksumust suunata südamelähedasele organisatsioonile. Süsteemina on see oma aja ära elanud, tänaseks on Eesti kodanikuühiskond hoopis teises arengujärgus – sellest võidavad ainult need, keda on kõige rohkem näha-kuulda, ja vabakond hakkab tegutsema kampaaniate nimel. See teema on põhjalikult läbi uuritud, analüüs avalik, aga selle kohta pole nad midagi öelnud. Muidugi võib olla, et nad on sellega kursis, kuid peavad protsendiseadust ikkagi heaks lahenduseks. Eks ka seda tuleb aktsepteerida, kuigi ei pea sellega nõustuma.

Karl-Kristjan Nigesen

Truuverk: Maruste ütleb, et riik ei peaks kolmandat sektorit rahastama, sest riik justkui ei saa selliseid valikuid teha. Huvitav, kõige muu puhul saavad nad küll otsustada, kes kui palju raha saab, näiteks erakonnad.

Uudelepp: Seda lauset võib mitut pidi lugeda. Nõus, et riik ei pea kõike korraldama, aga ma pole nõus, et mittekorraldamine tähendab vajalike asjade mitterahastamist. Tänapäevased probleemid tulevad sellest, et rahastamine pole arusaadav, eesmärgistatud, läbipaistev ja kõiki õiglaselt kohtlev. Ta ütleb, et avalik võim peaks looma asjakohase õigusraamistiku. Eesti õigusraamistik on üks parimaid, vaja on tegutsemiskeskonda – kaasamise kultuur, dialoogi kultuur, rahastamise praktikad.

Teema, millest üldse ei räägita, on kodanikuharidus. Vähe pööratakse tähelepanu kogukondadele. EKRE ütleb, et tahab

suurendada toetust maaelu edendavatele ühendustele, aga kohalike seltside eesmärk ei pruugi olla maaelu edendamine. SDE räägib, et tuleks seadustada asumiseltside osalus, ilmselt siis plaanitakse mingit üleriigilist reegliti.

Siis on muidugi mõned kasutanud eetrivõimalust ja rääkinud, mis neile oluline, näiteks EKRE taunib homoabielusid ja Vabaerakond toob sisse valimisseaduste muutmise.

Karolin: Valimisteni on ju veel aega. Erakonnad, parandage ennast! Mul on ettepanekud. Lugesin hiljuti läbi kõik peamised uuringud kodanikuühiskonna teemal, mis siseministeeriumi kodulehel on – ei, neid ei olegi nii palju, kui võiks arvata! –, ja sealt tuleb väga palju häid ja konkreetseid soovitusi. See peaks olema poliitiku-tele kohustuslik lugemine.

Uudelepp: Teadmised vedelevad maas ja parteid pole vaevunud neile isegi peale vaatama. Täielik puusalt tulistamine! Samal ajal käib jutt, et tahame ära kuulata ja aru saada ... Alustame siis sellest, et lugege! Manifest on olemas, konkreetsete sõnumite ja põhjendustega, lühike ja palju paremini struktureeritud kui enamik erakondade programmide. On olemas EMSLi ja Praxisse veetud tulevikugrupi visioonid. Kolme komisjoni ühisistungil toodi kodanikuühiskonna vajadused neile koju kätte, aga tundub, et neid nagu poleks seal olnudki.

Karl-Kristjan Nigesen

Karolin: Teine ettepanek on mul ka. Kiisler on näide sellest, et on hea, kui valitsuses tegeleb nende teemadega eraldi minister. Mina soovitan taastada kolmanda sektori ministri koht.

ЭССЕ

Руководитель Союза гражданских объединений EMSL Марис Йыгева пишет в своем эссе, что из уст политиков можно часто слышать, что вовлечение – это новая реальность и гражданское общество в Эстонии сильно настолько, что о нем более не нужно и говорить. Но все-таки говорят.

Об общественном договоре шла речь и на прошедшей в ноябре в столице ЮАР Йоханнесбурге международной неделе гражданского общества: не о том, как дружелюбно сотрудничать, а о том, договариваться по важным для общества темам так, чтобы результатом стали желаемые изменения вокруг нас. Для хорошего соглашения необходимо разделять ценности и видение друг друга. По-настоящему, а не только на словах.

Гражданское общество не является заботой лишь гражданских объединений или какого-то маленького клана хороших граждан, потому что хороший гражданин – это не профессия, которой можно посвящать 8 часов в день, пять дней в неделю. Сила гражданского общества зависит от того, на что люди направляют свою энергию вне зависимости от профессии.

Манифест гражданских объединений говорит о том, чего мы все ждем – чувства социальной защищенности и благополучия, возможности действовать и решать вместе, свободного государства с открытым управлением.

Стр. 2

МАНИФЕСТ

В преддверии мартовских выборов гражданские объединения под эгидой EMSL опять записали свои ожидания в отношении действий будущих парламентариев и правительства, которые помогли бы укреплению гражданского общества Эстонии и сотрудничества третьего сектора и публичной власти. Наши корреспонденты выяснили на примере трех организаций, как выполнение трех из 11 предложений манифеста изменит жизнь в Эстонии к лучшему.

Нет точных сведений о роли гражданских объединений в экономике Эстонии. Однако доподлинно известно, что влияние их деятельности в некоторых областях сложно переоценить. Так, например, нетривиальностью подхода отличаются Общество слепых массажистов, предлагающие одновременно услугу массажа и работу людям с недостатком зрения или же создание целевого учреждения по борьбе со школьным насилием.

Иногда эффективен находчивый способ, продемонстрированный, к примеру, жителями таллиннского микрорайона Каламая при планировке ремонта улицы Соо – изначальный проект города, не оставлявший места для пешеходов и велосипедистов, был заменен на предложенный гражданами, лучше считающийся с нуждами горожан.

Укреплением общества смолоду занимаются и школьники – возможность пройти практику в гражданском объединении, как часть гимназической учебной программы по обществоведению и предмет по выбору, посвященный умению дебатировать, пользуются все большей популярностью.

Стр. 6-17

АЛЬМАНАХ

Урмо Кюбар подготовил масштабный обзор некоммерческого сектора Эстонии. Всего в Эстонии зарегистрировано 31 372 некоммерческих организаций, из них активно действует (представило отчет о результатах хозяйственного года) порядка 80%. Активнее всего объединения создаются в Хийуском уезде (одна организация на 26 человек), наименее активны жители Ида-Вирумаа (одна организация на 59 человек). Три основных сферы деятельности объединений – культура и искусство, досуг и спорт. В рядах среднего объединения насчитывается 15 членов, из них активно действует шестеро. 41% организаций насчитывает менее 10 членов.

В 2013 г. совокупные доходы гражданских объединений составили свыше 300 млн евро, лидирует Олимпийский комитет. 58% организаций собирает членские взносы, 37% и 27% поддерживают местное самоуправление и государство соответственно, 28% зарабатывают с продажи товаров и услуг. Чуть больше половины объединений не зарабатывает денег. В 2013 г. организации задекларировали пожертвований на 37,2 млн евро, больше всех – 2,8 млн евро – получила Эстонская Православная Церковь МП. Больше всего средств пожертвовали таллинцы, наибольший процент от дохода благотворителя составляют пожертвования жителей Ида-Вирумаа.

Добровольческой деятельностью занимается 31% жителей Эстонии. Среднестатистический доброволец выполняет 63 часа работы в год, что в совокупности эквивалентно приблизительно 0,5-0,7% национального ВВП.

Стр. 21-28

Helje Pent

Saaremaa noorte õppereis viis MTÜ Käesla Küla Aren-guseltsi, kus lõppes just puuskulptuuride projekt.

Hiiumaa kodanike ja kodanikuühenduste tunnus-tamispäeval arutlesid foto-graaf Tiit Leito ja tantsujuht Helle-Mare Kõmmus, kust tuleb kogukonnatunne.

Kaja Hiis

10 000 eestimaalast otsis ÜHISNÄDALAL kogukonna-tunnet ja vaatas tulevikku.

PEAK

Pärnumaa kogukonna foo-rumil keskenduti kohalikule rikkusele, pühapaikadest papa Jannsenini.

PEAK

Cätlin Mägi parmupillitund Viljandimaa kodaniku-ühenduste tunnustamise päeval.

Ille Meisla

Pärnakad joonistasid kogukonna vaimu otsingu ka koomiksisse.

Rauno Volmar, Delfi/Eesti Ajalehed

5. detsembril tunnustas president **Toomas Hendrik Ilves** Türiel aasta vabatahtlikke.

Nagu juba tavaks saanud, andis president detsembril algul üle aumärgid aasta vabatahtlikele. Seekordsed kümme tunnustatut olid Evelin Tamm (TÜ Kliinikumi Lastefond), Gianna Leiten (Juhtkoerte Kasutajate Ühing), Helena Heidemann (MTÜ Silmaring), Henri Laupmaa ("Teeme ära!" ja Rahvakogu), Jaan Tulk (Soometsa külaselts), Jüri Ehandi (Eesti Skautide Ühing), Kristiina Treial (SA Kiusamise Vastu), Reet Viira (Saaremaa Kodukant), Viive Etverk (Haapsalu Sotsiaalmaja) ning Hiiumaa aktivist Hergo Tasuja. Vabatahtlike kaasajate ja juhendajatena tunnustati Arvamusfestivali, Ivika Nõgelit ("Maale elama"), Kaie Holmi (Tallinna Keskraamatukogu), Marianne Bruhni ("Minu unistuste päev"), Natalja Mahnovat (VitaTiim) ning Virumaa priitahtlike päästjate juhendajat Vilve Kirs, samuti personalinõustamise ettevõtet Fontes PMP.